PALLI

EPITOME
HISTORIAE SACRAE

AUCTORE C. F. LHOMOND

ACCEDIT

SYNOPSIS VITAE
DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI

EIUSDEM AUCTORIS

EDITIO NOVISSIMA IN USUM SCHOLARUM

ROMAE

TYPIS VEN. HOSPITII APOSTOLICI

Cum Privilegio

Leonardus Oliverius edidit.

MDCCCLXII.

A CHI LEGGE

Esce la seconda volta per i Tipi del Ven. Ospizio Apostolico di S. Michele *la* Epitome dell' Istoria Sacra *scritta per uso dei giovinetti, che s' iniziano allo studio della latinità, dal ch.* C. F. Lhomond; *libro venuto a tanta celebrità, che si rende inutile di proemiare per farne raccomandazione. Quello però non debbo io fare dell' opera ho fiducia mi sarà permesso farlo della edizione; la quale è stata con tanta diligenza e cura condotta, che l'ho resa superiore a quante altre vanno attorno comunemente in uso delle nostre scuole. Poichè vi ho aggiunto la* Breve Vita del S. N. Gesù Cristo; *il testo l' ho fatto purgatissimo da ogni menda; i discorsi messi in bocca ai personaggi storici, li ho contraddistinti con virgole, af-*

finchè ai giovinetti sia resa più agevole la intelligenza della narrazione : il piccolo Vocabolario *poi non l' ho solo arricchito delle parole , che nella nuova giunta si ritrovano, ma ho studiato eziandio che avesse le significazioni volgari rispondenti a capello ai sensi dell' Autore , e che la parte invariabile dei latini vocaboli fosse separata per una breve linea da quella , che è soggetta a mutamento.*

Queste cure varranno , confido , a meritarmi il pubblico favore , e la riconoscenza della studiosa gioventù, al cui vantaggio consagro le mie fatiche.

Leonardo Olivieri A. C.

EPITOME

HISTORIAE SACRAE

1. DIO CREA IL MONDO IN SEI GIORNI.

Deus creavit coelum et terram intra sex dies.

Primo die fecit lucem.

Secundo die fecit *firmamentum*, quod vocavit coelum.

Tertio die coegit aquas in unum locum, et eduxit a terra plantas et arbores.

Quarto die fecit solem et lunam et stellas.

Quinto die aves, quae volitant in aere, et pisces, qui natant in aquis.

Sexto die fecit omnia animantia, postremo hominem, et quievit die septimo.

2. DIO FORMA IL CORPO D'ADAMO COL FANGO DELLA TERRA.

Deus finxit corpus hominis e limo terrae; dedit illi animam viventem; fecit illum ad si-

militudinem suam, et nominavit illum Adamum.

Deinde immisit soporem in Adamum, et detraxit unam e costis eius dormientis.

Ex ea formavit mulierem, quam dedit sociam Adamo, sicque instituit matrimonium.

Nomen primae mulieris fuit Eva.

3. DIO COLLOCA L'UOMO NEL PARADISO TERRESTRE.

Deus posuit Adamum et Evam in horto amoenissimo, qui solet appellari *Paradisus terrestris*.

Ingens fluvius irrigabat hortum: erant ibi omnes arbores iucundae aspectu, et fructus gustu suaves.

Inter eas arbor scientiae boni et mali.

Deus dixit homini: « utere fructibus om-
» nium arborum paradisi, praeter fructum
» arboris scientiae boni et mali: nam si co-
» mederis illum fructum, morieris. »

4. ADAMO ED EVA DISUBBIDISCONO A DIO.

Serpens, qui erat callidissimus omnium animantium dixit mulieri: « cur non co-
» medis fructum istius arboris? »

Mulier respondit : « Deus id prohibuit.
» Si tetigerimus illum, moriemur. »

« Minime, inquit serpens, non moriemi-
» ni; sed eritis similes Deo, scientes bonum
» et malum. »

Mulier decepta his verbis, decerpsit fructum et comedit, deinde obtulit viro, qui pariter comedit.

5. ADAMO ED EVA SI NASCONDONO E SI SCUSANO.

Adamus fugiens conspectum Dei, se abscondit: Deus vocavit illum: « Adame, Ada-
» me. »

Qui respondit: « timui conspectum tuum,
» et abscondi me. »

« Cur times, inquit Deus, nisi quia co-
» medisti fructum vetitum? »

Adamus respondit : « mulier, quam de-
» disti mihi sociam, porrexit mihi fructum
» istum, ut ederem. »

Dominus dixit mulieri: « cur fecisti hoc? »

Quae respondit; « serpens me decepit. »

6. DIO MALEDICE IL SERPENTE E PROMETTE UN SALVATORE.

Dominus dixit serpenti : « quia decepisti
» mulierem, eris odiosus et execratus inter

» omnia animantia: reptabis super pectus,
» et comedes terram.

» Inimicitiae erunt inter te et mulierem:
» ipsa olim conteret caput tuum. »

Dixit etiam mulieri: « afficiam te multis
» malis; paries liberos in dolore, et eris
» sub potestate viri. »

7. ADAMO È CACCIATO DAL PARADISO TERRESTRE.

Deinde Deus dixit Adamo: « quia gessi-
» sti morem uxori tuae, habebis terram
» infestam; ea fundet tibi spinas et carduos.

« Quaeres ex ea victum cum multo labo-
» re, donec abeas in terram, e qua ortus es. »

Tum eiecit Adamum et Evam ex horto, ut ille coleret terram, et collocavit Angelum, qui praeferebat manu gladium igneum, ut custodiret aditum paradisi.

8. CAINO ED ABELE FIGLI DI ADAMO.

Adamus habuit multos liberos, inter quos Cainus et Abel numerantur; hic fuit pastor, ille agricola.

Uterque obtulit dona Domino: Cainus qui-

dem fructus terrae, Abel autem oves egregias (1).

Dona Abelis placuerunt Deo, non autem dona Caini, quod Cainus aegre tulit.

Dominus dixit Caino : « cur invides fra-
» tri ? si recte facies, recipies mercedem,
» sin autem male, lues poenam peccati. »

9. ABELE È UCCISO DA CAINO.

Cainus non paruit Deo monenti: dissimulans iram, dixit fratri suo: age, eamus deambulatum.

Itaque una ambo abierunt foras, et quum essent in agro, Cainus irruit in Abelem, et interfecit illum.

Deus dixit Caino: « ubi est tuus frater?» Cainus respondit: « nescio; num ego sum
» custos fratris mei? »

10. CASTIGO DI CAINO.

Deus dixit Caino: Caine, quid fecisti ?
» Sanguis fratris tui, quem ipse fudisti ma-
» nu tua, clamat ad me.

» Infesta tibi erit terra, quae bibit san-
» guinem Abelis: quum colueris eam longo

(1) *Egregias*, scelte nell' armento.

» et duro labore, nullos feret fructus: eris
» vagus in orbe terrarum. »

Cainus desperans veniam, fugit.

11. COSTRUZIONE DELL' ARCA.

Postquam numerus hominum crevit, omnia vitia invaluere. Quare offensus Deus statuit perdere hominum genus diluvio.

Attamen pepercit Noëmo et liberis eius, quia colebant virtutem.

Noëmus admonitus a Deo extruxit ingentem arcam in modum navis; linivit eam bitumine, et in eam induxit par unum omnium avium et animantium.

12. DILUVIO.

Anni del Mondo 1656.

Postquam Noëmus ipse ingressus est arcam cum coniuge, tribus filiis et totidem nuribus, aquae maris et omnium fontium eruperunt.

Simul pluvia ingens cecidit per quadraginta dies et totidem noctes.

Aqua operuit universam terram, ita ut superaret quindecim cubitis altissimos montes.

Omnia absumpta sunt diluvio: arca autem sublevata aquis fluitabat in alto.

13. FINE DEL DILUVIO.

Deus immisit ventum vehementem, et sensim aquae imminutae sunt.

Tandem mense undecimo, postquam diluvium coeperat, Noëmus aperuit fenestram arcae, et emisit corvum, qui non est reversus.

Deinde emisit columbam. Quum ea non invenisset locum, ubi poneret pedem, reversa est ad Noëmum, qui extendit manum, et intulit eam in arcam.

Columba rursum emissa, attulit in ore suo ramum olivae virentis, quo finis diluvii significabatur.

14. NOÈ ESCE DALL'ARCA.

Noëmus egressus est ex arca, postquam ibi inclusus fuerat per annum totum, ipse et familia eius: eduxit secum aves, ceteraque animantia.

Tum erexit altare, et obtulit sacrificium Domino. Deus dixit illi: « non delebo dein-
» ceps genus hominum; ponam arcum me-
» um in nubibus, et erit signum foederis,
» quod facio vobiscum.

» Quum obduxero nubes coelo, arcus

» meus apparebit, et recordabor foederis
» mei, nec unquam diluvium erit ad per-
» dendum orbem terrarum. »

15. CORRUZIONE DEL GENERE UMANO.

Omnes gentes propagatae sunt a filiis Noëmi. Semus incoluit Asiam, Chamus Africam, Iaphetus Europam.

Poena diluvii non deterruit homines a vitiis, sed brevi facti sunt peiores quam prius. Obliti sunt Dei creatoris; adorabant solem et lunam; non verebantur parentes; dicebant mendacium, faciebant fraudem, furtum, homicidium, uno verbo se contaminabant omnibus flagitiis.

Anni del Mondo 2083.

16. VOCAZIONE DI ABRAMO.

Quidam tamen sancti viri coluerunt veram religionem et virtutem, inter quos fuit Abrahamus e genere Semi.

Deus fecit foedus cum illo his verbis: « exi e domo paterna, desere patriam, et
» pete regionem, quam daturus sum po-
» steris tuis; augebo te prole numerosa,
» eris pater multarum gentium, ac per te
» omnes orbis nationes erunt bonis cumu-

» latae. Aspice coelum, dinumera stellas,
» si potes; tua progenies eas aequabit nu-
» mero. »

17. NASCITA D' ISACCO.

Abrahamus iam senuerat, et Sara eius uxor erat sterilis.

Quibus tamen Deus promisit filium ex eis nasciturum.

« Habebis, inquit, filium ex Sara con-
» iuge tua. »

Quod audiens Sara risit, nec statim adhibuit fidem promissis Dei, et idcirco reprehensa est a Deo.

Abrahamus autem credidit Deo pollicenti.

Et vero uno post anno filius natus est Abrahamo, qui vocavit eum Isaacum.

18. ABRAMO SI DISPONE A SACRIFICARE IL SUO FIGLIO.

Postquam Isaacus adolevit, Deus tentans
» fidem Abrahami, dixit illi: « Abrahame,
» tolle filium tuum unicum, quem amas, et
» immola eum mihi in monte, quem osten-
» dam tibi.

Abrahamus non dubitavit parere Deo

iubenti: imposuit ligna Isaaco; ipse vero portabat ignem et gladium.

Quum iter facerent simul, Isaacus dixit patri: « pater mi, ecce ligna et ignis, sed » ubinam est hostia immolanda? » Cui Abrahamus; « Deus, inquit, sibi provide» bit hostiam, fili mi. »

19. DIO TRATTIENE LA MANO AD ABRAMO.

Ubi pervenerunt ambo in locum designatum, Abrahamus extruxit aram, disposuit ligna, alligavit Isaacum super struem lignorum, deinde arripuit gladium.

Tum Angelus clamavit de coelo: « Abra» hame, contine manum tuam, ne noceas » puero: iam fides tua mihi perspecta est, » quum non peperceris filio tuo unico: et » ego favebo tibi, remunerabo splendide fi» dem tuam.

Abrahamus respexit, et vidit arietem haerentem cornibus inter vepres, quem immolavit loco filii.

20. ELIEZER SERVO D'ABRAMO VA A CERCARE UNA SPOSA AD ISACCO.

Postea Abrahamus misit servum suum Eliezerem ad cognatos suos, qui erant in

Mesopotamia, ut inde adduceret uxorem filio suo Isaaco.

Eliezer sumpsit decem camelos domini sui, et profectus est, portans secum munera magnifica, quibus donaret puellam destinatam Isaaco, et eius parentes.

Ubi pervenit in Mesopotamiam, constitit cum camelis prope puteum aquae ad vesperum, quo tempore mulieres solebant convenire ad hauriendam aquam.

21. ELIEZER CONSULTA DIO PER CONOSCERE LA SPOSA.

Eliezer oravit Deus his verbis : « Domi-
» ne Deus Abrahami, fac ut puella, quae
» dabit potum mihi petenti, ea sit quam
» Isaaco destinas. »

Ecce statim Rebecca, virgo eximia pulchritudine, prodiit, gerens urnam humeris, quae descendit ad puteum, et implevit urnam.

Tunc Eliezer progressus obviam puellae: « da, inquit, potum mihi : » cui Rebecca, « bibe, ait, Domine mi ; » et simul emisit urnam.

Quum ille bibisset, Rebecca obtulit etiam

aquam camelis. Hoc indicio cognovit Eliezer quod scire cupiebat.

22. ELIEZER INTERROGA REBECCA SULLO STATO DELLA SUA FAMIGLIA.

Eliezer protulit inaures aureas et armillas, quas dedit Rebeccae: tum interrogavit illam cuius esset filia, num in domo patris esset locus ad commorandum?

Cui Rebecca respondit: « ego sum filia
» Bathuelis: avus meus est frater Abraha-
» mi; est etiam plurimum foeni et palea-
» rum ad usum camelorum. »

Quod audiens Eliezer egit gratias Deo, qui tribuisset iter prosperum sibi.

23. ELIEZER È RICEVUTO IN CASA DI BATUELE NIPOTE D'ABRAMO.

Rebecca properavit domum, et narravit matri suae ea quae sibi contigerant.

Labanus frater Rebeccae, quum audivisset sororem narrantem, adivit hominem, qui stabat ad fontem cum camelis, et compellans eum: « ingredere, inquit, domine
» mi: cur stas foris? Paravi hospitium tibi,
» et locum camelis. »

Dein deduxit eum domum, eique cibum apposuit.

24. VIENE ACCORDATA REBECCA.

Continuo Eliezer exposuit parentibus Rebeccae causam itineris suscepti, rogavitque ut annuerent postulationi suae.

Qui responderunt: « ita voluntas Dei » fert, nec possumus Deo obsistere. En » Rebecca proficiscatur tecum, nuptura » Isaaco. »

Tum Eliezer deprompsit vasa aurea et argentea, vestesque pretiosas, quas dedit Rebeccae; obtulit etiam munera matri eius et fratri, et inierunt convivium.

25. PARTENZA DI REBECCA.

Postridie Eliezer surgens mane dixit parentibus Rebeccae: « herus meus me expe- » ctat: dimittite me, ut redeam ad illum. »

Qui responderunt: « vocemus puellam, » et percontemur eius sententiam. »

Quum Rebecca venisset, scitati sunt, an vellet discedere cum homine? « Volo, » inquit illa.

Dimiserunt ergo Rebeccam et nutricem illius, precantes ei omnia prospera.

26. MATRIMONIO D' ISACCO.

Isaacus forte tunc deambulabat rure; vidit camelos venientes. Simul Rebecca conspicata virum deambulantem, desiliit e camelo, et interrogavit Eliezerem: « quis est » ille vir? »

Eliezer respondit: « ipse est herus meus. » Illa statim operuit se pallio.

Eliezer narravit Isaaco omnia quae fecerat.

Isaacus introduxit Rebeccam in tabernaculum matris suae, et lenitus est dolor, quem capiebat ex morte matris.

27. ESAU' VENDE IL DIRITTO DI PRIMOGENITURA A GIACOBBE.

Rebecca edidit uno partu duos filios, Esaum et Iacobum. Qui prior editus est, pilosus erat, alter vero lenis: ille fuit venator strenuus, hic autem placidus et simplex moribus.

Quadam die quum Iacobus sibi paravisset pulmentum ex lentibus, venit Esaus fessus de via et dixit fratri: « da mihi hoc » pulmentum, nam redeo rure exanimatus » lassitudine. »

Cui Iacobus: « dabo, si concedas mihi
» ius primogeniti. »

« Faciam libenter, » inquit Esaus. « Iura
» ergo, » ait Iacobus.

Esaus iuravit, et vendidit ius suum (1).

28. ISACCO MANDA ESAU' ALLA CACCIA.

Isaacus, qui delectabatur venatione, amabat Esaum, Iacobus vero erat carior Rebeccae.

Quum Isaacus iam senuisset, et factus esset caecus, vocavit Esaum: « sumito, in-
» quit, pharetram, arcum, et sagittas: af-
» fer mihi, et para de venatione pulmen-
» tum, ut comedam, et apprecer tibi fausta
» omnia, antequam moriar. »

Esaus itaque profectus est venatum.

29. REBECCA CONSIGLIA GIACOBBE DI PREVENIRE ESAU'.

Rebecca audierat Isaacum loquentem; vocavit Iacobum, et: « afferto, inquit, mi-
» hi duos haedos optimos; conficiam pul-
» mentum, quo pater tuus valde delecta-

(1) *Dio accordava grandi vantaggi alla benedizione paterna, ch'era riservata al primogenito.*

» tur; appones ei cibum, et bene precabitur
» tibi. »

Iacobus respondit: « ego non ausim id
» facere, mater; Esaus est pilosus, ego
» sum lenis: si pater me attrectaverit, suc-
» censebit mihi: ita indignatio patris et
» damnum mihi evenient pro eius bene-
» volentia. »

30. REBECCA PREPARA DA MANGIARE AD ISACCO.

Rebecca institit: « ne timeas, inquit, fili
» mi. Si quid adversi inde sequatur, id
» totum sumo mihi. Tu vero ne dubites fa-
» cere quod iussus es. »

Itaque Iacobus abiit, et attulit matri duos haedos: illa paravit seni cibum, quem noverat suavem esse palato eius.

Deinde induit Iacobum vestibus fratris: aptavit pellem haedi manibus eius et collo.

Tum: « adi, inquit, patrem tuum, et
» offer illi escam, quam appetit. »

31. ISACCO BENEDICE GIACOBBE IN VECE DI ESAU'.

Iacobus attulit patri suo escam paratam a matre.

Cui Isaacus dixit: « quisnam es tu ? » Iacobus respondit: « Ego sum Esaü pri-
» mogenitus tuus: feci quod iussisti, pa-
» ter; surge et comede de venatione mea. »

« Quomodo, ait Isaacus, potuisti inve-
» nire tam cito? » « Inveni, pater: Deus
» ita voluit. »

Isaacus rursum: « tu ne Esaü primoge-
» nitus meus? accede propius, ut attre-
ctem te. »

Ille accessit ad patrem, qui dixit: « vox
» quidem est Iacobi, sed manus sunt Esaü. »

Isaacus amplexatus Iacobum, anteposuit eum fratri, et tribuit illi omnia bona primogeniti.

32. ESAU' RITORNA, E CHIEDE LA BENEDIZIONE AD ISACCO.

Non multo post Esaü rediit a venatione, et ipse obtulit patri pulmentum, quod paraverat.

Cui Isaacus mirans dixit: « quis est ergo
» ille, qui modo attulit mihi cibum, et cui
» adprecatus sum omnia fausta tanquam
» primogenito? »

Quod audiens Esaü, edidit magnum clamorem, et implevit domum lamentis.

33. PARTENZA DI GIACOBBE.

Esaü ardens ira minabatur mortem Iacobo.

Quare Rebecca mater timens, dilecto filio suo: « fuge, inquit, fili; abi ad Labanum
» avunculum tuum, et commorare apud
» eum, donec ira fratris tui defervescat.»

Iacobus dimissus a patre et matre, profectus est in Mesopotamiam.

Iter faciens, pervenit ad quemdam locum, ubi fessus de via pernoctavit: supposuit lapidem capiti suo, et obdormivit.

34. VISIONE DI GIACOBBE.

Iacobus vidit in somnis scalam, quae innixa terrae pertingebat ad coelum, atque angelos Dei ascendentes et descendentes; audivit Dominum dicentem sibi: « Ego sum
» Deus patris tui; dabo tibi et posteris tuis
» terram cui incubas; noli timere, ego fa-
» vebo tibi; ero custos tuus quocumque
» perrexeris, et reducam te in patriam, ac
» per te omnes orbis nationes erunt bonis
» cumulatae. »

Iacobus expergefactus adoravit Dominum.

35. GIACOBBE ARRIVA IN MESOPOTAMIA.

Iacobus iter persecutus, pervenit in Mesopotamiam : vidit tres pecorum greges prope puteum cubantes.

Nam ex eo puteo greges solebant adaquari. Os putei claudebatur ingenti lapide.

Iacobus accessit illuc, et dixit pastoribus : « fratres, unde estis ? » Qui responderunt : « ex urbe Haran. »

Quos interrogavit iterum: « nostis ne La-
» banum? « Dixerunt: » « novimus. » Va-
» let ne ? » « Valet, inquiunt; ecce Ra-
» chel filia eius venit cum grege suo.

36. GIACOBBE È BEN RICEVUTO DA LABANO.

Dum Iacobus loqueretur cum pastoribus, Rachel filia Labani venit cum pecore paterno; nam ipsa pascebat gregem.

Confestim Iacobus videns cognatam suam, amovit lapidem ab ore putei. « Ego sum, » inquit, filius Rebeccae; » et osculatus est eam.

Rachel festinans nunciavit patri suo, qui agnovit filium sororis suae, deditque ei Rachelem in matrimonium.

37. RITORNO DI GIACOBBE.

Iacobus diu commoratus est apud Labanum; interea mire auxit rem suam, et factus est dives.

Longo post tempore admonitus a Deo, rediit in patriam suam.

Extimescebat iram fratris sui: ut placaret animum eius praemisit ad eum nuncios, qui offerrent ei munera.

Esaü mitigatus occurrit obviam Iacobo advenienti: insiliit in collum eius; flensque osculatus est eum, nec quidquam illi nocuit.

38. INFANZIA DI GIUSEPPE.

Iacobus habuit duodecim filios, inter quos erat Iosephus: hunc pater amabat prae ceteris, quia senex genuerat eum. Dederat illi togam textam e filis varii coloris.

Quam ob causam Iosephus erat invisus suis fratribus, praesertim postquam narravisset eis duplex somnium, quo futura eius magnitudo portendebatur.

Oderant illum tantopere, ut non possent cum eo amice loqui.

39. SOGNI DI GIUSEPPE.

Haec porro erant Iosephi somnia. « Li-
» gabamus, inquit, simul manipulos in
» agro: ecce manipulus meus surgebat, et
» stabat rectus; vestri autem manipuli cir-
» cumstantes venerabantur meum.

» Postea vidi in somniis solem, lunam
» et undecim stellas adorantes me. »

Cui fratres responderunt: « quorsum spe-
» ctant ista somnia? Num tu eris rex no-
» ster? Num subiiciemur ditioni tuae? »
Fratres igitur invidebant ei: at pater rem tacitus considerabat.

40. I FRATELLI DI GIUSEPPE RISOLVONO DI UCCIDERLO.

Quadam die quum fratres Iosephi pascerent greges procul, ipse remanserat domi. Iacobus misit eum ad fratres, ut sciret quomodo se haberent.

Qui videntes Iosephum venientem, consilium coeperunt illius occidendi; « ecce,
» inquiebant, somniator venit; occidamus
» illum et proiiciamus in puteum. Dicemus
» patri: fera devoravit Iosephum: tunc
» apparebit quid sua illi prosint somnia. »

41. RUBEN, IL PRIMOGENITO DE' SUOI FRATELLI, PROCURA DI SALVARLO.

Ruben, qui erat natu maximus, deterrebat fratres a tanto scelere.

« Nolite, inquiebat, interficere puerum;
» est enim frater noster: demittite eum
» potius in hanc foveam.

Habebat in animo liberare Iosephum ex eorum manibus, et illum extrahere e fovea, atque ad patrem reducere.

Reipsa his verbis deducti sunt ad mitius consilium.

42. GIUSEPPE È VENDUTO DA' SUOI FRATELLI AD ALCUNI MERCATANTI.

Ubi Iosephus pervenit ad fratres suos, detraxerunt ei togam, qua indutus erat, et detruserunt eum in foveam.

Deinde quum consedissent ad sumendum cibum, conspexerunt mercatores, qui petebant Aegyptum cum camelis portantibus varia aromata.

Venit illis in mentem Iosephum vendere illis mercatoribus.

Qui emerunt Iosephum viginti nummis argenteis, eumque duxerunt in Aegyptum.

43. I FRATELLI MANDANO AL LORO PADRE LA VESTE DI GIUSEPPE TINTA DI SANGUE.

Tunc fratres Iosephi tinxerunt togam eius in sanguinem haedi, quem occiderant, et miserunt eam ad patrem cum his verbis: » invenimus hanc togam, vide an toga filii » tui sit? »

Quam quum agnovisset pater, exclamavit: « toga filii mei est: fera pessima devo» ravit Iosephum. » Deinde scidit vestem, et induit cilicium.

Omnes liberi eius convenerunt, ut lenirent dolorem patris; sed Iacobus noluit accipere consolationem, dixitque: « ego » descendam moerens cum filio meo in es» pulcrum. »

44. PUTIFARRE COMPRA GIUSEPPE.

Putiphar Aegyptius emit Iosephum a mercatoribus.

Deus autem favit Putiphari causa Iosephi; omnia ei prospere succedebant.

Quam ob rem Iosephus benigne habitus est ab hero, qui praefecit eum domui suae.

Iosephus ergo administrabat rem fami-

liarem Putipharis: omnia fiebant ad nutum eius, nec Putiphar ullius negotii curam gerebat.

45. GIUSEPPE È ACCUSATO DALLA MOGLIE DI PUTIFARRE, ED È MESSO IN PRIGIONE

Iosephus erat insigni et pulchra facie: uxor Putipharis eum pelliciebat ad flagitium.

Iosephus autem nolebat assentiri improbae mulieri.

Quadam die mulier apprehendit oram pallii eius; at Iosephus reliquit pallium in manibus eius, et fugit.

Mulier irata inclamavit servos, et Iosephum accusavit apud virum, qui nimium credulus, coniecit Iosephum in carcerem.

46. SOGNI DI DUE UFFIZIALI DEL RE FARAONE.

Erant in eodem carcere duo ministri regis Pharaonis, alter praeerat pincernis, alter pistoribus.

Utrique obvenit divinitus somnium eadem nocte.

Ad quos quum venisset Iosephus mane, et animadvertisset eos tristiores solito, interrogavit quaenam esse moestitiae causa?

Qui responderunt: « obvenit nobis som-

» nium, nec quisquam est, qui illud nobis
» interpretetur. »

« Nonne, inquit Iosephus, Dei solius est
» praenoscere res futuras? Narrate mihi so-
» mnia vestra. »

47. GIUSEPPE SPIEGA IL SOGNO DEL GRAN COPPIERE.

Tum prior sic exposuit Iosepho somnium suum: « vidi in quiete vitem, in qua erant
» tres palmites: ea paulatim protulit gem-
» mas, deinde flores eruperunt, ac deni-
» que uvae maturescebant.

« Ego exprimebam uvas in scyphum Pha-
» raonis, eique porrigebam. »

« Esto bono animo, inquit Iosephus, post
» tres dies Pharao te restituet in gradum
» pristinum: te rogo ut memineris mei. »

48. SPIEGA IL SOGNO DEL GRAN PANATTIERE.

Alter quoque narravit somnium suum Iosepho: « gestabam in capite tria canistra,
» in quibus erant cibi, quos pistores solent
» conficere.

« Ecce autem aves circumvolitabant, et
» cibos illos comedebant. »

Cui Iosephus: « haec est interpretatio

» istius somnii: tria canistra sunt tres dies,
» quibus elapsis, Pharao te feriet securi,
» et affiget ad palum, ubi aves pascentur
» carne tua. »

49. ADEMPIMENTO DE' DUE SOGNI.

Die tertio, qui dies natalis Pharaonis erat, splendidum convivium paratum fuit.

Tunc rex meminit ministrorum suorum, qui erant in carcere.

Restituit praefecto pincernarum munus suum; alterum vero, securi percussum, suspendit ad palum. Ita res omen comprobavit.

Tamen praefectus pincernarum oblitus est Iosephi, nec illius in se meriti recordatus est.

50. SOGNI DEL RE FARAONE.

Post biennium rex ipse habuit somnium.

Videbatur sibi adstare Nilo flumini; et ecce emergebant de flumine septem vaccae pingues, quae pascebantur in palude.

Deinde septem aliae vaccae macilentae exierunt ex eodem flumine, quae devorarunt priores.

Pharao experrectus rursum dormivit, et alterum habuit somnium. Septem spicae

plenae enascebantur in uno culmo, aliaeque totidem exiles succrescebant, et spicas plenas consumebant.

51. IL GRAN COPPIERE PARLA DI GIUSEPPE AL RE.

Ubi illuxit, Pharao perturbatus convocavit omnes coniectores Aegypti, et narravit illis somnium; at nemo poterat illud interpretari.

Tunc praefectus pincernarum dixit regi:
« confiteor peccatum meum: quum ego et
» praefectus pistorum essemus in carcere,
» uterque somniavimus eadem nocte.

» Erat ibi puer hebraeus, qui nobis sa-
» pienter interpretatus est somnia: res enim
» interpretationem comprobavit. »

52. GIUSEPPE SPIEGA IL SOGNO AL RE.

Rex arcessivit Iosephum, eique narravit utrumque somnium. Tum Iosephus Pharaoni: « duplex, inquit, somnium, unam atque
» eandem rem significat.

» Septem vaccae pingues et septem spicae
» plenae sunt septem anni ubertatis mox
» venturae: septem vero vaccae malicen-
» tae et septem spicae exiles sunt totidem
» anni famis, quae ubertatem secutura est.

» Itaque, rex, praefice toti Aegypto vi-
» rum sapientem et industrium, qui partem
» frugum recondat in horreis publicis, ser-
» vetque diligenter in subsidium famis se-
» culurae. »

53. GIUSEPPE VIENE CREATO INTENDENTE DI TUTTO L'EGITTO.

Regi placuit consilium; quare dixit Iosepho: « num quisquam est in Aegypto te
» sapientior? Nemo certe fungetur melius il-
» lo munere.
» En tibi trado curam regni mei. »

Tum detraxit e manu sua annulum, et Iosephi digito inseruit; induit illum veste byssina, collo torquem aureum circumdedit, eumque in curro suo secundum collocavit.

Iosephus erat triginta annos natus, quum summam potestatem a rege accepit.

54. GIUSEPPE RADUNA QUANTITA' DI GRANO, CH' EGLI VENDE DIPOI.

Iosephus perlustravit omnes Aegypti regiones, et per septem annos ubertatis congessit maximam frumenti copiam.

Secuta est inopia septem annorum, et in orbe universo fames ingravescebat.

Tunc Aegyptii, quos premebat egestas, adierunt regem postulantes cibum.

Quos Pharao remittebat ad Iosephum. Hic autem aperuit horrea, et Aegyptiis frumenta vendidit.

55. GIACOBBE SPEDISCE I PROPRÎ FIGLI IN EGITTO, E NON RITIENE PRESSO DI SÈ CHE BENIAMINO.

Ex aliis quoque regionibus conveniebatur in Aegyptum ad emendam annonam.

Eadem necessitate compulsus Iacobus misit illuc filios suos.

Itaque profecti sunt fratres Iosephi: sed pater retinuit domi natu minimum, qui vocabatur Beniaminus.

Timebat enim ne quid mali ei accideret in itinere.

Beniaminus ex eadem matre natus erat qua Iosephus, ideoque ei longe carior erat quam ceteri fratres.

56. GIUSEPPE FA SEMBIANZA DI PRENDERLI PER ALTRETTANTI SPIONI.

Decem fratres, ubi in conspectum Iosephi venerunt, eum proni venerati sunt.

Agnovit eos Iosephus, nec ipse est cognitus ab eis.

Noluit indicare statim quis esset, sed eos interrogavit tanquam alienos: « unde
» venistis, et quo consilio? »

Qui responderunt: « profecti sumus e re-
» gione Chanaan, ut emamus frumentum. »

» Non est ita, inquit Iosephus; sed venistis
» huc animo hostili: vultis explorare no-
» stras urbes, et loca Aegypti parum mu-
» nita. »

At illi: « minime, inquiunt: nihil mali
» meditamur: duodecim fratres sumus: mi-
» nimus retentus est domi a patre; alius
» vero non superest.

57. GIUSEPPE TIENE IN OSTAGGIO SIMEONE FINTANTOCHÈ GLI SI CONDUCA BENIAMINO.

Illud Iosephum angebat, quod Beniaminus cum ceteris non aderat.

Quare dixit eis: « experiar an verum di-
» xeritis: maneat unus ex vobis obses apud
» me, dum adducatur huc frater vester mi-
» nimus; ceteri abite cum frumento. »

Tunc coeperunt inter se dicere: « me-
» rito haec patimur: crudeles fuimus in

» fratrem nostrum; nunc poenam huius
» sceleris luimus. »

Putabant haec verba non intelligi a Iosepho; quia per interpretem cum eis loquebatur.

Ipse autem avertit se parumper et flevit.

58 I FRATELLI DI GIUSEPPE PARTONO.

Iosephus iussit fratrum saccos impleri tritico, et pecuniam, quam attulerant, reponi in ore saccorum: addidit insuper cibaria in viam.

Deinde dimisit eos, praeter Simeonem, quem retinuit obsidem.

Itaque profecti sunt fratres Iosephi, et quum venissent ad patrem, narraverunt ei omnia, quae sibi acciderant.

Quum aperuissent saccos, ut effunderent frumenta, mirantes repererunt pecuniam.

59. GIACOBBE NON VUOLE LASCIARE PARTIRE BENIAMINO.

Iacobus, ut audivit Beniaminum arcessi a praefecto Aegypti, cum gemitu questus est.

» Orbum me liberis fecistis; Iosephus
» mortuus est; Simeon retentus est in Ae-
» gypto; Beniaminum vultis abducere.

» Haec omnia mala in me recidunt: non
» dimittam Beniaminum; nam si quid ei
» adversi acciderit in via, non potero ei
» superstes vivere, sed dolore oppressus
» moriar. »

60. I SUOI FIGLI LO INCALZANO A LASCIAR PARTIRE BENIAMINO.

Postquam consumpti sunt cibi, quos attulerant, Iacobus dixit filiis suis: « proficiscimini iterum in Aegyptum, ut ematis
» cibos. »

Qui responderunt: « non possumus adire
» praefectum Aegypti sine Beniamino: ipse
» enim iussit illum ad se adduci. »

« Cur, inquit pater, mentionem fecistis
» de fratre vestro minimo? »

« Ipse, inquiunt, nos interrogavit, an
» pater viveret, an alium fratrem habere-
» mus? Respondimus ad ea, quae sciscita-
» batur; non potuimus praescire eum dictu-
» rum esse: adducite huc fratrem vestrum.»

61. GIACOBBE FINALMENTE ACCONSENTE CHE BENIAMINO PARTA.

Tunc Judas, unus e filiis Iacobi, dixit patri: « committe mihi puerum: ego illum

» recipio in fidem meam: ego servabo, ego
» reducam illum ad te; nisi fecero, huius
» rei culpa in me residebit: si voluisses eum
» statim dimittere, iam secundo huc re-
» diissemus. » Tandem victus pater annuit:
« quoniam necesse est, inquit, proficisca-
» tur Beniaminus vobiscum, deferte viro
» munera, et duplum pretium, ne forte er-
» rore factum sit, ut vobis redderetur prior
» pecunia. »

62. GIUSEPPE FA APPARECCHIARE UN LAUTO BANCHETTO A' SUOI FRATELLI.

Nunciatum est Iosepho eosdem viros advenisse, et cum eis parvulum fratrem.

Iussit Iosephus eos introduci domum, et lautum parari convivium.

Illi porro metuebant ne arguerentur de pecunia, quam in saccis repererant: quare purgaverunt se apud dispensatorem Iosephi.

« Iam semel, inquiunt, huc venimus:
» reversi domum, invenimus pretium fru-
» menti in saccis; nescimus quonam casu
» id factum fuerit, sed eamdem pecuniam
» reportavimus. »

Quibus dispensator ait: « bono animo

» estote. » Deinde adduxit ad illos Simeonem, qui retentus fuerat.

63. I FRATELLI SONO AMMESSI ALL' UDIENZA DI GIUSEPPE.

Deinde Iosephus ingressus est in conclave, ubi sui eum fratres expectabant, qui eum venerati sunt offerentes munera.

Iosephus eos clementer salutavit, interrogavitque: « salvus ne est senex ille, quem » vos patrem habetis? Vivitne adhuc? »

Qui responderunt: « salvus est pater no- » ster, adhuc vivit. »

Iosephus autem, coniectis in Beniaminum oculis, dixit: « est frater vester mini- » mus, qui domi remanserat apud patrem? » Et rursus: « Deus sit tibi propitius, fili » mi. » Et abiit festinans, quia commotus erat animo, et lacrymae erumpebant.

64. GIUSEPPE FA NASCONDERE LA SUA TAZZA D' ARGENTO NEL SACCO DI BENIAMINO.

Iosephus, lota facie, regressus continuit se, et iussit apponi cibos. Tum distribuit escam unicuique fratrum suorum; sed pars Beniamini erat quintuplo maior, quam ceterorum. Peracto convivio, Iosephus dat

negotium dispensatori, ut saccos eorum impleat frumento, pecuniam simul reponat, et insuper scyphum suum argenteum in sacco Beniamini recondat.

Ille fecit diligenter quod iussus fuerat.

65. GIUSEPPE FA INSEGUIRE I PROPRII FRATELLI.

Fratres Iosephi sese in viam dederunt, necdum procul ab urbe aberant.

Tunc Iosephus vocavit dispensatorem domus suae, eique dixit: « persequere viros,
» et quum eos assecutus fueris, illis dicito:
» quare iniuriam pro beneficio rependistis?
» Subripuistis scyphum argenteum, quo
» dominus meus utitur: improbe fecistis. »

Dispensator mandata Iosephi perfecit: ad eos confestim advolavit; furtum exprobravit; rei indignitatem exposuit.

66. VIENE TROVATA LA TAZZA NEL SACCO DI BENIAMINO.

Fratres Iosephi responderunt dispensatori: « istud sceleris longe a nobis alienum
» est: nos, ut tute scis, retulimus bona
» fide pecuniam repertam in saccis: tan-
» tum abest ut furati simus scyphum do-

» mini tui: apud quem furtum deprehensum
» fuerit, is morte mulctetur. »

Continuo deponunt saccos, et aperiunt: quos ille scrutatus, invenit scyphum in sacco Beniamini.

67. EGLINO RITORNANO MESTI NELLA CITTA'.

Tunc fratres Iosephi, moerore oppressi, revertuntur in urbem.

Adducti ad Iosephum, sese abiecerunt ad pedes illius. Quibus ille: « quomodo,
» inquit, potuistis hoc scelus admittere? »

Iudas respondit: « fateor, res est ma-
» nifesta: nullam possumus excusationem
» afferre, nec audemus petere veniam, aut
» sperare: nos omnes erimus servi tui. »

« Nequaquam, ait Iosephus: sed ille
» apud quem inventus est scyphus, erit
» mihi servus: vos autem abite liberi ad
» patrem vestrum. »

68. GIUDA SI OFFRE IN OSTAGGIO INVECE DI BENIAMINO.

Tunc Iudas accedens propius ad Iosephum: « Te oro, inquit, domine mi, ut
» bona cum venia me audias: pater unice
» diligit puerum; nolebat primo eum di-

» mittere; non potui id ab eo impetrare,
» nisi postquam spopondi, eum tutum ab
» omni periculo fore: si redierimus ad pa-
» trem sine puero, ille moerore confe-
» ctus morietur.

» Te oro, atque obsecro, ut sinas pue-
» rum abire, meque pro eo addicas in ser-
» vitutem: ego poenam, qua dignus est,
» mihi sumo, et exsolvam. »

69. GIUSEPPE SI MANIFESTA A' SUOI FRATELLI.

Interea Iosephus continere se vix poterat: quare iussit Aegyptios adstantes recedere.

Tum flens dixit magna voce: « ego sum « Iosephus: vivitne adhuc pater meus? »

Non poterant respondere fratres eius nimio timore perturbati.

Quibus ille amice: « accedite, inquit,
» ad me: ego sum Iosephus frater vester,
» quem vendidistis mercatoribus euntibus in
» Aegyptum: nolite timere; Dei providentia
» id factum est, ut ego saluti vestrae con-
» sulerem. »

70. GIUSEPPE GL' INCARICA DI CONDURRE IL PADRE LORO IN EGITTO.

Iosephus haec locutus, fratrem suum Be-

niaminum complexus est, eumque lacrymis conspersit.

Deinde ceteros quoque fratres collacrymans osculatus est. Tum demum illi cum eo fidenter locuti sunt.

Quibus Iosephus: « ite, inquit, prope-
» rate ad patrem meum, eique nunciate
» filium suum vivere, et apud Pharaonem
» plurimum posse: persuadete illi, ut in
» Aegyptum cum omni familia commigret. »

71. FARAONE SPEDISCE DONI E CARRI A GIACOBBE.

Fama de adventu fratrum Iosephi ad aures regis pervenit: qui dedit eis munera perferenda ad patrem cum his mandatis:
» adducite huc patrem vestrum, et om-
» nem eius familiam, nec multum curate
» supellectilem vestram, quia omnia, quae
» opus erunt vobis, praebiturus sum, et
» omnes opes Aegypti vestrae erunt. »
Misit quoque currus ad vehendum senem, et parvulos, et mulieres.

72. I FRATELLI DI GIUSEPPE ANNUNZIANO AL LORO PADRE, CHE GIUSEPPE VIVE.

Fratres Iosephi festinantes reversi sunt

ad patrem suum, eique nunciaverunt Iosephum vivere, et principem esse totius Aegypti.

Ad quod nuncium Iacobus, quasi e gravi somno excitatus, obstupuit, nec primum filiis rem narrantibus fidem adhibebat; sed postquam vidit plaustra, et dona sibi a Iosepho missa, recepit animum, et dixit:
» mihi satis est, si vivit adhuc Iosephus
» meus: ibo, et videbo eum, antequam
» moriar. »

73. GIACOBBE PARTE CON TUTTA LA FAMIGLIA PER ANDARE IN EGITTO.

Iacobus profectus cum filiis et nepotibus pervenit in Aegyptum, et praemisit Iudam ad Iosephum, ut eum faceret certiorem de adventu suo.

Confestim Iosephus processit obviam patri, quem ut vidit, in collum eius insiliit, et flens flentem complexus est.

Tum Iacobus: « satis diu vixi, inquit;
» nunc aequo animo moriar, quoniam con-
» spectu tuo frui mihi licuit, et te mihi
» superstitem relinquo. »

74. GIUSEPPE ANNUNZIA AL RE L' ARRIVO DI SUO PADRE.

Iosephus adiit Pharaonem, eique nunciavit patrem suum advenisse: constituit etiam quinque e fratribus suis coram rege. Qui eos interrogavit, quidnam operis haberent? illi responderunt, se esse pastores. Tum rex dixit Iosepho: « Aegyptus in » potestate tua est: cura, ut pater et fra- » tres tui in optimo loco habitent, et si » qui sint inter eos gnavi, et industrii, trade » eis curam pecorum meorum. »

75. GIUSEPPE PRESENTA SUO PADRE A FARAONE.

Iosephus adduxit quoque patrem suum ad Pharaonem, qui, salutatus a Iacobo, percontatus est ab eo, qua esset aetate? Iacobus respondit regi: « vixi centum et » triginta annos, nec adeptus sum sene- » ctutem beatam avorum meorum. » Tum bene precatus regi discessit ab eo.

Iosephus autem patrem et fratres suos collocavit in optima parte Aegypti, eisque omnium rerum abundantiam snppeditavit.

76. GIACOBBE CHIEDE D' ESSERE SEPOLTO NEL SEPOLCRO DE' PADRI SUOI.

Iacobus vixit septem et decem annos postquam commigrasset in Aegyptum.

Ubi sensit mortem sibi imminere, arcessito Iosepho, dixit: « si me amas, iura te
» id facturum esse, quod a te petam; sci-
» licet, ut ne me sepelias in Aegypto; sed
» corpus meum transferas ex hac regione,
» et condas in sepulcro maiorum meorum. »

Iosephus autem: « faciam, inquit, quod
» iubes, pater. »

« Iura ergo mihi, ait Iacobus, te certo
» id facturum esse. »

Iosephus iuravit in verba patris.

77. GIUSEPPE PRESENTA I SUOI DUE FIGLI A GIACOBBE, AFFINCHÈ EGLI LI BENEDICA.

Iosephus adduxit ad patrem duos filios suos, Manassem et Ephraimum: posuit Manassem, qui natu maior erat, ad dexteram senis, Ephraimum vero minorem, ad sinistram eius.

At Iacobus decussans manus, dexteram imposuit Ephraimo, sinistram autem Manassi, et utrique simul bene precatus est.

Quod Iosephus animadvertens, aegre tulit, et conatus est manus patris commutare.

At pater restitit, dixitque Iosepho: « scio,
» fili mi, scio hunc esse maiorem natu, et
» illum minorem: id prudens feci. »

Ita Iacobus Ephraimum Manassi anteposuit.

78. GIUSEPPE PRESTA GLI ULTIMI UFFICII A SUO PADRE.

Ut vidit Iosephus extinctum patrem, ruit super eum flens, et osculatus est eum, luxitque illum diu.

Deinde praecepit medicis ut condirent corpus, et ipse cum fratribus, multisque Aegyptiis patrem deportavit in regionem Chanaan.

Ibi funus fecerunt cum magno planctu, et sepelierunt corpus in spelunca, ubi iacebant Abrahamus, et Isaacus, reversique sunt in Aegyptum.

79. GIUSEPPE CONSOLA I SUOI FRATELLI.

Post mortem patris timebant fratres Iosephi ne ulcisceretur iniuriam, quam acceperat: miserunt igitur ad illum rogantes nomine patris, ut eam oblivisceretur, sibique condonaret.

Quibus Iosephus respondit: « non est
» quod timeatis: vos quidem malo in me
» animo fecistis, sed Deus convertit illud
» in bonum: ego vos alam, et familias ve-
» stras. » Consolatus est eos plurimis verbis, et leniter cum illis loquutus est.

80. MORTE DI GIUSEPPE.

Iosephus vixit annos centum et decem; quumque esset morti proximus, convocavit fratres suos, et illos admonuit, se brevi moriturum esse.

« Ego, inquit, iam morior: Deus vos
» non deseret, sed erit vobis praesidio, et
» deducet vos aliquando ex Aegypto in re-
» gionem, quam patribus nostris promisit:
» oro vos, atque obtestor ut illuc ossa mea
» deportetis.

Deinde placide obiit: corpus eius conditum est, et in feretro positum.

81. DOPO LA MORTE DI GIUSEPPE GLI ISRAELITI SONO PERSEGUITATI.

Interea posteri Iacobi, seu Hebraei, numero aucti sunt mirum in modum, et eorum multitudo crescens in dies metum incutiebat Aegyptiis.

Rex novus solio potitus est, qui Iosephum non viderat, nec merita eius recordabatur.

Is igitur, ut Hebraeos opprimeret, primum duris illos laboribus conficiebat; deinde edixit etiam ut parvuli eorum recens nati in flumen proiicerentur.

Anni del Mondo 3453.

82. NASCITA DI MOSÈ.

Mulier hebraea peperit filium, quem quum videret elegantem, voluit servare.

Quare abscondit eum tribus mensibus; sed quum non posset eum diutius occultare, sumpsit fiscellam scirpeam, quam linivit bitumine, ac pice.

Deinde posuit intus infantulum, et exposuit eum inter arundines ripae fluminis.

Habebat secum una comitem sororem pueri, quam iussit stare procul, ut eventum rei exploraret.

83. LA FIGLIA DI FARAONE SALVA IL BAMBINO.

Mox filia Pharaonis venit ad flumen, ut ablueret corpus. Prospexit fiscellam in arundinibus haerentem, misitque illuc unam e famulabus suis.

Aperta fiscella, cernens parvulum vagientem, miserta est illius: « iste est, inquit,
» unus ex infantibus Hebraeorum. »

Tunc soror pueri accedens: « visne, ait,
» ut arcessam mulierem hebraeam, quae
» nutriat parvulum? » Et vocavit matrem.

Cui filia Pharaonis puerum alendum dedit, promissa mercede.

Itaque mater nutrivit puerum, et adultum reddidit filiae Pharaonis, quae illum adoptavit, et nominavit Mosem, id est, *servatum ab aquis*.

84. MOSÈ S'ACCINGE A LIBERARE IL SUO POPOLO.

Moses iam senex, iubente Deo, adiit Pharaonem, eique praecepit nomine Dei, ut dimitteret Hebraeos.

Rex impius renuit parere mandatis Dei.

Moses, ut Pharaonis pertinaciam vinceret, multa, et stupenda edidit prodigia, quae vocantur *plagae Aegypti*.

Quum nihilominus Pharao in sententia perstaret, Deus interfecit primogenitum eius filium, et omnes primogenitos Aegyptiorum.

Tandem metu victus rex paruit, deditque Hebraeis discedendi facultatem.

85. GLI EBREI ESCONO DALL' EGITTO GUIDATI DA UNA COLONNA DI FUOCO.

Profecti sunt Hebraei ex Aegypto ad sexcenta millia virorum praeter parvulos et promiscuum vulgus.

Illis egredientibus praeibat columna nubis interdiu, et columna ignis noctu, quae esset dux viae; nec unquam per quadraginta annos defuit illa columna.

Post paucos dies multitudo Hebraeorum pervenit ad litus maris rubri, ibique castra posuit.

86. MOSÈ DIVIDE LE ACQUE DEL MARE.

Brevi regem poenituit quod tot millia hominum dimisisset, et collecto ingenti exercitu, eos persequutus est.

Hebraei, quum vidissent ex una parte se mari interclusos esse, altera parte instare Pharaonem cum omnibus copiis, magno timore correpti sunt.

Tunc Deus Mosi: « protende, inquit,
» dexteram tuam in mare, et divide aquas,
» ut illae Hebraeis gradientibus iter siccum
» praebeant. »

87. GLI EBREI PASSANO IL MAR ROSSO A PIEDI ASCIUTTI.

Fecit Moses quod iusserat Deus. Quum teneret manum extensam super mare, aquae divisae sunt, et intumescentes hinc et inde pendebant.

Flavit etiam ventus vehemens, quo exsiccatus est alveus.

Tunc Hebraei ingressi sunt in mare siccum; erat enim aqua tanquam murus e dextera eorum, et laeva.

Rex quoque Aegyptius Hebraeos gradientes insequutus, non dubitavit mare, qua patebat, ingredi cum universo exercitu.

88. GLI EGIZI SONO AFFOGATI NELL'ONDE.

Quum Aegyptii progrederentur in medio maris, Dominus subvertit eorum currus, et deiecit equites.

Metu perculsi Aegyptii, coeperunt fugere: at Deus dixit Mosi: « extende rursus » dexteram in mare, ut aquae revertantur » in locum suum. »

Paruit Moses, et statim aquae refluentes obruerunt Aegyptios, et eorum currus, et equites.

Deletus est universus exercitus Pharaonis in mediis fluctibus ; ac ne unus quidem nuncius tantae cladis superfuit.

Sic Deus liberavit Hebraeos ab iniusta servitute Aegyptiorum.

89. DIO NUTRISCE IL SUO POPOLO NEL DESERTO.

Hebraei, traiecto mari rubro, diu peragrarunt vastam solitudinem.

Deerat panis, at Deus ipse eos aluit : e coelo per annos quadraginta cecidit cibus, quem appellaverunt *manna*.

Inerat huic cibo gustus similae cum melle mixtae.

Interdum etiam defuit aqua ; at, iubente Deo, Moses percutiebat rupem virga, et continuo erumpebant fontes aquae dulcis.

90. DIO PUBBLICA LA SUA LEGGE FRA FULMINI E LAMPI.

Mense tertio, postquam Hebraei egressi sunt ex Aegypto, pervenerunt ad montem Sinae.

Ibi Deus dedit eis legem cum apparatu terrifico.

Coeperunt exaudiri tonitrua, micare ful-

gura ; nubes densa operiebat montem, et clangor buccinae vehementius perstrepebat.

Stabat populus prae metu trepidus ad radices montis fumantis.

Deus autem in monte loquebatur e media nube inter fulgura et tonitrua.

91. PRINCIPALI ARTICOLI DELLA LEGGE.

Haec porro sunt verba, quae protulit Deus « Ego sum Dominus, qui eduxi vos
» e servitute Aegyptiorum.

» Non erunt vobis dii alieni ; ego unus
» Deus, et non est alius praeter me.

» Non usurpabitis nomen Dei vestri te-
» mere, et sine causa.

» Sabbato nullum opus facietis: colite pa-
» trem vestrum et matrem vestram: non
» occidetis : non adulterabitis.

» Non facietis furtum: non dicetis falsum
» testimonium adversus proximum vestrum:
» non concupiscetis rem alterius. »

92. COSTRUZIONE DEL TABERNACOLO E DELL'ARCA: MOSÈ MUORE.

Moses, a Deo monitus, confici iussit tabernaculum ex pellibus et cortinis pretiosissimis ; insuper arcam foederis auro puro

vestitam, in qua reposuit tabulas legis divinae.

Quum iam in conspectu haberet terram a Deo promissam, mortuus est vir sapientia et ceteris virtutibus plane admirabilis.

Luxit eum populus diebus triginta.

Successit in locum Mosis Iosue, quem ipse prius designaverat.

93. GLI EBREI GUIDATI DA GIOSUÈ PASSANO IL GIORDANO A PIEDI ASCIUTTI.

Ut Hebraei in terram promissam introducerentur, Iordanis erat traiiciendus: nec erat iis navium copia, nec vadum praebebat amnis tunc pleno alveo fluens.

Deus venit auxilio: Iosue iussit praeferri arcam foederis, et populum sequi.

Appropinquante arca, aquae, quae superne defluebant, steterunt instar muri; quae autem infra, descenderunt, et alveum siccum reliquerunt.

94. GIOSUÈ INNALZA UN MONUMENTO.

Hebraei incedebant per arentem alveum, donec ripam oppositam attingerent.

Tum reversae sunt aquae in locum pristinum.

Iosue vero duodecim lapides e medio amne sublatos erexit, ut essent perenne rei monumentum.

Dixit Hebraeis: « si quando vos interrogaverint filii vestri quorsum spectet » ista lapidum congeries, respondebitis: » sicco pede traiecimus Iordanem istum; » idcirco positi sunt lapides ad sempiternam facti memoriam, ut discant quanta sit » Dei potentia. »

95. LE MURA DI GERICO CADONO DA SÈ STESSE.

Erat in his locis urbs validissimis muris ac turribus munita, nomine Iericho, quae nec expugnari, nec obsideri facile poterat.

Iosue divino auxilio fretus, non armis aut viribus, urbem aggressus est.

Arcam circumferri iussit circa muros, sacerdotesque antecedere, et tuba canere.

Quum arca septies circumlata fuisset, muri et turres illico corruerunt.

Urbs capta et direpta est.

96. GIOSUÈ ARRESTA IL SOLE.

Reges Chanaan, coniunctis viribus, progressi sunt adversus Hebraeos.

At Deus dixit Iosue: « ne timeas eos; » tua erit victoria. »

Iosue igitur magno impetu illos adortus est, qui subita formidine correpti fugerunt.

Tunc in eos cecidit grando lapidea, et multos interfecit.

Quum autem dies in vesperum inclinaret, re nondum confecta, Iosue iussit solem consistere: et vere stetit sol, et diem produxit donec deletus fuisset hostium exercitus.

Anni del Mondo 2570.

97. GIOSUÈ STABILISCE GLI EBREI NELLA TERRA PROMESSA, E MUORE.

Iosue, devictis omnibus Palaestinae populis, Hebraeos in sede destinata collocavit; agros et oppida capta singulis tribubus divisit, et mortuus est.

Deinde summa potestas delata est ad Iudices, inter quos eminuere Gedeon, Samson et Samuel.

Varia deinceps fuit Hebraeorum fortuna pro variis eorum moribus: ii saepe in Deum peccaverunt, et tunc divino praesidio destituti, ab hostibus superabantur: quoties vero ad Deum conversi eius auxilium imploraverunt, placatus Deus eos liberavit.

98. UN ANGELO COMPARISCE A GEDEONE E LO SPEDISCE A LIBERARE IL SUO POPOLO.

Hebraei a Madianitis vexati, opem a Deo petierunt: Deus illorum preces audivit.

Angelus adstitit Gedeoni: « Dominus te- » cum, inquit, vir fortissime. »

Respondit Gedeon: « si Deus nobiscum » est, cur dura premimur servitute? »

Ait Angelus: « macte animo; liberabis » populum tuum a servitute Madianitarum. »

Nolebat primo Gedeon tantum onus suscipere; sed duplici miraculo confirmatus, non abnuit.

99. GEDEONE ADUNA UN ESERCITO E MUOVE CONTRO AI MADIANITI.

Gedeon, contracto exercitu, profectus est cum duobus et triginta millibus hominum, et castra castris hostium contulit.

Erat porro infinita multitudo in exercitu Madianitarum; nam cum iis rex Amalecitarum se coniunxerat.

Tamen Deus dixit Gedeoni: « non opus » est tibi tot millibus hominum: dimissis » ceteris, retine tantum trecentos viros,

» ne victoriam suae virtuti tribuant, sed
» potentiae divinae. »

100. GEDEONE COMBATTE E RIPORTA VITTORIA.

Gedeon trecentos viros in tres partes divisit, deditque illis tubas et lagenas testaceas, in quibus erant lampades accensae.
Hi media nocte ingressi castra hostium, coeperunt tubis clangere, et collidere inter se lagenas.
Madianitae, audito tubarum sonitu, et visis lampadibus, turbati sunt, et turpi fuga, quo quisque potuit, dilapsi sunt.
Denique gladios in se invicem converterunt, et mutua caede se trucidarunt.
Gedeon hostium reges persequutus est, et comprehensos neci dedit.

101. NASCITA DI SANSONE: SUA FORZA STRAORDINARIA.

Quum Hebraei in potestate essent Philistaeorum, et ab illis affligerentur, natus est Samson, futurus ultor hostium.
Huius mater diu sterilis fuerat, sed ei

Angelus Domini apparuit, praedixitque eam parituram filium, qui cives suos in libertatem aliquando vindicaret.

Enixa puerum, nomen Samsonis ei indidit.

Puer crevit; intonsam habuit comam, nec vinum, nec siceram bibit: incredibili fuit corporis robore; obvium leonem manu interfecit.

102. SANSONE FATTO ADULTO MOLESTA I FILISTEI.

Samson adultus Philistaeos multis affecit cladibus; coepit trecentas vulpes, quarum caudis accensas lampades alligavit, et in hostium agros immisit.

Tunc forte messis matura erat: ita facile incendium fuit.

Omnes segetes, vineae, et oleae exustae sunt, nec inimicam gentem variis incommodis vexare destitit.

Traditus Philistaeis, rupit vincula, quibus constrictus fuerat, et arrepta maxilla asini, hoc telo, quod casus dederat, mille hostium prostravit.

103. SANSONE, RINCHIUSO IN UNA CITTA', NE SPICCA LE PORTE E LE PALANCHE.

Quadam die Samson urbem Philistaeorum ingressus est, ibique pernoctaturus videbatur.

Philistaei, occasionem captantes, portas obserari iusserunt, ne quis exiret.

Per totam noctem expectabant silentes, ut Samsonem mane exeuntem interficerent.

At Samson media nocte surrexit, venitque ad portam urbis; quam quum invenisset clausam, humeris sustulit cum postibus et seris, atque in verticem montis vicini supportavit.

104. LA MOGLIE DI LUI, VINTA CO' DONI DA' FILISTEI, LO TRADISCE.

Tandem Philistaei, qui Samsonem comprehendere nequiverant, illius uxorem pecunia corruperunt, ut ea virum proderet.

Mulier vero persuasit, ut sibi indicaret causam tantae virtutis; et ubi rescivit vires eius in capillis sitas esse, caput dormientis totondit, atque ita eum Philistaeis tradidit.

Illi, effossis oculis, vinctum in carcerem coniecerunt, diuque ludibrio habuerunt.

Sed spatio temporis crinis accisus crescere, et cum crine virtus redire coepit: iamque Samson conscius recepti roboris, iustae ultionis tempus opperiebatur.

105. SANSONE MUORE FACENDO PERIRE TREMILA FILISTEI.

Erat Philistaeis mos, quum dies festos agerent, producere Samsonem quasi in pompam publicam, captoque insultare.

Die quadam, quum publicum convivium celebraretur, Samsonem adduci iubent.

Domus, in qua omnis populus et principes Philistaeorum epulabantur, subnixa erat duabus columnis mirae magnitudinis.

Adductus Samson inter columnas statuitur.

Tum ille, occasione utens, columnas concussit, et turba omnis obruta est ruina domus, simulque Samson ipse cum hostibus non inultus occubuit.

106. NASCITA DI SAMUELE.

Quum Heli esset summus sacerdos, natus est Samuel: hunc adduxit mater ad sacerdotem, et obtulit Domino, ut ei in sacrificiis faciendis ministraret.

Puer crescebat egregia praeditus indole, eratque Deo et omnibus carus; cui mater sua certis temporibus afferebat parvam tunicam, quam ipsa confecerat.

Heli vero habebat filios perditis moribus, adeo ut populum a colendo Deo abducerent, nec satis graviter eos unquam reprehendit.

Quamobrem Deus erat et liberis et patri iratus.

107. DIO RIVELA A SAMUELE IL CASTIGO DESTINATO AD ELI.

Quadam nocte, quum iaceret Heli in lectulo, Dominus vocavit Samuelem, qui ratus se a sacerdote arcessi, cucurrit, dixitque: « en adsum, vocasti enim me. »

At Heli: « non te vocavi, inquit, fili » mi: revertere in lectulum tuum. » Idque iterum, et tertio factum est.

Tandem, praemonitus a sacerdote, Samuel respondit Deo vocanti: « loquere, » Domine, audit enim servus tuus. »

Tum Deus Samueli: « ego, ait, afficiam domum Heli iis malis, quae nemo » audire possit, quin ei ambae aures tin- » niant, propterea quod in liberos suos plus

» aequo indulgens fuerit, illorumque vitia
» nimium patienter tulerit. »

108. SAMUELE MANIFESTA AD ELI CIO', CHE DIO GLI AVEVA DETTO.

Arctior deinde somnus Samuelem complexus est, qui dormivit usque mane.

Ubi dies illuxit, surgens e lectulo, aperuit ostium tabernaculi, uti facere consueverat: timebat autem sacerdoti indicare sermonem Dei.

Heli compellans eum: « oro te, inquit,
» et obtestor, indica mihi ea, quae dixit
» tibi Deus: cave ne me quidquam celes
» eorum, quae audivisti. »

Iubenti paruit Samuel, illique enarravit omnia verba Domini. Cui Heli: « Domi-
» nus est, ait; faciat quod sibi libuerit. »

109. LE DISGRAZIE ASSALGONO ELI ED I FIGLI SUOI.

Paullo post bellum exortum est inter Philistaeos et Hebraeos.

Hebraei arcam foederis in pugnam deferunt, et cum ea filii sacerdotis procedunt; sed quia Deus illis erat offensus, arca detrimento, magis quam adiumento fuit.

Victi sunt Hebraei, occisi filii sacerdotis, arca ipsa capta est.

Heli, audito tantae cladis nuncio, e sella decidit, et fracta cervice mortuus est.

Anni del Mondo 2900.

110. SAMUELE ULTIMO GIUDICE DEGLI EBREI. SAULLE VIENE ELETTO RE.

Samuel fuit postremus Hebraeorum iudex, eorumque res in summa pace et perpetua tranquillitate administravit.

At quum senuisset, et filii eius a moribus paternis desciscerent, populus novitatis amans ab illo regem petiit.

Samuel primo rem dissuasit, Hebraeosque ab isto consilio dimovere conatus est; sed illi in sententia perstiterunt.

Quare, admonitus a Deo, Samuel annuit eorum postulationi, et Samuel regem consecravit.

Erat Sauli ingens statura, et forma excellens, adeo ut dignitas corporis dignitati regiae pulchre conveniret.

111. PRIMA DISUBBIDIENZA DI SAULLE.

Philistaei in agrum Hebraeorum irruptionem fecerunt.

Quapropter Saul adversus illos processit, et apud Galgala, urbem insignem istius regionis, castra posuit.

Porro Samuel edixerat, ut se per septem dies expectarent, neve manum cum hoste prius consererent, quam ipse veniens Deo sacrificium facerent.

Die septimo, quum Samuel moraretur, et populus morae pertaesus dilaberetur, Saul ipse sacrificium fecit loco sacerdotis.

Vix peracto sacrificio, venit Samuel, regemque graviter reprehendit, quod munus proprium sacerdotum sibi temere arrogavisset.

112. GIONATA, FIGLIO DI SAULLE, METTE IN ROTTA L' ESERCITO DEI FILISTEI.

Quum Hebraei a Philistaeis premerentur, Ionathas, Saulis filius, audax consilium coepit et perfecit.

Solo armigero comite, castra hostium ingressus est, et viginti fere Philistaeis interemptis, universum exercitum terrore perculit.

Itaque Philistaei perturbati coeperunt non iam ordinem servare, non imperia exequi, sed fugae se committere.

Quod ubi Saul animadvertit, copias castris eduxit, et fugientes persequutus, insignem victoriam retulit.

113. SAULLE VUOL FAR MORIRE SUO FIGLIO GIONATA.

Saul, dum persequeretur Philistaeos, edixerat ne quis, nisi confectis hostibus, cibum sumeret, mortem cum iuramento minatus illi, qui contra edictum fecisset.

Ionathas tunc aberat, nec regis imperium audierat.

Accidit ut exercitus traiiceret silvam, in qua esset plurimum mellis agrestis.

Ionathas, edicti paterni nescius, extendit virgam, quam manu tenebat, eamque in mel intinctam ori admovit.

Id ubi rex cognovit, filium morte plecti voluit; sed recens meritum periculo iuvenem exemit, nec populus tulit insontem ad supplicium trahi.

114. SAULLE DISUBBIDENDO UNA SECONDA VOLTA VIENE RIGETTATO DA DIO, E DAVIDE È UNTO RE.

Saul postea, iubente Deo, bellum Amalecitis intulit. Primo rem bene gessit: caesi sunt hostes, et eorum rex captus est.

Sed deinde Saul Deum graviter offendit. Vetuerat Deus ne quid ex spoliis hostium reservaretur: Saul vero, Amalecitis caesis, partem praedae servavit.

Quam ob causam reiectus est a Deo, et in eius locum David adhuc iuvenis e tribu Iudae electus est, et a Samuele unctus.

115. SAULLE È AGITATO DAL DEMONIO. DAVIDE È CHIAMATO ALLA CORTE PER CALMARLO.

Saulem, postquam Dei mandata sprevisset, invasit spiritus malus, ita ut ille in furorem saepe incideret.

Tunc aulici ei suaserunt, ut aliquem arcesseret, qui citharam sciret pulsare, ad deliniendum aegrum eius animum.

Arcessitus est David, huiusce artis peritus, qui ob illud munus inter ministros regios habebatur.

Itaque statim ac Saulem spiritus malus corripiebat, David citharam pulsabat, et regis furor considebat.

116. IL GIGANTE GOLÌA SFIDA GLI EBREI.

Sequutum est bellum cum Philistaeis. Quum duae acies in conspectu essent, Phi-

listaeus quidam, nomine Goliath, vir mirae magnitudinis, progressus est ante ordines, et unum ex Hebraeis saepe provocabat ad singulare certamen.

Lorica squammata induebatur: ocreas in cruribus aereas habebat: cassis aerea caput eius operiebat, et clypeus aereus tegebat humeros.

Tum Saul magna praemia, immo et filiae nuptias ei promisit, qui provocantis spolia retulisset.

At nemo contra illum exire audebat: et Goliath suam Hebraeis ignaviam cum irrisu ac ludibrio exprobrabat.

117. DAVIDE SI PRESENTA PER BATTERSI CON GOLÌA.

David commotus ignominia populi sui, se sponte ad pugnandum obtulit.

Itaque adductus est ad Saulem, qui, considerata eius aetate, diffidebat pugnae.

» Non poteris, inquit, adolescentulus
» cum viro robustissimo pugnare. »

Respondit David: « ne timeas, o rex:
» quum pascerem oves patris mei, leo in-
» vasit gregem, ovemque corripuit: ego
» illum persequutus occidi, et ovem e fauci-

» bus illius eripui. Ursum pariter interfeci.
» Deus, qui me defendit a leone et urso,
» me quoque a Philistaeo isto defendet. »
Tum Saul; « abi, inquit, cum ista fi-
» ducia; Deus te adiuvet. »

118. DAVIDE NON PRENDE ALTR' ARMA CHE UNA FIONDA, E MUOVE CONTRO GOLÌA.

Saul ipse sua iuveni arma voluit accommodare: galeam capiti eius imposuit, lorica pectus circumtexit, latus gladio accinxit.

David vero, iis impeditus armis, quibus non erat assuetus, vix poterat incedere.

Quare onus incommodum deposuit; sumpsit autem pedum pastorale, quo uti consueverat, et fundam cum quinque lapidibus in sacculo. Sic armatus adversum Philistaeum processit.

119. DAVIDE UCCIDE GOLÌA.

Accedebat ex adverso Goliath, qui viso adolescente, « num, inquit, me canem esse
» putas, qui me cum baculo aggrediaris? »
Cui David respondit: « tu venis ad me
» cum gladio et hasta et clypeo; ego autem
» venio in nomine Domini exercituum,
» quem probris ausus es lacessere. »

Tunc, misso in funda lapide, Philistaeum in fronte percussit, et humi prostravit, currensque suum iacenti gladium detraxit, quo caput illi praecidit.

Ea re perculsi Philistaei in fugam versi sunt, et victoriam Hebraeis concesserunt.

120. SAULLE DIVIEN GELOSO DI DAVIDE.

Redeunti Davidi obviam itum est. Hebraei gratulantes victorem deducunt ad urbem; ipsae mulieres domibus egressae cum tympanis laudes eius canebant.

Tantus populi favor invidiam Saulis accendit; qui deinceps malevolo fuit in Davidem animo, nec iam eum benignis oculis aspiciebat.

Longe alia fuit mens filii eius Ionathae. Virtutem Davidis admirans, illum singulari amore complexus est, suoque balteo, arcu et gladio donavit.

121. SAULLE NON VUOLE ESEGUIRE LA PROMESSA, CH' EGLI AVEVA FATTO.

Saul victori filiam suam spoponderat uxorem; at promissis non stetit, novam-

que conditionem proposuit, si nempe David centum Philistaeos interfecisset.

Malo animo id faciebat rex invidus; sperabat scilicet, iuvenem audacem facile periturum: at sua eum spes delusit.

Nam David, occisis ducentis Philistaeis, rediit illaesus, atque ita regis filiam in matrimonium accepit.

122. SAULLE TENTA PIU' VOLTE DI UCCIDER DAVIDE.

Crescebat in dies Saulis odium, stimulante invidia; quare non iam occulte, sed palam Davidi necem parabat.

Bis eum lancea confodere conatus est; sed David ictum lethalem declinatione corporis effugit.

Saul mandatum dedit Ionathae, ut Davidem occideret; sed Ionathas noluit crudeli patris imperio obsequi, immo cum lacrymis illum obtestatus est, ut tam iniquum consilium deponeret.

Denique Saul misit satellites, qui Davidem domi in oculis uxoris trucidarent; haec vero maritum demisit per fenestram, atque ita eripuit periculo.

123. DAVIDE FUGGENDO RISPARMIA SAULLE, CHE LO INSEGUE.

David, ut vidit implacabilem esse Saulis in se animum, excessit aula, et solitudinem petiit.

Saul illum persecutus est; at, Deo favente, David inimici manus effugit, et ipse Saulis vitam non semel servavit.

Erat in deserto spelunca vasto recessu patens: ibi David cum suis comitibus in interiore parte latebat.

Forte Saul solus in illam speluncam ingressus est, nec latentes vidit, oppressusque somno quievit.

Sui Davidem comites hortabantur, ut opportunam Saulis interficiendi occasionem arriperet: sed David noluit, quum impune posset, inimicum occidere.

124. SAULLE MUORE.

Motum est rursus bellum cum Philistaeis, adversus quos Saul cum exercitu processit.

Commissa pugna, Hebraei fusi sunt: tres filii regis in acie ceciderunt; Saul ipse ex

equo delapsus, ne vivus in potestatem hostium veniret, uni comitum latus transfodiendum praebuit.

Regis mortem omnium Hebraeorum fuga consecuta est, et eo die victoria insigni potiti sunt Philistaei.

125. DAVIDE PIANGE LA MORTE DI SAULLE SUO NEMICO.

David, audita Saulis morte, lacrymas profudit; montes Gelboe, ubi caedes illa facta fuerat, execratus est. Illum, qui a se Saulem occisum esse iactitabat, et regia insignia attulerat, perimi iussit in poenam violatae maiestatis regiae.

Civibus urbis Iabes, quod Saulis eiusque filiorum corpora sepelivissent, gratiam retulit.

Admirandum sane veri ac sinceri erga inimicum amoris exemplum!

126. DAVIDE COMMETTE DUE GRAVI DELITTI.

David, postquam solium conscendit, duplex scelus, et quidem gravissimum, commisit.

Adamavit mulierem, nomine *Bethsabeae*, eamque ad flagitium compulit.

Mulieris maritus, nomine *Urias*, vir fortissimus, tum in castris erat, et egregiam patriae operam navabat.

Hunc David iniquo pugnae loco hostibus obiici iussit, atque ita necandum curavit.

At Deus ad Davidem misit prophetam, qui illum admoneret, eique poenam sceleris denunciaret subeundam.

127. IL PROFETA PROPONE AL RE COLPEVOLE UNA PARABOLA.

Sic Davidem allocutus est propheta: « E-
» rant in eadem urbe duo homines: alter
» dives multos boum, caprarum, atque
» ovium greges alebat: alter vero nihil ha-
» bebat praeter ovem unam, quam ipse
» emerat, et apud se diligenter nutriebat.

» Venit ad hominem divitem hospes qui-
» dam; et quum ei parandum esset convi-
» vium, dives ille pepercit suis ovibus, et
» oviculam pauperis vi ereptam, hospiti e-
» dendam apposuit.

» Tuum est, o rex, de hoc facto iudi-
» care. »

128. IL PROFETA APPLICA LA PARABOLA A DAVIDE.

Rex indignans respondit: « inique fecit;
» quisquis ille est pro ove ablata quatuor
» oves reddet. »

Tum propheta aperte: « tu, ait, tu es ille
» vir: te Deus bonis omnibus cumulavit, te
» regem fecit, te ab ira Saulis liberavit, re-
» giam domum, regias opes tradidit.

» Cur ergo uxorem Uriae rapuisti? Cur
» virum innoxium, virum tibi militantem,
» gladio hostium interfecisti? »

His prophetae verbis motus David culpam agnovit, et confessus est.

Cui propheta: « tibi, inquit, Deus con-
» donat peccatum tuum; attamen filius, qui
» natus est tibi, morietur. »

129. DAVIDE DIGIUNA, E PREGA PER LA VITA DEL BAMBINO.

Paulo post infans in gravem morbum incidit; per septem dies David in magno luctu fuit, cibo abstinens, et orans.

Die septimo infans mortuus est, nec ausi sunt famuli id regi nunciare.

Quos ut vidit David mussitantes, intellexit id quod erat, mortuum esse infantem.

Tunc, luctu deposito, iussit sibi apponi cibos, mirantibusque aulicis dixit: « aegro-
» tante puerulo ieiunus orabam, sperans sci-
» licet Deum placari posse; nunc autem
» quum mortuus sit, cur frustra lugeam?
» Num potero illum ad vitam revocare? »

130. ASSALONNE SI RIBELLA CONTRO SUO PADRE.

Ad hunc dolorem alius accessit dolor.

Absalon, filius Davidis, paternum regnum affectavit: concitata multitudine imperita, adversus patrem rebellavit.

Id ubi cognovit David excessit Hierosolyma, veritus ne, si sibi remaneret, Absalon cum exercitu veniens, urbem regiam obsideret, eamque ferro et igne vastaret.

Quare egressus cum suis, qui in officio manebant, conscendit montem olivarum flens, nudis pedibus et operto capite.

131. PAZIENZA AMMIRABILE DI DAVIDE.

Fugienti occurrit vir quidam e genere Saulis, nomine Semei, qui coepit Davidem eiusque comites maledictis et lapidibus appetere.

Quod illi, indigne ferentes, volebant ulcisci iniuriam, et maledici conviciatoris caput amputare.

At David eos cohibuit: « sinite, inquit,
» istum mihi maledicere; forsitan Deus his,
» quae patior, malis placatus, mei misere-
» bitur, et rem afflictam restituet. »

Incredibilem regis patientiam admirati comites, dicto aegre paruerunt.

132. DAVID ADUNA UN ESERCITO CONTRO ASSALONNE.

Absalon, profecto patre, ingressus est Hierosolymam, ibique aliquandiu moratus est. Quae res saluti fuit Davidi; nam interim David collegit copias, seque ad bellum comparavit.

Iam aderat Absalon cum exercitu, et praelium mox erat committendum: suaserunt regi sui comites, ut non interesset certamini.

Quapropter David Ioabum suis copiis praefecit, seque in urbem vicinam contulit.

Abiens autem praecepit Ioabo, ceterisque ducibus, ut Absaloni parcerent, sibique filium incolumen servarent.

133. ASSALONNE È VINTO, E RESTA APPESO PER I CAPELLI AD UN ALBERO.

Acriter pugnatum est utrinque; sed, Deo favente, victoria penes Davidem fuit.

Terga verterunt Absalonis milites, e quibus viginti duo millia ceciderunt.

Absalon fugiens mulo insidebat. Quum autem esset promisso et denso capillo, dum praecipiti cursu fertur subter densam quercum, coma eius implicata est ramis, et ipse suspensus adhaesit, mulo interim praetereunte et cursum pergente.

134. MORTE D' ASSALONNE.

Vidit quidam pendentem Absalonem, nec ausus est illi manus violentas inferre, sed nunciavit Ioabo, qui eum increpans « debue-
» ras, inquit, iuvenem impium confodere. »

» Atqui, respondit ille, me praesente,
» rex praecepit tibi, ut filio suo parceres. »

» Ego vero non parcam, ait Ioabus; » et statim sumpsit tres lanceas, quas in pectus Absalonis defixit.

Quum Absalon adhuc palpitaret haerens in quercu, armigeri Ioabi repetitis ictibus confossum interemerunt.

135. DAVIDE PIANGE LA PERDITA DEL SUO FIGLIO RIBELLE.

Stabat interea David ad portam urbis exspectans eventum pugnae, et maxime de filii salute sollicitus.

Quum illi nunciatum esset profligatos hostes et interfectum esse Absalonem, non modo non laetatus est de victoria, quam reportaverat, sed maximum quoque dolorem cepit ex morte filii.

Inambulabat in coenaculo moerens, et in has voces identidem erumpens: « fili mi
» Absalon! Absalon fili mi! utinam pro te
» moriar, Absalon fili mi! fili mi Absalon! »

136. DAVIDE MUORE.

Multa deinceps bella David prospere gessit contra Philistaeos; rebusque foris et domi compositis, reliquum vitae tempus in florenti pace exegit.

Quum esset extrema senectute et infirma valetudine, Salomonem haeredem regni constituit.

Is a summo Sacerdote unctus, vivo adhuc patre, rex appellatus est.

David, postquam filio dedisset praecepta

regno administrando utilissima, diem supremum obiit.

137. SALOMONE CHIEDE A DIO LA SAPIENZA.

Diligebat Deus Salomonem. Ei per quietem adstare visus est, deditque optionem eligendi quidquid vellet.

Salomon non aliud sibi dari poposcit, quam sapientiam, reliqua omnia parvi aestimans.

Quae res ita Deo placuit, ut illi plus tribuerit, quam rogatus fuerat. Nam Salomoni eximiam sapientiam impertivit; et insuper divitias et gloriam, quas non petierat, addidit.

138. AFFARE SCABROSO RECATO AL TRIBUNALE DI SALOMONE.

Non multo post Salomon concessae sibi a Deo sapientiae specimen edidit.

Duae mulieres in eadem domo habitabant: utraque eodem tempore peperit puerum. Unus ex his puerulis post diem tertium nocte mortuus est. Mater subripuit puerum alterius mulieris dormientis, et huius loco filium suum mortuum supposuit.

Orta inter duas mulieres gravi altercatione, res ad Salomonem delata est.

139. SENTENZA DI SALOMONE.

Difficilis erat atque perobscura quaestio, quum nullus esset testis.

Rex autem, ut exploraret latentem veritatem: « dividatur, inquit, puer de quo » controversia est, et pars una uni mulieri, » alia alteri detur.

Iudicio assensit falsa mater. Altera vero exclamavit: « ne, quaeso, ne occidatur puer, » o rex: malo ista totum habeat. »

Tum rex ait: « res est manifesta: haec » vere est mater pueri, » et huic illum adiudicavit.

Admirati sunt omnes singularem regis prudentiam.

140. SALOMONE FA COSTRUIRE IL TEMPIO DI GEROSOLIMA.

Anni del Mondo 3000.

Salomon templum immensi operis Hierosolymae aedificavit: omnia auro, argento, gemmisque in eo fulgebant. In hoc templo arca foederis collocata est.

Vicini reges ob tantam sapientiae famam

cum Salomone amicitiam iunxerunt, foedusque fecerunt.

Regina Saba, eius visendi cupida, finibus regni sui excessit, venitque Hierosolymam.

Regnabat Salomon in summa pace, opibus et deliciis affluens.

141. SALOMONE NELLA SUA VECCHIAIA SI ABBANDONA ALLA DISSOLUTEZZA ED ALL' IDOLATRIA.

Postea Salomon voluptati se dedit. Nihil porro tam inimicum est virtuti, quam voluptas; itaque amisit sapientiam.

Mulieres exterae, quas adamavit, eum iam senem ad ritus gentiles pertraxerunt.

Quibus rebus offensus Deus poenam illi denunciavit, scilicet fore ut regnum maiore ex parte filio eius adimeretur, et servo traderetur; atque ita factum est.

142. ROBOAMO FIGLIO DI SALOMOME INASPRISCE IL POPOLO.

Salomoni Roboamus filius successit. Is imperium, culpa paterna iam nutans, stultitia sua evertit.

Salomon populo vectigal gravissimum imposuerat; quod onus quum populus tolerare non posset, illud poposcit imminui.

Regem monebant senes ut populo satisfaceret; iuvenes vero dissuadebant.

Roboamus, aequalium consilio usus, populo acerbe respondit, eiusque postulationem reiecit.

143. DIECI TRIBU' ABBANDONANO ROBOAMO, E SI SCELGONO UN RE.

Exorta est seditio: decem tribus a Roboamo defecerunt; regemque sibi creaverunt Ieroboamum e tribu Ephraimi. Duae tantum tribus in fide manserunt, scilicet tribus Iudae et tribus Beniamini.

Sic duo, ex uno regno, facta sunt; alterum Iudae, alterum Israelis.

Ieroboamus, ut populum suum a consuetudine eundi Hierosolymam abduceret, propriam religionem eis instituit, et falsos deos proposuit colendos.

144. CORTA DURATA DEL REGNO D' ISRAELLO, E SUA FINE.

Non diu stetit regnum Israeliticum, quia omnes reges fuerunt impii.

Ad eos Deus saepe misit prophetas, qui eos admonerent, et ad verum cultum re-

vocarent; sed illi prophetarum monitis non paruerunt, immo eos contumeliis, poenis, morte affecerunt.

Quare iratus Deus illos in potestatem hostium tradidit: devicti sunt a rege Assyriorum, qui decem tribus captivas fecit, et in Assyriam deportavit.

145. ISTORIA DI TOBIA.

Inter captivos, qui deducti fuere in Assyriam, fuit Tobias.

Is ab ineunte aetate legem divinam sedulo observabat.

Quum esset puer, nihil tamen puerile gessit.

Denique dum irent omnes ad vitulos aureos, quos Ieroboamus, rex Israel, fecerat, et populo adorandos proposuerat, hic solus fugiebat societatem omnium; pergebat autem ad templum Domini, et ibi adorabat Dominum.

146. TOBIA CONSERVA LA SUA PIETA' IN MEZZO AI GENTILI.

Tobias adultus uxorem duxit, habuitque filium, quem ab infantia docuit timere Deum, et ab omni peccato abstinere.

Quum in captivitatem adductus esset, eamdem in Deum pietatem semper retinuit: omnia bona, quae habere poterat, quotidie exilii sui comitibus impertiebat, eosque monitis salutaribus ad colendum Deum hortabatur.

Gabelo cuidam egenti decem talenta, quibus a rege donatus fuerat, perhumaniter commodavit.

147. TOBIA SEPELLISCE I MORTI COL PERICOLO DELLA SUA VITA.

Postea exortus est novus Assyriorum rex Israelitis infensus, qui eos vexabat, necabat, et sepeliri vetabat.

In hac calamitate Tobias fratres invisebat, miseros consolans, egenos opibus suis iuvans, et mortuos sepeliens.

Ea res nunciata est regi, qui iussit Tobiam interfici, et bonis omnibus spoliari.

At Tobias cum uxore et filio delituit, sicque regis iram effugit.

148. TOBIA PERSISTE NELLA PRATICA DI QUESTO DOVERE MALGRADO I SUOI AMICI.

Die quodam festo, quum domi lautum convivium paravisset, misit filium ut aliquot e sociis ad prandium invitaret.

Reversus filius nunciavit patri hominem Israelitam iacere in foro mortuum.

Exsiliens statim Tobias cadaver occulte portavit domum, ut illud noctu sepeliret.

Sui illum amici ab hoc officio dehortabantur: at Tobias magis Deum, quam regem timens, id facere non destitit.

149. TOBIA DIVIEN CIECO E TOLLERA CON PAZIENZA QUEST' AFFLIZIONE.

Tobias in praestando solito officio defatigatus, incubuit parieti, et obdormivit. Forte ex nido hirundinum stercora calida ciderunt in oculos dormientis, unde caecus factus est.

Quam calamitatem ideo permisit Deus illi evenire, ut esset illustre patientiae exemplum, posteris propositum ad imitandum.

Nam Tobias adeo patienter tulit caecitatem, ut neque illum querentem quisquam audierit, neque ille eo minus constanter Deum coluerit.

150. TOBIA HA IN ORRORE IL FURTO.

Uxor Tobiae in texenda tela comparabat ea, quae ad victum erant necessaria. Qua-

dam die domum attulit haedum, quem pretio laboris quotidiani emerat.

Haedum belantem audivit Tobias; et veritus ne furto ablatus esset, dixit uxori: » vide, ne iste clam alicui ereptus sit: » redde illum domino suo; nefas enim est » nobis ex rapto vivere. » Adeo vir iustus ab omni improbitate abhorrebat!

151. AVVISI DI TOBIA A SUO FIGLIO.

Tobias mortem sibi imminere putans, vocavit filium suum: « audi, inquit, fili » mi, verba patris amantissimi, eaque penitus memoriae tuae infixa haereant, ut » vitam sapienter instituas.

» Quotidie Deum cogita; cave ne un» quam in eum pecces, eiusque prae» cepta negligas.

» Miserere pauperum, ut Deus tui mi» sereatur. Quantum poteris, esto bene» ficus et liberalis: si tibi magnae opes » suppetant, multum tribue; si parvae, » parum, sed libenter: quoniam benefi» centia hominem ab aeterna morte liberat.

» Superbiam fuge, neque eam in ani» mum, aut in sermonem sinas obrepere.

152. CONTINUAZIONE DEGLI AVVISI DI TOBIA A SUO FIGLIO.

» Quod tibi nolis fieri, aliis ne facito.
» Fili mi, si quis tibi opus fecerit, statim
» ei mercedem persolve; consilium semper
» a viro sapiente exquire, nec societatem
» cum improbis iungito.

» Quum ex hac vita decessero, sepeli
» corpus meum. Matrem tuam colito, me-
» mor malorum, quae passa est, dum te
» in utero gestaret; et quum ipsa supre-
» mum diem obierit, eam ponito mecum
» in eodem sepulcro. »

153. TOBIA RENDE NOTO A SUO FIGLIO CH'EGLI HA DATO AD IMPRESTITO DIECI TALENTI A GABELO.

» Hoc etiam te moneo, fili mi, me com-
» modavisse decem argenti talenta Gabe-
» lo, qui nunc commoratur Rage in urbe
» Medorum.

Tum adolescens patri: « omnia, inquit,
» ut praecipis mihi, faciam, pater. Quo-
» modo autem illam pecuniam a Gabelo re-
» cipiam, ignoro; nam neque ille me, ne-
» que ego illum novi, nec qua via eatur
» in Mediam scio. »

Cui Tobias pater: « chirographum Ga-
» beli habeo, quod quum illi exhibueris,
» statim reddet pecuniam: sed quaere tibi
» hominem fidelem, qui tibi sit dux viae. »

154. L' ANGELO RAFFAELE SI OFFRE PER COMPAGNO A TOBIA.

Egressus Tobias invenit iuvenem stantem, et accinctum ad iter faciendum: quem ignorans Angelum Dei esse, salutavit, dicens:
» Unde es, o bone iuvenis? » « Sum, respon-
» dit ille, unus ex Israelitis. »

» Nosti ne, ait Tobias, viam quae ducit
» in Mediam? » «Novi, inquit, et saepe usus
» sum hospitio Gabeli, qui ibi habitat. »
Tobias ea laetus renunciat patri, qui arcessitum iuvenem interrogavit, an vellet esse filii comes, et itineris socius, promissa mercede. Id se velle, respondit iuvenis.

Itaque Tobias valedixit parentibus, simulque ambo dederunt se in viam, et canis sequutus est eos.

155. LAGRIME DELLA MADRE DI TOBIA.

Profecto Tobia, coepit mater eius flere, et acerbe queri, quod vir suus dimisisset filium.

» Cur nos orbasti solatio senectutis no-
» strae? Melius fuit carere ista pecunia,
» ad quam recuperandam filius missus est:
» satis erat nobis quod filii conspectu frui
» liceret. »

Cui maritus: « noli flere, inquit; inco-
» lumis filius perveniet in Mediam, inco-
» lumis ad nos redibit: Deus mittet An-
» gelum, qui ei prosperum iter praestet. »
Quibus verbis sedata mulier tacuit.

156. TOBIA LIBERATO DA UN PESCE MOSTRUOSO.

Interea Tobias et Angelus pervenere ad flumen Tigrim; et quum adolescens accessisset ad abluendos pedes, ecce piscis ingens exsiliit, quasi illum devoraturus.

Ad cuius aspectum Tobias perterritus, exclamavit: « domine, piscis invadit me. » Cui Angelus: « apprehende illum, et trahe
» ad te. »

Piscis attractus in ripam aliquandiu palpitavit, et expiravit.

Tunc iussit Angelus fel piscis seponi, utpote medicamentum salutare: deinde partem carnis coxerunt comedendam in via.

157. TOBIA ARRIVA ALLA CITTA' D' ECBATANA.

Ut appropinquaverunt urbi, quae vocabatur *Ecbatana,* dixit Tobias Angelo: « apud » quem vis ut diversemur in hac urbe? »

Cui Angelus: « est hic, inquit, vir qui» dam cognatus tuus nomine Raguel; is » nos hospitio excipiet. Habet filiam uni» cam, quam te oportet uxorem ducere: » pete eam a patre, nec dubito quin po» stulationi tuae libenter annuat. Deus enim » has tibi destinat nuptias, et omnes Ra» guelis facultates iure haereditario ad te » pervenient. »

158. TOBIA È RICEVUTO IN CASA DI RAGUELE SUO PARENTE.

Eos laetus excepit Raguel, qui conspicatus Tobiam, dixit uxori suae: « quam » similis est hic adolescens cognato meo! »

Tum ad hospites conversus: « unde estis, « boni iuvenes? » Qui responderunt: « su» mus ex Israelitis urbis Ninives. » « Nostis » ne Tobiam? » « Novimus. »

Tunc Raguel coepit Tobiam laudibus efferre. Quem interpellans Angelus: « To» bias, inquit, de quo loqueris, pater istius

» est. » Raguel complexus adolescentem, ait: « tibi gratulor, fili mi, quia boni et » optimi viri filius es. » Uxor Raguelis et filia collacrymaverunt.

159. MATRIMONIO DI TOBIA.

Deinde Raguel iussit apparari convivium; quumque hospites hortaretur, ut discumberent: « neque ego comedam, inquit Tobias, neque bibam, nisi prius filiam tuam » mihi desponderis. »

Cui Raguel: « Deus profecto meas preces » audivit, vosque huc adduxit, ut ista cognato » suo nuberet: quapropter noli dubitare, » quin eam tibi hodie daturus sim uxorem. »

Accepta charta fecerunt conscriptionem coniugii, et laudantes Deum mensae accubuerunt.

160. GABELO VIENE ALLE NOZZE DI TOBIA.

Raguel Tobiam obtestatus est ut apud se quindecim dies moraretur: cuius voluntati obtemperans Tobias, rogavit Angelum ut solus adiret Gabelum, paternamque pecuniam ab illo reciperet.

Itaque Angelus, sumptis camelis, properavit Ragem, suum Gabelo chirographum

reddidit, pecuniam illi creditam recepit, eumque ad nuptias Tobiae adduxit.

161. INQUIETUDINE DI TOBIA E DELLA SUA MOGLIE.

Interea Tobias pater erat animo anxio et sollicito quod suus filius in redeundo tardior esset. « Quare tamdiu moratur fi- » lius? » inquiebat moerens: « forsitan Ga- » belus mortuus est, et nemo est, qui illi » reddat istam pecuniam: illum abesse a » nobis vehementer doleo. » Coeperuntque ipse, et uxor eius flere.

Praesertim luctus matris nullo solatio levari poterat. Haec quotidie, domo egressa, circumibat vias omnes, qua filium suum rediturum esse sperabat, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

162. TOBIA TORNA AL PADRE.

Consumptis quindecim diebus, Raguel voluit Tobiam retinere: sed Tobias: « oro » te, ait, dimitte me quamprimum; scis » enim parentes meos nunc animo angi » mea causa. »

Tandem a socero dimissus cum uxore ad patrem redibat.

In itinere dixit illi Angelus: « statim ut
» domum ingressus fueris Deum adora, et
» complexus patrem, lini oculos eius felle
» piscis, quod servasti; tunc sanabuntur
» oculi eius, teque et coelum pater laetus
» conspiciet. »

163. ARRIVO DEL GIOVANE TOBIA.

Dum Tobias urbi appropinquaret, mater eius, ut solebat, in vertice montis sedebat, unde prospicere in longinquum posset: vidit illum procul venientem, currensque nunciavit viro suo.

Tunc canis, qui simul fuerat in via, praecucurrit, et quasi nuncius adveniens, cauda sua hero adulabatur.

Confestim pater consurgens, coepit, offendens pedibus, currere; et data manu servo, processit obviam filio. Osculatus est eum, coeperuntque ambo prae gaudio lacrymas fundere.

164. IL PADRE RICUPERA LA VISTA.

Quum ambo Deum adoravissent, eique gratias egissent, consederunt. Deinde Tobias oculos patris linivit felle piscis, et post dimidiam ferme horam coepit albugo,

quasi membrana ovi, ex oculis eius egredi; quam apprehensam filius extraxit, atque ille statim visum recepit.

Tunc laeti omnes collaudabant Deum. Propinqui quoque Tobiae convenerunt gratulantes ei omnia bona, quae Deus illi impertierat.

165. L' ANGELO RAFFAELE SI SCUOPRE A TOBIA.

Deinde Tobias narravit parentibus beneficia, quae acceperat ab eo itineris duce, quem hominem esse putabat: quare obtulerunt illi dimidiam partem pecuniae, quam attulerat.

Tunc ille dixit eis: « ego sum Raphael
» Angelus, unus ex septem qui adstamus
» ante Deum: misit me Dominus, ut sa-
» narem te: nunc tempus est, ut ad eum
» revertar, a quo missus sum. Vos autem
» debitas Deo grates rependite. »

Haec loquutus ab illorum conspectu ablatus est, nec ultra comparuit.

166. AVVENTURATA MORTE DI TOBIA: SUA POSTERITÀ.

Tobias, postquam visum recipisset, vixit annis duobus et quadraginta. Instante autem

morte, vocatum filium monuit ut semper in timore Domini perseveraret. Tum placida morte quievit.

Mortuo patre, Tobias filius perrexit ad socerum suum Raguelem, illumque omni officio coluit.

Denique, quum attigisset novem et nonaginta annos, ipse vita excessit. Omnes eius liberi et nepotes domesticam virtutem sunt imitati, Deoque pariter et hominibus grati et accepti fuerunt.

167. ABDIA ED ASA, RE DI GIUDA.

Hactenus ea, quae ad regnum Israeliticum spectabant breviter attigi: nunc revertor ad reges Iudae, a quibus digressus sum.

Roboamo patri successit Abdias, qui tres tantum annos regnavit, soliumque reliquit Asae filio.

Asa Deo gratus ob pietatem fuit: quippe aras falsorum numinum evertit, et impios regno suo expulit.

Quam ob causam Deus illi pacem satis diuturnam concessit. Postea tamen Asa bellum gessit cum Israelitis, de quibus victis amplam praedam retulit.

168. GIOSAFAT RE DI GIUDA.

Mortuo patre, Iosaphatus regnare coepit, fuitque religiosus Dei cultor: quapropter Deus illum gloria et divitiis auxit.

Iosaphatus tamen cum Achabo Israelitarum rege impio amicitiam iunxit; quae res illi magno damno fuit. Nam, coniunctis copiis, pugnarunt adversus regem Syriae; in praelio Achabus interfectus est, parumque abfuit quin periret et ipse Iosaphatus; nec sine auxilio divino incolumis evasit. Inde documentum capere debemus, quam periculosa sit improborum societas.

169. GIORAMO ED OCOZIA, RE DI GIUDA.

Iosaphato patri successit Ioramus, qui a paterna pietate degeneravit; namque Athaliam, impii Achabi filiam, duxit uxorem, fuitque socero quam patri similior. Gravi morbo, quem Deus immiserat, consumptus est.

Post hunc Ochozias filius regnum adeptus est, nec diu tenuit; nam pessimae matris exemplo ad vitia impulsus, misere interiit.

170. MORTE DI ATALIA: REGNO DI GIOAS.

Mortuo Ochozia, mater eius stirpem re-

giam interemit, et regnum occupavit. Unus tantum Ochoziae filius, nomine Ioas, promiscuae caedi ereptus fuit, et in templo cum nutrice occultatus.

Hunc Ioiadas pontifex in templo clanculum aluit, atque educavit. Post annos fere octo puerum regium centurionibus et plebi coram produxit, occisaque Athalia in regnum restituit.

171. CAMBIAMENTO DI GIOAS: SUOI DELITTI, SUA MORTE.

Ioas, quamdiu consiliis Ioiadis usus est, observantissimus fuit divini cultus; magnis sumptibus templum exornavit.

Sed, Ioiada mortuo, aulicorum adulatione corruptus, ad vitia deflexit, veramque religionem deseruit.

Immemor beneficii a Ioiada accepti, filium illius sapienter admonentem lapidibus obrui iussit.

Ipse paullo post a suis in lectulo necatus, sepultura regia caruit.

172. AMASIA RE DI GIUDA.

Ioae morte regnum ad Amasiam filium devenit. Is Idumaeam adortus est cum in-

gentibus copiis, quas magno sumptu collegerat; sed a propheta admonitus est, ut magis divino auxilio, quam militum multitudini confideret.

Itaque, dimissa militum parte, parva manu cum hoste conflixit, et insignem victoriam reportavit.

Deinde elatus victoria Deum deseruit, et a rege Samariae, quem temere lacessiverat, amisso exercitu captus est.

173. OZIA E GIOATA RE DI GIUDA.

Osias Amasiae filius et successor fuit. Philistaeos, Deo favente, domuit, Arabes devicit.

Postea animum eius invasit superbia; munus sacerdotum sibi arrogavit; thus Deo ausus est offerre, quod solis sacerdotibus fas erat; quumque a Pontifice admonitus non paruisset, turpi morbo, quem *lebram* vocant, correptus est.

Quare procurationem regni coactus est relinquere Ioathae filio, qui recte imperium administravit.

174. ACHAS RE DI GIUDA.

Achas Ioathae filius in Deum impius fuit, et numina gentium coluit. Regis exemplum brevi sequuta est civitas ipsa.

Quam ob causam Deo invisus, magnam cladem ab Samariae et Syriae regibus accepit, nec illum calamitas ad meliorem mentem revocavit.

Non eum puduit ab Assyriis auxilium petere, aurumque et argentum a templo ablatum illorum regi dono mittere. Venit rex Assyriorum, et primum quidem hostes eius, qui se advocaverat, profligavit, sed deinde ipsius etiam regnum vastavit.

175. REGNO DI EZECHIA; SUA PIETA'.

Ezechias singulari pietate floruit: statim ac regno potitus est, populum et sacerdotes cohortatus, urbem a paternis superstitionibus expiavit, templum ornavit, caerimonias, quae iampridem omissae fuerant, restituit.

Nec minor ei fuit in bello gerendo virtus, quam in religione tuenda pietas. Philistaeos multis praeliis contudit, Iudaeosque a tributis, quae pendebant Assyriis, liberavit.

176. MALATTIA DI EZECHIA, E SUA GUARIGIONE MIRACOLOSA.

Iisdem temporibus Ezechias in gravem morbum incidit: quumque Isaias propheta illi denunciasset vitae finem adesse, Deum rex cum lacrymis oravit, ne sibi vitam adimeret.

Precibus eius et lacrymis motus Deus, quindecim annorum usuram illi concessit; atque ad faciendam fidem, solis umbra, rege ita postulante, per decem lineas regressa est in eius horologio.

Tertio post die, Ezechias sanatus templum adiit.

177. IL RE D' ASSIRIA ASSEDIA GERUSALEMME, CHE IDDIO LIBERA PER MEZZO DI UN MIRACOLO.

Rex Assyriorum bellum Ezechiae intulit; Hierosolymam obsidione cinxit, minitatus urbis excidium, nisi cives matura deditione sibi consulerent.

In hoc statu rerum Ezechiam confirmavit Isaias, pollicitus divinum auxilium non defuturum, brevique obsidionem solutum iri.

Et vero, nocte sequenti, Angelus Dei centum octoginta quinque hostium millia letho dedit. Rex Assyriorum trepidus in patriam fugiit, ibique paullo post a filiis occisus est.

178. MORTE DEL RE EZECHIA.

Ezechias tanto periculo liberatus, in summa pace reliquum vitae tempus egit: omnia illi feliciter cedebant, quia Deus illi favebat. Ipse tot beneficiis divinis obligatus, in eadem constanter pietate mansit; omnem suam spem in Dei auxilio posuit; iis rebus, quae Deo placebant, animum semper intendit.

Regnavit annos novem et viginti, quibus exactis, placida morte decessit. Populus eum luxit, et corpus eius inter sepulcra avorum regum loco editiore collocatum est.

179. DELITTI DI MANASSE, SUA PRIGIONIA E SUA PENITENZA.

Ezechiae successit Manasses, patris religiosi filius impius. Is, relicto veri Dei cultu, falsa numina adoravit.

Ad impietatem accessit crudelitas. Quum enim Isaias propheta iram divinam illi denunciasset, rex furore percitus, prophetam serra lignea secari iussit.

Necem vatis sui brevi ultus est Deus. Manasses ab Assyriis victus, captusque est, et in vincula coniectus.

Ibi calamitate edoctus, scelerum veniam suppliciter a Deo petiit, et impetravit; in regnum restitutus, Deum pie coluit.

180. AMONE RE; REPENTINA SUA MORTE; PIETA' DI GIOSIA SUO FIGLIO.

Amon, Manassis filius, paternam impietatem imitatus est, non vero poenitentiam.

Non ultra biennium regnavit, et a suis domi interfectus est.

Cui successit Iosias vir sanctus et religiosus: is a puero virtuti deditus, populum ad legitimum cultum revocavit.

At illum deinde inconsiderata fiducia perdidit. Nam contra Aegyptios exercitum duxit, admonitusque a Deo ut praelio abstineret, nihilominus acie dimicavit. Itaque, re male gesta, vulnus accepit, et paucis post diebus mortuus est.

181. GECONIA E SUOI DUE FRATELLI RE DI GIUDA.

Iosias moriens tres reliquit filios. Ex his

Ioachas tres dumtaxat menses regnavit: bello captus est ab Assyriorum rege.

In Ioachae locum suffectus est Iechonias; quo regnante, Nabuchodonosor, Babyloniorum rex, Hierosolymam expugnavit, cives Babylonem transtulit, relicta vili plebecula, cui praefecit Sedeciam, postremum regem.

Quum Sedecias rebellasset, Nabuchodonosor reversus urbem diruit, templum incendit, Sedeciam, effossis prius oculis, in carcerem misit.

182. DANIELE E SUOI COMPAGNI ALLEVATI NEL PALAZZO DI NABUCODONOSOR.

Inter captivos, qui Babylonem abducti fuerant, delecti sunt pueri eximia forma, Daniel, Ananias, Misael et Azarias. Hi cum aliis multis in ipsa regia educabantur, ut postea ad mensam regis consisterent, eique accumbenti ministrarent.

Nabuchodonosor iusserat eos, qui meliore vultu essent, iisdem cibis ali, quibus ipse vescebatur. At generosi illi pueri cibis profanis, quia id lex vetabat, uti noluerunt, sed solis leguminibus; attamen robustiores ac nitentiores facti sunt ceteris pueris, quibuscum nutriebantur.

183. I TRE GARZONI NELLA FORNACE.

Nabuchodonosor sibi posuit statuam auream, quam ab omnibus iussit adorari, proposita mortis poena iis, qui parere nollent.

Ananias, Misael et Azarias mori maluerunt, quam honorem soli Deo debitum statuae deferre.

Iratus rex eos vestitos et catenis vinctos coniecit in fornacem ardentem, sed flamma nihil illis nocuit: nec corpus adussit ignis, nec vestes quidem mutavit, at solvit tantummodo vincula, quibus constringebantur, ta ut illaesi in media fornace ambularent.

184. DANIELE NELLA FOSSA DEI LEONI.

Daniel apud regem gratia plurimum valebat ob singularem prudentiam; quapropter invisus erat aulicis, qui ei insidias parabant: suaserunt regi, ut edicto vetaret quemquam coli, nisi se, per dies triginta.

Non paruit Daniel edicto impio; sed quotidie Deum precabatur, uti facere ante consueverat.

Explorantes eum aulici accusaverunt, rexque coactus est hominem sibi carum obiicere leonibus, nam ita lex ferebat.

Sed ferae Danieli pepercerunt; rexque miraculo commotus ipsos accusatores leonibus devorandos tradidit.

185. ISTORIA D'ESTER MOGLIE DEL RE ASSUERO.

Mardochaeus, unus ex captivis, Iudaeos e magno periculo liberavit. Filiam fratris sui utroque parente orbam, nomine Estherem, educaverat.

Hanc rex Assuerus duxerat uxorem, et valde diligebat.

Erat tunc aulicus quidam apud regem gratiosus, nomine Aman, qui favore regio superbiens, adorari se volebat; quod facere renuens Mardochaeus, grave in se odium Amanis accenderat.

Aman ulciscendi inimici causa universam Iudaeorum gentem perdere statuit, edictumque ea de re ab Assuero impetravit.

186. MARDOCHEO ESPONE AD ESTER IL PERICOLO DEL SUO POPOLO.

Ubi ad aures Mardochaei crudele edictum pervenit, statim, conscissis vestibus, saccum induit, conspersusque cinere perrexit ad regiam, et illam implevit questibus.

Esther, lamentantis voce audita, quaesivit quid istud rei esset. Ut cognovit Mardochaeum, Iudaeosque omnes esse neci destinatos, invocato Deo, adiit regem, suae gentis ruinam deprecatura. Non tamen continuo rem aperuit regi, sed eum ad convivium invitavit.

187. DISGRAZIA DI AMANO: SUA IGNOMINIOSA MORTE.

Assuerus ad convivium cum Amane venit: et quum hilari esset animo, Esther ad illius pedes se abiecit supplex.

Cui rex promisit nihil ei se negaturum, etiamsi dimidiam regni sui partem peteret.

Tum Esther: « meam, o rex, meaeque » gentis salutem precor: nam crudelis iste » Aman nos devovit neci. »

Qua re permotus est Assuerus: audiensque crucem ab eo paratam esse Mardochaeo, Amanem ipsum eidem cruci iussit affigi.

Anni del Mondo 3470.

188. CIRO RE DI PERSIA S' IMPADRONISCE DI BABILONIA, E CONCEDE LA LIBERTA' AI GIUDEI.

Captivitas Babylonica perseptuaginta annos duravit, idque praedixerat Deus. Postquam illud tempus effluxit, Cyrus Persarum rex, devicto Babyloniorum rege, Iudaeis fecit potestatem in patriam remigrandi, templumque restituendi; sacra etiam vasa, quae Nabuchodonosor abstulerat, reddi iussit.

Itaque Iudaei, duce Zorobabele, Hierosolymam regressi sunt, et prima novi templi fundamenta iecerunt; sed aedificatio diu intermissa fuit, quia illam impediebant vicinae gentes.

189. STATO DE' GIUDEI DOPO IL RITORNO DALLA CATTIVITA'.

Reversi in patriam Iudaei, composito urbis statu, non iam reges habuere, sed imperium penes pontifices fuit: tributa tamen pensitarunt primum Persis, deinde Graecis, post devictum ab Alexandro Darium.

Nec deinceps ab avita religione unquam desciverunt, quamvis ea de causa a pluribus regibus vexati fuerint, ac praesertim ab Antiocho rege Syriae. Quae pars historiae Iudaicae nunc narranda venit.

190. ISTORIA DE' MACCABEI.

Antiochus, Syriae rex, sacram Iudaeorum legem evertere aggressus est. Edixit ut omnes, relictis maiorum suorum institutis, gentilium ritu viverent: aras falsis diis per universam Iudaeam exstruxit: omnia templi Hierosolymitani ornamenta detraxit: libros sacros iussit comburi: reluctantes inauditis suppliciis affecit: urbem innumera caede vastavit: ac, ne Iudaei tot malis oppressi rebellarent, praesidium in arce collocavit.

191. COSTANZA DI ELEAZARO.

Ex Iudaeis multi patriam deseruerunt, declinandi periculi causa: multi mortem oppetierunt, potius quam a lege divina discederent.

Insignis fuit Eleazari senis constantia. Is, aperto ore, compellebatur carnem suillam comedere, quam Iudaeis lex interdicebat.

At vir fortissimus cibum vetitum respuebat indignans : quamobrem, quum ad supplicium duceretur, sui eum amici hortabantur ut aliam carnem, quam attulerant, comedendo, simularet se regi paruisse, sicque mortem vitaret.

192. MORTE DI ELEAZARO.

Eleazarus rem pravam suadentibus noluit assentiri : « aetati nostrae, inquit, non con-
» venit ista simulatio ; non committam, ut
» periculosum exemplum adolescentibus re-
» linquam : multo satius est perire, quam
» propter brevem vitae usuram turpitudinis
» notam meo nomini inurere. Si vestro ob-
» sequar consilio, hominum quidem sup-
» pliciis eripiar , sed iram divinam non ef-
» fugiam. »

His dictis mortem fortiter subiit , aeternamque gloriam est consecutus.

193. MARTIRIO DI UNA MADRE E DE' SUOI SETTE FIGLIUOLI.

Praeclarum Eleazari exemplum sequuta est mulier quaedam cum septem filiis.

Hi omnes simul comprehensi sunt, et virgis caesi, ut ad peccandum adigerentur; sed eos nulla vis potuit a lege divina abducere. Horum natu maximus declaravit, se, suosque fratres paratos esse mori, magis quam culpam committere.

Iratus rex ollas aeneas succendi iussit: tum ei, qui loquutus fuerat, linguam amputari, cutem capitis detrahi, summas manus ac pedes praecidi, et truncum corpus in olla torreri.

Aderant tristi spectaculo ceteri fratres cum matre, seque invicem hortabantur ad mortem fortiter tolerandam.

Tum comprehensus est secundus, et, post detractam capitis cutem cum capillis, interrogatus num vellet carnem oblatam edere, negavit se id facturum: quapropter, praecisis membris, in ollam ardentem missus est.

Quum extremum spiritum ageret, ad regem conversus: « tu quidem, ait, hanc vi-
» tam nobis eripis, sed amissam nobis red-
» det Deus, pro cuius lege eam profun-
» dimus. »

Post hunc tertius similiter cruciatus est: linguam postulanti protulit amputandam, manusque protendens dixit: « haec mem-

» bra, a Deo accepta, nunc propter Deum
» contemno, quia spero fore ut ea recu-
» perem. »

Rex et alii circumstantes admirabantur animum adolescentis, qui acerbissimum dolorem pro nihilo ducebat.

Hoc extincto, quartus eodem supplicio necatus est: quum iam morti esset proximus dixit: « nobis optabile est letho dari,
» quoniam mortem pro divina lege oppeti-
» tam immortalitas consequetur. »

Quum quintus a carnificibus torqueretur, sic loquutus est: « abuteris, o rex, pote-
» state tua; scilicet putas nos omnino dere-
» lictos esse a Deo, et omni ope destitu-
» tos, atque idcirco innumeris malis nos op-
» primis; sed mox ipse divinae potentiae
» vim experturus es. »

Pari constantia sextus verbera et tormenta pertulit, quibus pene confectus, regem sic compellavit: « noli errare, et malis no-
» stris gloriari: nos propter peccata nostra
» haec patimur, at brevi cum Deo in gra-
» tiam redibimus: tu vero superbiae et cru-
» delitatis istius poenas dabis gravissimas. »

Ex septem fratribus unus tantum supererat, natu minimus. Quem Antiochus coepit

illicere ut legem desereret, affirmans eum divitem fore, et beatum : sed adolescens, nec minis movebatur, nec promissis.

Quare matrem rex hortatus est, ut filio suaderet imperata facere. Illa, irridens crudelem tyrannum, sic filium alloquuta est: « miserere, fili mi, miserere matris tuae, » quae te utero gestavi, quae te natum lacte » alui : noli a fraterna virtute degenerare: » noli timere carnificem istum. Deum unum » time, Deum intuere, a quo mercedem » recipies. »

His verbis confirmatus adolescens, exclamavit: « non regi obsequor, sed legi. » Tum conversus ad Antiochum : « tu quidem, o » sceleste, Dei omnipotentis iram non effugies: erit tempus, quum ab eo percussus, » et dolore victus, te hominem esse confiteberis. Nisi gens nostra in Deum peccavisset, nunquam in has miserias incidissemus ; sed mox Deus, meo, fratrumque meorum sanguine placatus, genti » nostrae reconciliabitur, et nos, post mortem patienter toleratam, aeterna vita donabit. »

Tum Antiochus indigne ferens se derisum esse, in adolescentulum crudelius etiam,

quam in ceteros desaeviit, et illum exquisito supplicio necavit.

Denique septem filiorum caedem matris nece cumulavit. Haec mulier plane admirabilis, et sempiterna memoria digna, postquam filios certantes et aspectu et verbis adiuverat, postquam morientes magno animo conspexerat, ipsa diram mortem subiit, suumque sanguinem cum filiorum sanguine commiscuit.

194. ZELO DI MATATIA E DE' SUOI FIGLI.

Erat tunc Hierosolymae sacerdos, nomine Mathathias, cum quinque filiis, Iuda, Ionatha, Simone, Eleazaro et Ioanne. Hi, relicta urbe, ne viderent mala, quibus ea conflictabatur, secesserunt in solitudinem.

Eo confluxit multitudo hominum, quibus cordi erant leges divinae, brevique ad speciem iusti exercitus crevit.

Tunc, duce Mathathia, statuerunt patriam armis liberare, religionem tueri: itaque aras passim falsis numinibus erectas everterunt, neglectumque veri Dei cultum restituerunt.

195. MATATIA MUORE. PRIME AZIONI DI GIUDA MACABEO.

Interea Mathathias mortuus est, moriensque exercitui praefecit Iudam filium, qui dictus est Machabaeus.

Is bellum a patre susceptum strenue persequutus est. Omnia optimi ducis munera egregie implevit: divino, quod invocaverat, auxilio fretus, castella expugnavit, urbes praesidiis munivit, Apollonium, unum ex praefectis Antiochi, vicit, et ipse sua manu in acie interfecit, eiusque gladio, quem illi detraxerat, in praeliis deinceps usus est.

196. VITTORIA DI GIUDA MACABEO SOPRA NICANORE.

Antiochus, ubi audivit victum fuisse Apollonium, ira exarsit; mandatum dedit Lysiae ut Iudaeam vastaret, gentemque universam deleret.

Lysias adversus Iudaeos misit Nicanorem et Gorgiam, quibus dedit quadraginta millia peditum, et septem equitum millia: hi castra posuerunt non longe ab urbe Hierosolyma.

Iudas, cuius spes omnis in Deo posita erat, non dubitavit cum tribus hominum

millibus praelium committere. Tam exigua manu copias regias prostravit, et ingenti praeda potitus est.

197. LISIA VINTO DA GIUDA.

Haec clades nunciata est Lysiae, qui existimans id culpa imperatorum accidisse, statuit ipse exercitum ducere. Venit igitur in Iudaeam cum sexaginta quinque hominum millibus.

Habebat Iudas decem tantum millia hominum; tamen adversus Lysiam processit, et, invocato prius divino auxilio, cum hoste conflixit.

Quinque hominum millia de exercitu Lysiae caecidit; reliquos adeo perterruit, ut in fugam versi sint.

198. GIUDA PURIFICA IL TEMPIO, CH'ERA STATO PROFANATO DAGL' INFEDELI.

Pulsis hostibus, Iudas restituendo cultui divino animum intendit: rediit victor in urbem Hierosolymam, quae foedam sui speciem praebebat.

Portae templi exustae erant, altare pollutum, virgulta in atriis, quasi in saltu, enata.

Iudas omnia purgavit, portas refecit, novum altare erexit, cuius dedicatio, magna totius populi frequentia, clangentibus tubis, facta est; decretumque, ad memoriam rei sempiternam, quotannis diem solemnem celebratum iri.

199. SEGNI SENSIBILI DELLA PROTEZIONE DI DIO SOPRA GIUDA MACABEO.

Concitatae ob restitutum templum gentes vicinae, bellum Iudaeis ntulerunt: contra illas Iudas Machabaeus dimicavit. Eo in praelio Deus manifestum se praebuit Iudae adiutorem; nam inter pugnandum apparuerunt quinque viri equis et virtute insignes, quorum duo Iudam medium habentes incolumem servabant, in hostes vero tela et fulmina iaciebant: unde illi, oculis et mente turbati, ad viginti quinque millia interfecti sunt.

200. ANTIOCO È PERCOSSO DA DIO.

Antiochus ut cognovit suos duces a Iuda Machabaeo fuisse devictos, amens furore, in Iudaeam citato cursu contendit, excidio gentis et urbis acceptam cladem ulturus.

At illum subitus viscerum dolor corripuit a Deo immissus: quumque nihilominus cursum accelerarer, e curro graviter decidit. Casus gravis aegrum iam corpus valde afflixit; unde factum est ut membra corrupta scaterent vermibus, et foetorem late emitterent, exercitui et aegro ipsi intolerabilem.

201. MORTE DI ANTIOCO.

Antiochus, doloris acerbitate victus, tandem ad sanam mentem rediit, se mortalem esse agnovit; et recordatus malorum, quibus Iudaeos affecerat, aperte confessus est se suorum scelerum poenas luere: promisit se Iudaeos florentes beatosque facturum. Sed quia ea omnia metus mortis ipsi extorquebat, non vera poenitentia, divinam misericordiam non flexit rex impius et homicida, et, morbo in horas ingravescente, misere interiit.

202. LISIA È VINTO UNA SECONDA VOLTA DA GIUDA MACABEO.

Antiocho successit filius, cui nomen *Eupator* fuit. Hic, paterni in Iudaeos odii haeres, contra eos misit Lysiam, qui iam semel victus a Iuda, hanc maculam cupiebat eluere.

Iudas ad opem divinam confugiunt, uti facere solebat, oravitque Dominum ut Angelum mitteret sui populi adiutorem.

Deinde, sumptis armis, obviam hosti cum suis progressus est. Tunc ante aciem Iudaeorum visus est eques, veste candida, armis aureis indutus hastam vibrans.

Quo prodigio confirmati Iudaei, leonum more, in hostes irruerunt, et undecim millia peditum, equites mille et sexcentos prostraverunt.

203. IL RE EUPATORE VIENE EGLI STESSO IN GIUDEA CON PODEROSO ESERCITO.

Rex ipse Eupator, ad opprimendum Iudam Machabaeum, omnes regni sui vires collegit. Itaque cum centum millibus peditum, et viginti millibus equitum in Iudaeam ingressus est.

Praeibant elephanti vasta corporis mole et horrendo stridore terribiles: singulis belluis impositae erant ligneae turres, ex quibus pugnabant milites armati.

Sed Iudas, qui potentiae divinae magis quam numero militum confidebat, isto terrifico belli apparatu non fuit commotus; in eam castrorum hostilium partem irruit ubi

erat tabernaculum regis, et, occisis quatuor hominum millibus, tantas opes dissipavit.

204. CORAGGIO DI ELEAZARO, FRATELLO DI GIUDA MACABEO.

Memorabilis fuit haec pugna fortitudine et morte Eleazari. Is viderat belluam unam ceteris maiorem, ac phaleris regiis circumtectam. Existimans illa regem vehi, se pro communi salute devovit; per medios hostes ad belluam properavit, sub illius ventrem subiit, repetitis ictibus confossam occidit, et belluae labentis pondere oppressus ipse occubuit.

205. EMPIETA' DI NICANORE, SUA SCONFITTA E SUA MORTE.

Demetrius, occupato Syriae regno, adversus Iudaeos Nicanorem misit. Hic impius, extensa in templo dextera, ausus est minari se Dei aedem solo aequaturum.

Iudas et milites eius, quamquam pauci erant, cum illo conflixerunt, manu quidem pugnantes, sed Dominum animo orantes. Regium exercitum ad internecionem caeciderunt. Nicanor ipse inter hostium cadavera repertus est, cuius caput avulsum Iu-

das Hierosolymam ferri iussit, manumque nefariam templo affixam suspendi.

206. MORTE D GIUDA MACABEO.

Mox sequutum est alterum praelium cum Bacchide, uno ex Demetrii praefectis. Quod quidem praelium fuit Iudaeis funestum; nam illi, amissa quam in Deum habuerant fiducia, animo conciderunt, et alii alio dilapsi sunt.

Iudas cum octingentis tantum hominibus impetum hostium sustinuit; immo oppositam sibi aciei partem fudit; sed multitudine hostium circumventus, illorum telis confossus est. Quam carus populo fuerit, moerore funeris indicatum est; sui eum cives diu luxerunt.

207. GIONATA SUCCEDE A GIUDA MACABEO ED È UCCISO.

In locum Iudae suffectus est Ionathas. Is, fraternae virtutis aemulus, Bacchidem pluribus praeliis vicit, illumquead petendam pacem adegit.

Interea Demetrium regem interfecit Alexander, qui se Antiochi filium dictitabat. Is foedus cum Ionatha fecit, eum veste

purpurea donavit, semperque in data fide mansit. Ita quamdiu Alexander regno potitus est, res Iudaeorum tranquillae fuerunt: sed paulo post Ionathas a Triphone quodam per insidias necatus est.

208. SIMONE SUCCEDE A GIONATA: SUA MORTE E SUO SUCCESSORE.

Summa rerum ad Simonem Ionathae fratrem delata est. Is funus fratris magnifice curavit, nec diu regnavit: nam et ipse generi sui fraude periit.

Simoni patri successit Ioannes, nomine Hircanus, qui, post annum mortuus, haeredem reliquit filium Aristobulum. Hic primus omnium post captivitatem regium nomen sumpsit, capitique diadema imposuit.

Anni del Mondo 4000.

209. LA GIUDEA DIVIENE TRIBUTARIA AI ROMANI: ERODE RE: NASCE IL MESSIA.

Mortuo Aristobulo, Alexander eius filius regnavit: is, nulla re memorabili gesta, decessit; duos reliquit filios, qui acriter de regno inter se decertarunt.

Huius dissidii occasione, Pompeius, populi romani dux, in Iudaeam venit, specie quidem restituendae inter fratres concor-

diae, revera ut istam provinc iamromano adiungeret imperio. Iudaeam stipendiariam populi romani fecit.

Paulo post regnum Iudae invasit Herodes alienigena. Hunc primum Iudaei habuerunt regem ex alia gente ortum, eoque regnante, natus est IESUS CHRISTUS, uti praedixerant prophetae.

SYNOPSIS VITAE

DOMINI NOSTRI

IESU CHRISTI

---

1. NASCITA DI GESU' CRISTO.

Christus Iesus, aeternus Deus, aeternique Patris Filius, in Bethlehem Iudae natus est in diebus Herodis regis, cum descriptio imperii fieret ex edicto Augusti, et Cyrinus in Syria et Iudaea provinciam illam census universalis obiret.

Natus est consulibus Augusto Caesare undecimo, seu duodecimo, et Lucio Cornelio Sylla secundo.

Partum sacratissimum enixa est Deipara in spelunca Bethlehemo vicina.

2. CIRCONCISIONE DI G. C., ADORAZIONE DEI MAGI, E FUGA DI LUI IN EGITTO.

Octavo die circumcisus est Christus, et *Iesus* nomen suscepit. Deinde adoratus fuit

a Magis, qui, stella duce, ab Oriente venerunt, et munera ei obtulerunt aurum, thus et myrrham. Post Magorum discessum, angelo monente, Ioseph cum Maria et puero Iesu in Ægyptum fugit, ut Herodis persecutioni illum eriperet.

3. STRAGE DEGLI INNOCENTI.

Interea caedem infantium imperavit Herodes *in Bethlehem et in omnibus finibus eius, a bimatu et infra, secundum tempus quod exquisierat a Magis.* Celebre est Augusti dictum de Herodis saevitia in Iudaeorum infantes, ipsumque eius filium, quod refertur a Macrobio. *Cum audisset*, inquit, *inter pueros, quos in Syria Herodes rex Iudaeorum iussit interfici, filium quoque eius intra bimatum occisum, ait: Melius est Herodis porcum esse, quam filium.*

4. BATTESIMO DI GESU' CRISTO.

Baptizatus est Christus anno imperii Tiberii decimo tertio, aetatis suae tricesimo ineunte, anno uno postquam sanctus Ioannes Baptista ministerium suum inchoasset. Haec miracula subsecuta sunt Christi baptismum; videlicet: coeli aperti sunt; Spiritus

Sanctus in columbae specie descendit; vox aeterni Patris de coelo audita est dicentis: *Iesum esse dilectum filium suum, in quo sibi valde placeret.*

Miracula autem haec idcirco edita sunt, teste Chrysostomo, *ne apud plurimos opinio firmaretur illorum qui arbitrabantur Christum esse unum e vulgo.*

5. RITIRO E DIGIUNO DI GESU' CRISTO NEL DESERTO.

Christus, post susceptum a sancto Ioanne baptismum, Sancto afflatus Spiritu, secessit in desertum, atque ibi dies quadraginta ab omni prorsus cibo abstinens ieiunavit; iisque transactis, esuriit.

Quam occasionem arripiens diabolus, obtulit ei lapides in panem vertendos. Triplex fuit Christi tentatio: prima ad gulam pertinens, secunda ad superbiam, tertia ad avaritiam.

6. MIRACOLI DI CRISTO, E SUA PREDICAZIONE CONVERTE L' ACQUA IN VINO.

Primum Christi miraculum fuit conversio aquae in vinum, ab eo facta dum interesset

nuptiis in Cana Galilaeae oppido celebratis: *Hoc fecit initium signorum Iesus.*

Maximum miraculorum Christi, iuxta sanctum Hieronymum, fuit eiectio vendentium et ementium, itemque nummulariorum e templo.

7. OSTACOLI ALLA PREDICAZIONE DI CRISTO.

Christus Dominus praedicare coepit publice doctrinam suam anno tricesimo primo aetatis, postquam sanctus Ioannes Baptista iussu Herodis Antipae coniectus est in carcerem: siquidem paulo ante docuerat discipulos, qui ipsum secuti fuerant, et eos quos per discipulos baptizaverat in Iudaea.

Praedicavit *per universam Iudaeam*, *incipiens a Galilaea*, ubi educatus fuerat in urbe Nazaret: sed cum Nazareni doctrinam eius aspernarentur, ac respuerent, *descendit in Capharnaum civitatem Galilaeae, ibique docebat illos sabbatis.* Exinde, ut inquit divus Matthaeus, *circuibat totam Galilaeam.*

Porro ex Iudaea non recessit Christus docendo, nec praedicavit gentibus Evangelium, ut significant eius verba apud sanctum Matthaeum: *Non sum missus nisi ad oves, quae perierunt domus Israel.*

Concessit quidem Christus in partes Tyri et Sidonis, non tamen ut ibi praedicaret: nihilominus venientes ad se gentiles in Galilaeam et Iudaeam docens admisit.

8. CRISTO SCEGLIE DODICI APOSTOLI.

Sabbatis saepissime praedicavit *in templo, quo omnes Iudaei conveniebant*, et in synagogis, quae erant in urbibus et vicis frequentioribus.

Anno praedicationis secundo, aetatis suae tricesimo secundo, post fusas per noctem totam ad Deum preces, mane ex multis discipulis sibi adiutores elegit duodecim apostolos, qui duodecim fundamenta Ecclesiae in Sacris Litteris appellantur; et anno insequente duos et septuaginta discipulos elegit, quos binos ad praedicandum misit.

Apostolos vero retinuit apud se, tum ut testes essent vitae, et sibi praesto essent, tum ut ab sese discerent rationem Evangelii praedicandi, et orbem totum tali modo subigendi.

9. CRISTO ISTITUISCE IL *PATER NOSTER*.

Rogatus ab uno ex discipulis: *Domine, doce nos orare, sicut docuit et Ioannes di-*

scipulos suos, praescripsit illi divinam illam orandi formulam, quae *Oratio Dominica* vulgo dicitur, quaeque a Tertulliano *Breviarium totius Evangelii*, et a sancto Cypriano *caelestis doctrinae compendium* nuncupatur.

Nec solum orandi formulam discipulis tradidit, sed ipse ad precandum documento fuit et exemplo; quandoquidem in oratione ita frequenter versabatur, ut in ea etiam pernoctaret.

10. CRISTO CONVERTE MARIA MADDALENA.

Praeter discipulos, etiam feminae secutae sunt Christum praedicantem, quae *ministrabant ei de facultatibus suis*. In earum numero fuerunt Maria Magdalena, ex qua Christus septem daemonia eiecerat; Maria mater Iacobi, et Iosephi, Maria mater filiorum Zebedaei, et aliae.

11. CESSANO GLI OSTACOLI ALLA PREDICAZIONE DI CRISTO, POI DIVENGONO MAGGIORI.

Anno praedicationis primo, quem *acceptabilem* praedixerat Isaias, praedicavit Christus Iesus, approbantibus universis,

nemine Iudaeorum aut gentilium repugnante, immo omnibus praedicantem audientibus perlibenter.

At secundo praedicationis anno quamplurimos habuit obtrectatores: et anno tertio, quos et quam graves adversarios passus sit nemo ignorat: nam Iudaei Pontium Pilatum ad mortem illi inferendam calumniis, minis, et clamoribus vel invitum adegerunt.

12. INGRESSO TRIONFALE DI CRISTO IN GERUSALEMME. ACCOGLIENZA NEL SUO INGRESSO.

Anno vitae eius postremo, die ante mortem eius quinto, primo hebdomadae, qui nobis nunc dominicus est, Christus Hierosolymam ingressus est.

Nam summo mane Bethania decedens, cum ad Bethphage venisset, eo misit duos discipulos, qui inde asinam, et pullum ad se adducerent, iussos dicere eorum dominis, si prohiberent, Domino his opus esse.

Asinae palliis discipulorum exornata Christus insedit, vectusque per vias vestibus ac ramis palmarum et olivarum stratas, a populo gratulante et clamante *Hosanna filio*

David, tamquam Messias in urbem deductus est.

13. CRISTO CELEBRA LA PASQUA E LAVA I PIEDI AGLI APOSTOLI.

Christus Dominus noster, quemadmodum narrat sanctus Ioannes, prima ac legitima coena iam peracta, inter coenam secundam ac communem, solus, aliis recumbentibus, surrexit, vestimenta sua deposuit, et ministerium admodum servile fungens, aquam in pelvim fudit, ac pedes discipulorum, initio facto a Petro, qui id prius vehementer abnuerat, lavit, lotosque abstersit linteo, ac demum mensae, a qua surrexerat, iterum accubuit, *et humanae humilitatis utilitatem*, ut loquitur sanctus Augustinus, *suo exemplo commendavit.*

14. CRISTO CONSACRA IL PANE E IL VINO: ISTITUISCE IL SANTISSIMO SACRAMENTO DELLA EUCARISTIA.

Postquam legitimam coenam fecit, et pedes discipulorum lavit, cum recubuisset iterum, pane et calice accepto ac benedicto, Corpus suum et Sanguinem discipulis distri-

buit, ac iussit ut ipsi quoque id facerent in sui commemorationem.

Quo sacrificio et sacramento instituto, divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, atque reipsa eos *in finem dilexit.*

15. PASSIONE DI CRISTO. TRADIMENTO DI GIUDA.

A Iudae proditione coepit Christi passio. Iudas enim, unus ex discipulis quos assumpserat ad apostolatum, biduo ante Pascha, adiit ad sacerdotum principes in aula Caiphae pontificis onsulantes quomodo Iesum dolo comprehensum interficerent, pactusque est cum ipsis mercede triginta argenteorum se magistrum suum proditurum

16. ORAZIONE DI GESU' CRISTO NELL' ORTO.

Christus coena cum legitima, tum eucharistica *cum duodecim discipulis suis*, atque ideo etiam cum Iuda proditore, vespere celebrata, egressus ex urbe, ac transiens torrentem Cedron, in montem Olivarum se contulit, et in hortum Gethsemani Patrem oraturus secessit. In horto ter eundem sermonem repetiit, dicens: *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste! veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu!*

In ea oratione passus est tristitiam illam ingentem, quae eum ita affecit, ut etiam post adhibitam ab angelo consolationem fieret *sudor eius sicut guttae sanguinis ducurrentis in terram.*

Causa vero tristitiae fuit non solum obiecta animo species suppliciorum, sed praesertim Iudae proditio, Petri negatio, discipulorum fuga, obstinata Iudaeorum improbitas, excidium Ierusalem, omnium hominum, et maxime christianorum errata: uno verbo, peccati gravitas et turpitudo.

17. CATTURA DI GESU' CRISTO.

Tunc Iudas eo, ubi erat Christus, venit cum militibus praesidis et ministris pontificum, eumque osculatus, prout inter ipsos convenerat, signum dedit iniiciendi manus in illum.

Christus inimicis suis obviam procedens, non modo non restitit, sed prostratos erexit, turbatos confirmavit, trepidos provocavit, se ultro satellitibus vinciendum obtulit, et Petrum ad sui defensionem districto gladio decertantem cohibuit.

18. CRISTO È CONDOTTO AD ANNA, A CAIFASSO, A PILATO, AD ERODE E DI NUOVO A PILATO.

Comprehensum Iesum et vinctum adduxerunt satellites primum ad Annam socerum Caiphae, deinde ad Caipham ipsum eius anni pontificem. Caiphas Iesum tanquam nefarium et impium hominem interrogavit, subornatis testibus eum accusantibus, et aliis omni contumeliarum genere tota nocte reliqua afficientibus.

Mane diei insequentis, cum sacerdotes, seniores populi, et scribae eum ad mortem dare, habito concilio, decrevissent, vinculis constrictum in praetorium ad Pilatum, postea iussu Pilati ad Herodem, et rursus ab Herode ad Pilatum perduxerunt.

19. GESU' CRISTO È ACCUSATO DINANZI A PILATO.

Apud Pilatum triplicis criminis reus factus est; scilicet quod perversa doctrina populum in errorem induceret, quod Romanis tributa solvere prohiberet, demum quod regnum affectaret. Post haec Pilatus,

cum cognovisset Iesum esse galilaeum, ut a negotio tam molesto se expediret, eum ad Herodem misit.

Sed cum Herodes illum de multis interrogasset, nec ullum ab eo responsum tulisset, veluti fatuum ac stolidum hominem, illusum et indutum veste alba ad Pilatum remisit.

20. SENTENZA DI PILATO CONTRO GESU' CRISTO.

Tunc Pilatus id maxime curavit, ut Iudaeis persuaderet satis esse si Iesus flagellis castigaretur. *Traditus est itaque Iesus militibus verberandus*, ut scribit sanctus Hieronymus, *et illud sacratissimum corpus pectusque Dei capax flagella secuerunt.*

21. GESU' CRISTO È FLAGELLATO.

Flagellatus est omnino nudus, ad columnam ligatus; et non virgis instar hominis liberi, sed flagellis tanquam servus caesus est.

22. PILATO CONSEGNA A' GIUDEI GESU' CRISTO PERCHÈ SIA CROCIFISSO.

Post verbera milites nudatum pristinis vestibus Christum induunt chlamyde coc-

cinea, et pro diademate ponunt ei coronam spineam; pro sceptro regali dant calamum, et adorant quasi regem, ludibrii et crudelitatis spectaculum exhibentem.

Christum tam foede laceratum conspicientes Iudaei non desierunt eum ad mortem postulare: hinc clamare coeperunt non Iesum sibi a Pilato dimitti velle per Pascha, sed Barabbam latronem: non Salvatorem, sed interfectorem; non Datorem vitae, sed ademptorem; atque illud etiam furore abrepti optarunt, ut poena mortis eius in se et filios suos recideret.

Tum Pilatus, *nomine Caesaris territus*, et illorum clamoribus furentibus concessit, et Iesum crucifigendum tradidit.

23. SIMONE CIRENEO PORTA LA CROCE INVECE DI GESU' CRISTO.

Traditus Dominus noster Iesus Christus saevientium voluntati, crucem in humeros suos efferre cogitur (qui mos erat Romanorum) a praetorio Pilati ad montem Calvariae deportandam.

Sed cum ille, ieiuniis, vigiliis, verberationibus confectus ac pene exanimis, oneri suc-

cumberet, obvium quemdam hominem cyrenaeum nomine Simonem arripuerunt, qui *tolleret crucem eius*, eamque solus deferret.

24. ULTIME PAROLE DI CRISTO. SUA MORTE.

Ubi ventum est ad Calvariam, *dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum*, et sub meridiem in crucem sublatus est, et septies e cruce pendens locutus est.

Prima vox illa fuit qua petiit a Patre ut iis ignosceret, qui poenarum omnium, quas pertulit, auctores et ministri fuerant: *Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt!*

Secunda illa, quam dixit latroni homini poenaliter pendenti et salubriter confitenti: *Hodie mecum eris in paradiso!*

Tertia illa, qua Matrem suam et Ioannem apostolum affatus, iussit ut altera alteri mater, et alter alteri filius esset; *Mulier ecce filius tuus!* et ad discipulum conversus: *Ecce mater tua!*

Quarta est ingens illa vox: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Quae vox ostendit, Christo inter summos dolores nullum animi solatium divinitus datum, et

humanam eius naturam sensisse tormenta omnia, perinde ac si personae divinae coniuncta non fuisset.

Quinta: *Sitio!*

Sexta: *Consumatum est!*

Septima et postrema, divinae eius naturae index, est vox illa, quam emittens expiravit: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum!*

Qua precatione monuit suos ut, constituti in extremo vitae momento, quanta maxima possent animi contentione, se Deo commendarent.

25. PRODIGÎ DOPO LA MORTE DI CRISTO.

Mortem Christi haec consecuta sunt prodigia; videlicet velum templi scissum est in duas partes, terra mota, petrae disruptae, reserata sepulcra, erecta plurima iacentia corpora sanctorum, qui deinde post resurrectionem eius exeuntes e sepulcris, profectique Hierosolymam, se in conspectum multis dederunt.

26. SEPPELLIMENTO DI GESU' CRISTO.

Postquam Christus Dominus feria sexta, hora diei nona, in cruce spiritum emisit

eodem die vespere Iosephus ah Arimathaea et Nicodemus, viri illustres ac nobiles, corpus eius de cruce acceptum diligenter atque honorifice tegendum ac sepeliendum curarunt.

Corpus permissu Pilati praesidis e cruce depositum laverunt primum; lotum unxerunt; cum unxissent, nova mundaque sindone cum aromatibus involutum, a pedibus ad collum usque colligarunt; et sudario capiti superposito, intulerunt in propinqui horti monumentum novum, quod deinde saxo ingenti ad ostium apposito occluserunt.

Postero die magno sabbati saxum a principibus sacerdotum concessu Pilati obsignatum est: et milites sepulcro custodes positi; ita volente Deo, ut quo magis cavit perfida gens ne apostoli, corpore Christi per fraudem sublato, resurrectionem eius spargerent in vulgus, eo minus id causari posset ex quo Christus ad vitam rediisset.

27. RISURREZIONE DI CRISTO.

Tertio a mortis die, qui fuit dominicus, summo mane Christus, qui triduum mortuus fuerat, egressus e sepulcro clauso, et obsignato, custodibus, quos attonitos obstu-

pefecerat pavor, nihil videntibus, ad vitam virtute sua primus omnium rediit et resurrexit.

28. LE DONNE ANNUNZIANO AI DISCEPOLI CRISTO RISUSCITATO.

Feminae omnium primae resurrexisse Dominum ab angelis audiverunt: et resurrectionem nuntiarunt Christi discipulis, et nominatim Petro, prout ab angelo iussae fuerant.

29. APPARIZIONI DI GESU' CRISTO. GESU' CRISTO ISTITUISCE IL SAGRAMENTO DELLA PENITENZA.

Christus Dominus noster ipso resurrectionis suae die quinquies apparuit. Primum dedit se in conspectu Mariae Magdalenae ad sepulcrum eius ploranti, sub olitoris specie, ideoque ab ea habitus est cultor horti; sed postmodum agnitus est tanquam magister.

Postea occurrit eidem Magdalenae aliisque mulieribus revertentibus a sepulcro Hierosolymam; quae cum singula apostolis narrassent, vana narrare visae sunt.

Tertio apparuit Petro.

Eodem die *in effigie viatoris* se itineris socium adiunxit duobus discipulis proficiscentibus Hierosolyma Emmauntem; estque ab iis cognitus in fractione panis.

Tandem eodem die, noctis exordio, ianuis clausis, ingressus est ad discipulos, absente Thoma, in unum locum congregatos, iisque, data prius pace, concessit potestatem remittendi peccata, et Poenitentiae sacramentum instituit.

30. ASCENSIONE DI GESU' CRISTO AL CIELO.

Octavo ab resurrectione die eosdem discipulos, foribus pariter occlusis, Christus adivit, ac Thomae, qui tunc praesens aderat, vulnera tractanda obtulit.

Rursus ostendit se ad mare Tiberiadis quatuor apostolis Petro, Thomae, Iacobo et Ioanni, item Nathanaeli, itemque duobus discipulis a Ioanne non memoratis.

Postea eundem in monte Galilaeae, qui *Tabor* dicitur, discipuli undecim viderunt. *Novissime*, idest ipso quadragesimo die, *recumbentibus illis undecim apparuit, et convescens praecepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris*, videlicet Spiritum Sanctum.

Peracto convivio, deduxit eos in Bethaniam ad montem Olivarum, unde, cum prius eis, *elevatis manibus*, *benedixisset*, eisdem videntibus, in coelum sablatus est.

In praedictis apparitionibus Christus cum discipulis suis egit potissimum *de regno Dei*, non de coelesti solum ac aeterna gloria, qua post exantlatos in evulganda eius doctrina labores donandi erant, sed etiam de Ecclesia, quam fundare iam coeperat, rebusque ad ipsam pertinentibus.

DIZIONARIO

DELLE

VOCI USATE IN QUESTO LIBRO

E LORO

PARTICOLARE SIGNIFICATO

ABBREVIATURE

agg. aggettivo
att. attivo
avv. avverbio
c. comune
cong. congiunzione
dep. deponente
f. femminino
gen. genitivo
indecl. indeclinabile
m. mascolino
n. neutro
n. pl. nom. plurale
part. participio
pass. passivo
plur. plurale
prep. preposizione
pret. preterito
v. vedi

A, ab, (*prep· cher egge l' ablativo*) *da, dopo.*
Abdu-co, is, xi, ctum, cere: *condur via, distornare, distrarre.* (A lege diviua : *dalla legge di Dio*).
Abel-us, i, *m. Abele, (nome d' uomo).*
Ab-eo, is, ivi, *o* ii, itum, ire: *partire, andarsene.*
Abfui; *pret. di* absum, *v.* (Parum abfuit quin; *poco mancò che*).
Abhorr-eo, es, ui, ere : *avere in orrore aborrire.*
Abi, *da* abeo. *v.*
Abi-as, ae, *m.* Abia (*persona*).
Abieci, *pret. di* abiicio. *v.*
Ab-iens, euntis, *part. di* abeo. *v.*
Abii, *pret. di* abeo. *v.*
Abi-icio, is, eci, ectum, icere : *gettare.* (Se abiecit ad pedes : *gettossi ai piedi*).
Ablat-us, a, um, *part. di* aufero. *v.*
Ablu-o, is, i, tum, ere: *lavare.*
Abnu-o, is, i, ere: *ricusare, dir di no.*
Abraham-us, i, *m. Abramo, (nome d' uomo).*
Abr-ipio, is, ipui, eptum, ipere; *rapire.* (Furore abrepti : *trasportati da furore*).
Absalon, is, *m. Assalonne (nome d' uomo).*
Abscond-o, is, i, itum, ere : *nascondere.*
Abster-go, is, si, sum: *asciugare.*
Abst-ineo, es, inui, entum, inere: *astenere, astenersi.*
Abstuli, *pret. di* aufero. *v.*
Ab-sum, es, fui, esse : *esser lontano.*
Absum-o, is, psi, ptum, ere: *consumare distruggere, disperdere.*
Absumpt-us, a, um, *part. di* absumo. *v.*
Abundanti-a, ae, *f. abbondanza.*
Ab-utor, eris, usus sum, uti : (*dep.*) *abusare.*
Ac; (*cong.*) *e.*
Acce-do, is, ssi, ssum, dere: *accostarsi, congiungersi, aggiungersi.* (Dolor alius accessit : *un altro dolore sopragiunse*).
Acceler-o, as, avi, atum, are : *affrettare.* (Cur-

sum accelerare: *affrettare il passo*).

Accen-do, is, di, sum, dere: *accendere*. (Odium grave: *accendere un odio implacabile*).

Accens-us, a, um, *part. di* accendo. *v.*

Accepi, *pret. di* accipio. *v.*

Accept-us, a, um, *part. di* accipio: *ricevuto, accetto, caro*. (Acceptus de cruce: *tolto dalla croce*).

Accid-o, is, i, ere: *cadere, accadere*. (Accidit ut: *succede che*).

Accinct-us, a, um, *part. di* accingo. *v.* (Ad iter: *pronto a partire*).

Accin-go, is, xi, ctum, gere: *accingersi*. (Latus gladio: *mettersi la spada al fianco*).

Accinxi, *pret. di* accingo. *v.*

Acc-ipio, is, epi, eptum, ipere: *ricevere, prendere*.

Accis-us, a, um: *tagliato, estenuato*. (Accisus crinis: di *capello tagliato*).

Accomod-o, as, avi, atum, are: *adattare, accomodare*.

Accu-mbo, is, bui, bitum, mbere: *giacere appresso, sedere*. (Accumbere mensae: *mettersi a sedere a tavola*).

Accusato-r, ris, *m. accusatore*.

Accus-o, as, avi, atum, are: *accusare*.

Ac-er, ris, re, *agg. agro, pronto, diligente*.

Acerbe, *avv. acerbamente, crudelmente*.

Acerbit-as, atis, *f. acerbità, asprezza*.

Acerb-us, a, um, *agg. acerbo, aspro*.

Achab-us, i, *m. Acabbo*, (*nome d'uomo*).

Aci-es, ei, *f. esercito, schiera, mischia, battaglia*. (Acie dimicare: *battersi in esercito schierato*).

Acriter, *avv. agramente, arditamente, accanitamente*.

Ad, (*prep. che regge l'accusativo*) *a, sino, verso, presso, vicino*.

Adam-o, as, avi, atum, are: *amare molto*.

Adam-us, i, *m. Adamo* (*nome d'uomo*).

Adaqu-o, as, avi, atum, are: *adacquare, abbeverare*.

Addi-co, is, xi, ctum, cere: *dare, destinare*. (Addicere in servitutem: *rendere schiavo*).

Add-o, is, idi, itum, ere: *aggiungere*.

Addu-co, cis, xi, ctum,

cere : *costringere, menare, condurre.*
Adduct-us, a, um, *partic. di* adduco. *v.*
Adègi, *pret. di* adigo. *v.*
Adèmi, *pret. di* adimo. *v.*
Adempt-or, oris, *m. rubatore, rapitore.*
Adeo, *avv. tanto, per modo.* (Adeo ut, *di sorta che*).
Ad-eo, is, ivi, o ii, itum, ire: *far visita, visitare, presentarsi, andare.*
Adept-us, a, um, *part. di* adipiscor. *v.*
Adhae-reo, es, si, sum, rere : *star attaccato, tenersi saldo.*
Adhib-eo, es, ui, itum, ere : *usare.* (Adhibere fidem: *prestar fede*).
Adhuc, *avv. ancora, sino a quest' ora.*
Adhibit-us, a um ; *prestato.*
Ad-igo, is, egi, actum, igere : *stimolare.* (Ad peccandum : *stimolare a commettere un peccato.* Ad petendam pacem : *costringer a chieder pace*).
Ad-imo, is, emi, emptum, imere : *togliere, portar via.*
Ad-ipiscor, ceris, eptus sum, ipisci : *dep. acquistare, occupare, pervenire.*
Adit-us, us, *m. adito, entrata.*
Adiudic-o, as, avi, atum, are, *aggiudicare.*
Adiument-um, i, *n. aiuto, soccorso.* (Esse adiumento : *essere utile*).
Adiun-go, is, xi, ctum, gere : *accoppiare, unire.* (Adiungere romano imperio : *unire al romano impero*).
Adiut-or, oris, *m. protettore.* (Se praebere adiutorem: *farsi protettore*).
Adiu-vo, as, vi, tum, vare : *aiutare, giovare.*
Administr-o, as, avi, atum, are: *ministrare, governare.*
Admirabi-lis, *m. f.* le, *n. ammirabile.*
Admirand-us, a, um, *add. maraviglioso.*
Admir-or, aris, atus sum, ari, *dep. ammirare.*
Admi-tto, is, si, ssum, ttere : *accettare, conmettere, accogliere.*
Admodum, *avv. si, certamente, affatto, molto.*
Admon-eo, es, ui, itum, ere : *ammonire, avvisare.*

Admonit-us, a, um, *part. di* admoneo. *v.*

Admo-veo, es, vi, tum, vere: *appressare.* (Ori admovere: *avvicinare alla bocca*).

Adolescen-s, tis *m. giovine.*

Adolescentul-us, i, *m. giovinetto.*

Ad-olesco, scis, olevi, ultum, olescere: *crescere in età, divenir grande.*

Adopt-o, as, avi, atum, are: *adottare, eleggere, prender per figlio.*

Ad-orior, iris, ortus sum, oriri, *dep. assalire, incominciare, invadere.*

Ador-o, as, avi, atum, are: *adorare.*

Adort-us, a, um, *part. di* adorior. *v.*

Adstan-s, tis, *part. di* Adsto. *v.*

Adst-o, as, iti, are: *esser presente, stare in piedi, comparire.*

Ad-sum, es, fui, esse: *esser presente.*

Adulati-o, onis, *f. adulazione.*

Adul-or, aris, atus sum, ari, *dep. adulare, lusingare.* (Cauda adulari, *dimenar la coda, scodilonzare*).

Adulter-o, as, avi, atum, are: *adulterare, commettere un adulterio.*

Adult-us, a, um, *part. di* adolesco. *v.*

Ad-uro, is, ussi, ustum, urere: *abbruciare.*

Advenien-s, tis, *part. di* advenio. *v.*

Adv-enio, is, eni, entum, enire: *arrivare.*

Advent-us, us, *m. arrivo.*

Adversum, e

Adversus, (*prep. che regge l' accusativo*); *contra, dirimpetto.*

Advers-us, a, um: *contrario.* (Ex adverso: *dall'altra parte.*

Advol-o, as, avi, atum, are: *volare, andar volando, correr verso.*

Aed-es, is; *f. tempio, casa.*

Aedificati-o, onis, *f. fabbrica.*

Aedific-o, as, avi, atum, are: *edïficare, fabbricare.*

Aeg-er, ra, um: *malato, afflitto.*

Aegre: *avv. malvolentieri.* (Aegre ferre: *soffrire mal volentieri*).

Aegrot-o, as, avi, atum, are: *esser malato.*

Aegypti-us, a, um: *Egiziano, d' Egitto.*

Aegypt-us, i, *f. Egitto*, (*regno d' Africa*).

Aemul-us, i, *m. rivale, imitatore.* (Fraternae virtutis, *emulo del valor di suo fratello*).

Aene-us, a, um: *di bronzo, o di rame.*

Aequal-is, *m.f.e.n. eguale.*

Aequaev-us, a, um: *della medesima età.*

Aeque, *avv. giustamente, egualmente.*

Aequ-o, as, avi, atum, are: *agguagliare.* (Solo aequare: *spianare*).

Aequ-us, a, um: *uguale, giusto.* (Aequo animo: *tranquillamente*).

Aë-r, ris, *m. aria.*

Aere-us, a, um: *di bronzo, di rame.*

Aerumn-a, ae, *f. miseria, calamità.*

Aestim-o, as, avi, atum, are: *stimare, apprezzare, reputare.*

Aeta-s, tis, *f. età.* (Ab ineunte aetate: *dalla fanciullezza*).

Aetern-us, a, um: *eterno.*

Aff-aris, atus sum, ari:* *parlare, intrattenere qualcuno.*

Affat-us, *part. da* Affari; *che ha parlato, avendo parlato.*

Affect-o, as, avi, atum, are: *affettare, aspirare.*

A-ffero, ffers, ttuli, llatum, fferre: *portare, arrecare.*

Aff-icio is, eci, ectum, icere: *toccare, far impressione, caricare, gravare.* (Prende diversi significati a seconda dell'ablativo da cui è accompagnato; così: afficere donis, *donare*: malis, *dannegiare*: contumelia, *oltraggiare*; ecc.).

Affi-go, is, xi, xum, gere: *conficcare, sospendere, attaccare.*

Affirm-o, as, avi, atum, are: *affermare, asserire.*

Affixi, *pret. di* affigo. *v.*

Affix-us, a, um, *part. di* affigo. *v.*

Afflict-us, a, um, *part. di* affligo. *v.* (Res afflictae: *affari che sono in mal essere*).

Affli-go, is, xi, ctum, gere: *affligere, abbattere, angustiare.*

Afflu-o, is, xi, xum, ere: *abbondare.* (Opibus et deliciis, *esser colmato di ricchezze e di delizie*).

Afric-a, ae, *f. Africa*, (*una parte del mondo*).

Age, *ed* agite: *modo avv. orsù, or via,*

Ag-er, ri *m. campo.*

Aggr-edior, eris, essus sum, edi: *dep. assalire, intraprendere.*

Aggress-us, a, um, *part. di* aggredior. *v.*

Agn-osco, scis, ovi, itum, oscere: *riconoscere.*

Ago, is, egi, actum, agere: *fare, guidare, trattare.* (Gratias agere: *render grazie, ringraziare.* Agere extremum spiritum, *spirare, morire*).

Agrest-is, *m. f.* e, *n. selvaggio, selvatico.*

Agricol-a, ae, *m. agricoltore, contadino.*

Aio, ais, ait, aiunt: (v. dif.) *dico io, dici tu, dice egli, dicono essi.*

Albug-o, inis, *f. albugine,* (*macchia bianca negli occhi*).

Alexand-er, ri, *m. Alessandro* (*nome d' uomo*).

Alienigen-a, ae, *m. f. forestiere, straniero, d'un altro paese.*

Alien-us, a, um: *che appartiene ad altrui, d' altra famiglia.*

Aliquandiu, *avv. per alquanto tempo.*

Aliquando, *avv. una volta.*

Aliquot, (*agg. num. indecl.*), *alquanti, alcuni.*

Ali-us, a, ud: *altro, differente.* (Alii alio dilapsi sunt: *si sbandarono chi quà, chi là*).

Allig-o, as, avi, atum, are: *legare.*

Allo-quor, eris, cutus sum, qui: *parlare a qualcuno.*

Alloquut-us *o* allocut-us, a, um; *da* alloquor. *v.*

Al-o, is, ui, itum *e* tum, ere: *nudrire.*

Altar-e, is, *n. altare.*

Alter, a, um, (*gen.* alterius) *altro, secondo.*

Altercati-o, onis, *f. altercazione, contesa di parole.*

Alt-um, i, *n. l'alto mare.* (Fluitare in alto: *essere in alto mare*).

Alt-us, a, um: *alto, sublime.*

Alui, *pret. di* alo. *v.*

Alve-us, i, *m. alveo,*(*letto di un fiume*). (Pleno alveo fluere: *scorrere a piene onde*).

Amalecit-ae, arum, *m. pl. Amaleciti* (*popolo*).

Ama-n, nis, *m. Amano,* (*nome d' uomo*).

Aman-s, tis: *che ama.*(Novitatis amans: *amante di novità*).

Amasi-as, ae, *m. Amasia, (nome d' uomo).*

Amb-o, ae, o, *agg. due, tutti e due.*

Ambul-o, as, avi, atum, are: *camminare, passeggiare.*

Amen-s, tis: *insensato, pazzo.* (Amens furore: *trasportato da furore*).

Amice, *avv. amichevolmente, con amore.*

Amiciti-a, ae, *f. amicizia.*

Amisi, *pret. di* amitto. *v.*

Amiss-us, a, um, *part. di* amitto. *v.*

Ami-tto, is, si, ssum, ttere: *perdere.*

Amni-s, is, *m. fiume.*

Am-o, as, avi, atum, are: *amare.*

Amoen-us, a, um: *ameno, piacevole.*

Amo-n, nis, *m. Amone (nome d'uomo).*

Am-or, oris, *m. amore.* (Complecti amore: *amare*).

Am-oveo, es, ovi, otum, overe: *rimuovere, levar via.*

Amplex-or, aris, atus sum, ari, *dep. abbracciare.*

Amplex-us, us, *m. abbracciamento.*

Ampl-us, a, um: *spazioso, vasto, copioso.* (Ampla praeda: *ricco bottino*).

Amput-o, as, avi, atum, are: *tagliare.*

An? *forse? se?*

Anani-as, ae, *m. Anania (nome d' uomo).*

Angel-us, i, *m. angelo.*

An-go, is, xi, gere: *affliggere, tormentare.*

Anim-a, ae, *f. anima.*

Animadver-to, tis, ti, sum, tere: *osservare, notare.*

Animan-s, tis, n. *animale.*

Animu-s, i *m. animo, spirito, coraggio, fortezza.*

Ann-a, ae, *f. Anna (nome di donna).*

Annon-a, ae, *f. vettovaglia, provigioni di viveri.*

Annul-us, i, *m. anello.*

Annu-o, is, i, ere: *approvare, acconsentire.*

Ann-us, i, *m. anno.*

Antece-do, is, ssi, ssum, dere: *precedere, andare innanzi.*

Antepo-no, is, sui, situm, nere: *anteporre.*

Antequam, *cong. primachè.*

Antioch-us, i, *m. Antioco (nome d' uomo).*

Antip-as, ae; *m. Antipa. (soprannome di un Erode).*

Antiqu-us, a, um; *agg. antico.*

Anxi-us, a, um: *sollecito ansioso, inquieto.*

Aper-io, is, ui, tum, ire: *aprire, manifestare.*

Aperte, *avv. apertamente, chiaramente.*

Apert-us, a, um: *aperto* (Aperto ore; *a bocca aperta).*

Appollon-ius, i; *m. Apollonio (nome d' uomo).*

Apostolat-us, i; *m. Apostolato.*

Apparat-us, us, *m. apparecchio.*

Appar-eo, es, ui, itum, ere: *apparire comparire, esser manifesto.*

Appariti-o, onis; *f. apparizione.*

Appar-o, as, avi, atum, are: *apparecchiare.*

Apparui, *pret. di* appareo. *v.*

Appell-o, as, avi, atum, are: *appellare, chiamare, nominare.*

Appet-o, is, ivi, itum, ere: *appetire, desiderare, assalire.* (Lapidibus appetere: *assalire a colpi di pietre).*

Appon-o, is, sui, situm, nere; *metter appresso, apporre.* (Cibum apponere: *apprestar il cibo).*

Apprec-or, aris, atus sum, ari, *dep. pregare.* (Fausta omnia: *augurare ogni sorta di felicità).*

Apprehen-do, dis, di, sum, dere: *prendere, impadronirsi.*

Apprehen-sus, a, um, *part. di* apprehendo. *v.*

Approb-o, as, avi, atum, are; *approvare.*

Appropinqu-o, as, avi, atum, are: *avvicinarsi.*

Apt-o, as, avi, atum, are: *adattare.*

Apud, (*prep. che regge l' accus.*) *appresso, vicino, in casa.*

Aqu-a, ae, *f. acqua.*

Ar-a, ae, *f. altare.*

Arab-s, is: *Arabo (nome di popolo).*

Arbitr-or, aris, atus sum, ari; *dep. giudicare, stimare, pensare.*

Arbo-r, ris: *f. albero.*

Arc-a, ae, *f. arca (specie di forziere).*

Arcessit-us, a, um, *part. di* arcesso. *v.*

Arcess-o, is, ivi, itum, ere: *chiamare, far venire.*

Arct-us a, um: *stretto, serrato.* (Somnus: *profondo sonno*).

Arc-us, us, *m. arco, volta.*

Arden-s, tis: *ardente.* (Ardens ira: *acceso di collera*).

Aren-s, tis: *arido, secco.* (Alveus arens: *letto diseccato*).

Arimathae-a, ae; *f. Arimatea* (città della Giudea).

Argente-us, a, um: *d' argento.*

Argent-um, i, *n. argento,* (*metallo*).

Argu-o, is, i, tum, ere: *biasimare, riprendere, accusare.*

Arie-s, tis, *m. ariete, montone.*

Aristobul-us, i; *m. Aristobolo* (*nome d' uomo*).

Arm-a, orum, *n. pl. armi.*

Armat-us, a, um, *part. di* armo. *v.*

Armige-r, ri, *m. scudiere.*

Armill-a, ae, *f. braccialetto, smaniglia.*

Arm-o, as, avi, atum, are: *armare.*

Arom-a, atis, *n. aroma, profumo.*

Arrept-us, a, um, *part. di* arripio.

Arr-ipio, is, ipui, eptum, ipere: *torre, rapire, impugnare, stringere, approfittarsi.*

Arrog-o, as, avi, atum, are: *arrogare, usurpare.*

Ar-s, tis, *f. arte.* (Peritus artis, *abile nell' arte*).

Arund-o, inis: *f. canna.*

Ar-x, cis, *f. fortezza, rocca, cittadella.*

As-a, ae, *m. Asa* (*nome d' uomo*).

Ascen-do, is, di, sum, dere: *ascendere, salire.*

Asi-a, ae, *f. Asia,* (*parte del mondo*).

Asin-us, i, *m. asino.*

Aspect-us, us, *m. aspetto, sembiante, presenza.*

Asp-icio, is, exi, ectum, icere: *vedere, guardare.*

Assen-tio, is, si, sum, tire: *acconsentire.*

Assen-tior, iris, sus sum, tiri, *dep. acconsentire.*

Asse-quor, eris, quutus sum, qui: *conseguire, raggiungere.*

Assuer-us, i, *m. Assuero.* (*nome d' uomo*).

Assue-sco, scis, vi, tum, scere: *avvezzarsi.*

Assue-tus, a, um, *part. di* assuesco. *v.*

Assu-mo, is, mpsi, mptum, mere; *innalzare, assumere.*

Assyri-a, ae, *f. Assiria*, (*regno*).

Assyrii, orum; *m. pl. Assirii*, (*nazione*).

Assyri-us,a,um:*d'Assiria*.

Astiti, *pret. di* Asto, *ossia* adsto. *v.*

Ast-o, as, iti, itum, are: *star fermo in piedi*, *esser presente*.

At, *cong. ma, almeno*.

Atalia, ae; *f. Atalia* (*persona*).

Atqui, *cong. ad ogni modo, ma*.

Atri-um, i, *n. cortile*, *atrio*.

Attamen, *cong. contuttociò*.

Attigi, *pret. di* attingo. *v.*

Att-ingo, is, igi, actum, ingere: *toccare leggermente*, *dar nel segno*.

Attonit-us, a, um; *stupefatto, attonito*.

Attract-us, a, um, *part. di* attraho. *v.*

Attra-ho, is, xi, ctum, here; *trarre, allettare*.

Attrect-o, as, avi, atum, are: *maneggiare*, *palpare*.

Attuli, *pret. di* affero. *v.*

Aucto-r, ris; *m. autore*.

Auda-x, cis: *audace*. (Consilium audax: *impresa ardita*).

Au-deo, es, sus sum, dere: *aver ardire, tentare*. (Anticamente nel perfetto ebbe *ausi*, d'onde al cong. *auserim* e per sincope *ausim*).

Aud-io, is, ivi, itum, ire: *udire, ascoltare*.

Audit-us, a, um, *part. di* audio. *v.*

A-ufero, ers, bstuli, blatum, uferre: *rapire*, *portar via*.

Au-geo, es, xi, ctum, gere: *accrescere*. (Prole numerosa: *crescere in copiosa famiglia*).

Augustin-us, i: *m. Agostino* (*nome d'uomo*).

August-us, i: *m. Augusto* (*persona*), *agosto* (*mese*).

Aul-a, ae, *f. reggia, corte*.

Aulic-us, i; *m. cortigiano*.

Aure-us, a, um, *d'oro*.

Aur-is, is, *f. orecchio*.

Aur-um, i, *n. oro* (*metallo*).

Ausim, sis, sit, *presente del sogg. di* audeo. (Non ausim, *io non oserei*).

Aus-us, a, um, *part. di* audeo. *v.*

Aut, *cong. o, ovvero*.

Autem, *cong. ma, poi*.

Auxi, *pret. di* augeo. *v.*

Auxili-um, i, *n. soccorso, aiuto.*

Avariti-a, ae; *f. avarizia.*

Av-ello, is, elli, ulsum, ellere: *spiccare, sradicare.*

Aver-to, is, ti, sum, tere: *rimuovere, volgere altrove.*

Av-is, is, *f. uccello.*

Avit-us, a, um; *degli avi.*

Avuls-us, a, um, *part. di* avello. *v.*

Avuncul-us, i, *m. zio* (*fratello della madre*).

Av-us, i, *m. avo, avolo, antenato, predecessore.*

Azari-as, ae; *m. Azaria* (*persona*).

B

Babyl-on, onis, *f. Babilonia,* (*città*).

Babilonic-us, a, um: *di Babilonia.*

Babyloni-i, orum, *m. Babilonesi.*

Bacchi-s, dis; *m. Bacchide* (*persona*).

Bacul-us, i, *m. bastone.*

Bal-o, as, avi, atum, are: *belare* (*grido delle pecore*).

Balte-us, i, *m. pendaglio, cingolo.*

Baptism-um, i; *n. battesimo.*

Baptist-a, ae; *m. Battista* (*persona*).

Baptiz-o, as, avi, atum, are: *battezzare.*

Barabb-a, ae; *m. Barabba* (*persona*).

Bathue-l, lis, *m. Batuele,* (*nome d' uomo*).

Beat-us, a, um: *beato.*

Bellu-a, ae, *f. bestia, belva.*

Bell-um, i, *n. guerra* (Inferre bellum: *portar guerra.* Gerere bellum, *guerreggiare*).

Bene, *avv. bene.* (Bene precari: *benedire, desiderar del bene*).

Benedi-co, is, xi, ctum; *benedire.*

Benedict-us, a, um; *benedetto.*

Beneficenti-a, ae, *f. beneficenza.*

Benefici-um, i; *n. benefizio, pensione, favore.*

Benefic-us, a, um: *benefico, liberale.*

Benevolenti-a, ae, *f. benevolenza, amore.*

Beniamin-us, i, *m. Beniamino* (*nome d'uomo*).

Benigne *avv. benignamente.* (Benigne habitus est: *fu trattato con bontà*).

Benign-us, a, um: *favorevole, benigno, cortese.*

Bethani-a, ae; *f. Betania (borgo della Giudea).*

Bethlaem; *f. (indecl.)*, o

Bethlaem-us, i; *m. Betlemme.*

Betfhage; *(indecl.) Betfage (villaggio tra Betania e Gerusalemme).*

Bethsab-e, es, *f. Bersabea, (nome di donna).*

Bi-bo, is, bi, bitum, bere: *bere, bevere.*

Bidu-um, i, *n. biduo (spazio di due giorni).*

Bienni-um, i, *n. biennio, (lo spazio di due anni).*

Bimat-us, us; *m. età di due anni.* (A bimatu et infra: *dai due anni in giù.* Intra bimatum: *non ancor di due anni*).

Bini (*agg. pl.*) *a due, a due.*

Bis *avv. due volte.*

Bitum-en, inis, *n. bitume, asfalto.*

Bon-um, i, *n. bene: plur.* bona: *beni, ricchezze.*

Bon-us, a, um, *buono, giusto, pio, atto.* (Bono animo estote: *fatevi coraggio*). (*Al compar.* melior, us: *al superlat.* optimus, a, um).

Bo-s, vis, (*plur.* boves, bovum, bobus, e bubus, *accorciamento di* bovibus); *bove, bue.*

Brevi, *avv. in breve tempo.*

Breviari-um, i; *n. epilogo, ristretto.*

Brevis, *m. f.* e, *n. breve, corto.*

Breviter, *avv. in poche parole, brevemente.*

Buccin-a, ae, *f. corno, tromba.*

Byssin-us, a, um, *di bisso.*

C

Cadav-er, eris, *n. cadavere, corpo morto.*

Ca-do, is, ecidi, asum, adere: *cadere, rovesciarsi; perire.*

Caecita-s, tis, *f. cecità.*

Caec-us, a, um: *cieco, orbo.*

Caed-es, is, *f. uccisione, macello.* (Promiscua caedes; *strage universale*).

C-aedo, is, ecidi, aesum, aedere: *tagliare, uccidere, tagliare a pezzi, flagellare.*

Caeremoni-a, ae, *f. cerimonia.*

Caesar, is; *m. Cesare (persona).*

Caes-us, a, um, *part. di* caedo. *v.*

Caeter-i, ae, a: *gli altri.*

Cain-us, i, *m. Caino* (*nome d' uomo*).

Caiph-as, ae: *m. Caifas, Caifasso*(*nome d'uomo*).

Calamit-as, atis, *f. disgrazia, calamità.*

Calam-us, i; *m. canna.*

Calid-us, a, um: *caldo, ardente.*

Cali-x, cis; *m. calice.*

Callid-us, a, um: *scaltro, astuto.*

Calumni-a, ae;*f. calunnia.*

Calvari-a, ae: *f. Calvario* (*monte vicino a Gerusalemme*).

Camel-us, i, *m. cammelo.*

Can-a, ae; *f. Cana (castello di Galilea).*

Candid-us, a, um: *bianco, candido.*

Can-is, is, *m. f. cane, e cagna.*

Canistr-um, i, *n. canestro, paniere.*

C-ano, is, ecini, antum, anere: *cantare* (Tuba; *suonare la tromba).*

Capharna-um, i: *n. Cafarnao (castello in Galilea).*

Capill-us, i, *m. capello, chioma.*

C-apio, is, epi, aptum, apere: *pigliare, prendere.* (Dolorem capere: *risentir dolore).*

Capitis, *gen. di* caput.

Capr-a, ae, *f. capra.*

Captivita-s, tis, *f. cattività, prigionia, schiavitù.*

Captiv-us, a, um: *prigione, schiavo, prigioniere.*

Capt-o, as, avi, atum, are: *prendere, pigliar con lusinghe, cogliere.(*Occasionem captare: *ricercar l' occasione).*

Capt-us, a, um, *part. di* capio. *v.*

Ca-put, pitis, *n. testa, capo. v.*

Carce-r, ris, *m. prigione, carcere.*

Cardu-us, i, *m. cardo, cardone, tribolo.*

Car-eo, es, ui, ere: *mancare, esser senza, esser privo.*

Carnif-ex, icis, *m. carnefice, boia.*

Ca-ro, rnis, *f. carne.*

Car-us, a, um: *caro, prezioso, diletto.*

Cass-is, idis, *f. elmo.*

Castell-um, i, *n. castello, fortezza.*

Castig-o, as, avi, tum, are: *castigare, punire, correggere.*

Castr-a, orum: *n. pl. campo, accampamento.* (Castra ponere: *accamparsi).*

Cas-us, us, *m. caduta, caso, accidente.*

Caten-a, ae, *f. catena.*

Caud-a, ae, *f. coda.*

Caus-a, ae, *f. cagione, motivo.* (Causa Iosephi: *a cagione di Giuseppe.* Mea causa: *per mia cagione.* Causa ulciscendi: *per vendicarsi).*

Ca-veo, es, vi, utum, vere: *schivare, guardarsi.* (Cave ne: *bada bene di non).*

Cecidi, *pret. di* cedo. *v.*

Cecini, *pret. di* cano *v.*

Ce-do, is, ssi, ssum, dere: *cedere, succedere, accadere.* (Omnia feliciter cedebant: *tutto succedeva bene).*

Celebrat-us, a, um: *celebrato, lodato.*

Celebr-o, as, avi, atum, are: *celebrare, lodare.* (Convivium celebrare: *dare un lauto banchetto).*

Cel-o, as, avi, atum, are, *nascondere, celare.*

Cens-us, us; *m. censo, estimo.*

Centum *(indecl.) n; cento, (nome di numero).*

Centuri-o, onis, *m. centurione (ufficiale che comandava cento uomini).*

Cepi, *pret. di* capio. *v.*

C-erno, is, revi, retum, ernere: *vedere, scorgere.*

Certam-en, inis, *n. combattimento.*

Certe e certo *avv. certamente.*

Cert-o, as, avi, atum, are: *combattere.*

Cert-us, a, um: *certo, determinato.* (Facere certiorem: *far sapere, far consapevole).*

Cervi-x, cis, *f. cervice.*

Cham-us, i, *m. Cam (nome d'uomo).*

Chanane-a, ae, *f. Cananea (paese di Canaan).*

Chart-a, ae, *f. carta.*

Chirograph-um, i, *n. scritto, obbligazione, chirografo.*

Cristian-us, a, um: *cristiano, di Cristo.*

CHRIST-US, I, *m. Cristo.*

Chrysostom-us, i; *Crisostomo (sopranome d'uomo).*

Cibari-a, orum, *n. (plur.). viveri, provvisioni.*

Cib-us, i, *m. cibo.*

Cilici-um, i, *n. cilizio.*
Cin-go, is, xi, ctum, gere. *cingere, circondare:* (Urbem obsidione: *assediare la città).*
Cin-is, eris, *m. cenere.*
Cinxi, *pret. di* cingo. *v.*
Circumd-o, as, edi, atum, are: *circondare.* (Collo torquem aureum circumdedit: *gli avvolse al collo una collana d' oro).*
Circum-eo, is, ivi, itum, ire: *andar intorno, visitare, errare, ingannare.*
Circum-fero, fers, tuli, latum, ferre: *portar intorno.*
Circumst-ans, antis: *astante, spettatore, colui che è presente.*
Circum-sto, as, steti, statum, stare: *star attorno, circondare.*
Circumtect-us, a, um, *part. di* circumtego. *v.*
Circumte-go, is, xi, ctum, gere: *coprire da tutte le parti, vestire, bardare.*
Circumven-io, is, i, tum, ire; *attorniare, ingannare, gabbare.*
Circumvent-us, a, um, *part. di* circumvenio: *v. circonvenuto, oppresso, sopraffatto.*
Circumvolit-o, as, avi, atum, are: *andar volando all' intorno.*
Citat-us, a, um: *rapido, veloce.* (Cursu citato: *a passo veloce).*
Cithar-a, ae, *cetra, (strumento musicale).*
Cito e citius, *avv. prontamente, in poco tempo.*
Civi-s, is, *m. f. cittadino.*
Civita-s, tis, *f. città, cittadini.*
Clad-es, is, *f. calamità, uccisione, sconfitta.* (Accipere cladem: *esser posto in rotta*).
Clam, *avv. di nascosto, segretamente.*
Clam-o, as, avi, atum, are: *chiamare, gridare, acclamare.*
Clamo-r, ris, *m. grido.* (Ferre clamorem: *gettare un grido.*
Clam-is, idis; *f. veste, clamide.*
Clanculum, *avv. di nascosto.*
Clan-go, is, xi, gere: *suonar la tromba.*
Clango-r, ris, *m. clangore, suono, squillo, fragore.*
Clau-do, is, si, sum, dere: *chiudere.*

Claus-us, a, um, *part. di* claudo. *v.*

Clementer, *avv. benignamente, gentilmente.*

Clype-us, i, *m. scudo.*

Coact-us, a, um, *part. di* cogo. *v.*

Coccine-us, a, um; *di porpora.*

Coëgi, *pret. di* cogo. *v.*

Coel-um, i, *n. cielo.* (*Al plur.* coeli, orum, *m.*).

Coelest-is, *m. f.* e, *n. celeste.*

Coen-a, ae: *f. cena.*

Coenacul-um, i, *n. cenacolo.*

Coep-i, isti, isse: *cominciare.*

Cogit-o, as, avi, atum, are: *pensare.*

Cognat-us, a, um: *cognato, parente.*

Cognit-us, a, um, *part. di* cognosco. *v.*

Cognom-en, inis, *n. cognome.* (Cognomine Hircanus: *detto Ircano).*

Cogn-osco, is, ovi, itum, oscere: *conoscere, sapere.*

C-ogo, is, oëgi, oactum, ogere: *radunare, sforzare.* (Coëgit aquas: *radunò le acque).*

Cohib-eo, es, ui, itum, ere: *trattenere.*

Cohortat-us, a, um, *part. di* cohortor. *v.*

Cohort-or, aris, atus sum, ari: *esortare.*

Colend-us, a, um, *part. di* colo: *v. venerabile.*

Collaçrym-o, as, avi, atum, are: *piangere.*

Collaud-o, as, avi, atum, are: *lodare.*

Collect-us, a, um, *part. di* colligo. *v.*

Collegi, *pret. di* colligo. *v.*

Colli-do, is, si, sum, dere: *rompere, ammaccare.*

Collig-o, as, avi, atum, are: *legare, legare insieme.*

Coll-igo, is, egi, ectum, igere: *raccogliere, radunare.*

Collocat-us, a, um, *part. di* colloco. *v.*

Colloc-o, as, avi, atum, are: *collocare, assettare.*

Collo-quor, eris, cutus sum, qui: *abboccarsi.*

Coll-um, i, *n. collo.*

C-olo, is, olui, ultum, olere: *coltivare, rispettare, ononare.*

Colo-r, oris *m. colore.*

Columb-a, ae, *f. colomba.*

Columu-a, ae, *f. colonna.*

Com-a, ae, *f. chioma.*

Combu-ro, is, ssi, stum, rere: *abbruciare.*

Come-do, is, di, stum, *o* esum, dere: *mangiare.*

Com-es, itis, *m. f. compagno, compagna.*

Commemorat-io, ionis; *f. commemorazione, memoria.*

Commend-o, as, avi, atum, are; *lodare, raccomandare.*

Commigr-o, as, avi, atum, are: *partirsi, andare àltrove, passare, trasferirsi.*

Commi-sceo, es, scui, xtum, scere: *mescolare, immedesimare, assimilare.*

Commi-tto, is, si, ssum, ttere: *affidare, dare, far in modo, attaccare.* (Se fugae, *darsi alla fuga*).

Commod-o, as, avi, atum, are: *far piacere, dare ad imprestito.*

Commor-or, aris, atus sum, ari, *dep. dimorare, soggiornare.*

Commot-us, a, um, *part. di* commoveo. *v.*

Commo-veo, es, vi, tum, vere: *commuovere, agitare.*

Comm-unis, *m. f.* ne, *n. comune.*

Commut-o, as, avi, atum, are: *mutare.*

Compar-eo, es, ui, ere: *comparire.* (Nec ultra comparuit: *disparve*).

Compar-o, as, avi, atum, are: *acquistare, comprare.* (Se ad bellum: *prepararsi alla guerra*).

Compell-o, as, avi, atum, are: *dirizzare la parola, rivolgersi, parlare.*

Compell-o, is, uli, ulsum, ellere: *insorgere, cacciare, indurre, incitare, costringere.*

Compendi-um, i; *n. compendio.*

Comper-io, is, i, tum, ire: *riconoscere, trovare, aver per certo.*

Compert-us, a, um, *part. di* comperio. *v.*

Complec-tor, eris, xus sum, eti; *abbracciare.* (Somnus me complexus est: *fui preso dal sonno*).

Comple-xus, a, um, *part. di* complector: *v. che ha abbracciato, che è stato abbracciato.*

Compo-no, is, sui, situm, nere: *comporre, ordinare, assestare.*

Composit-us, a, um, *da* compono. *v.* (Rebus compositis, *stabiliti gli affari*).

Comprehen-do, is, di, sum, dere: *prendere, comprendere.*

Comprehens-us, a, um, *da* comprehendo. *v.*

Comprob-o, as, avi, atum, are: *approvare.*

Compuli, *pret. di* compello. *v.*

Compuls-us, a, um, *part. di* compello. *v.*

Con-or, aris, atus sum, ari; *sforzarsi.*

Conce-do, is, ssi, ssum, dere: *concedere, permettere, ritirarsi, abbandonare.*

Concess-us, a, um, *part. di* concedo. *v.*

Concid-o, is, i, ere: *cadere.*(Animo concidere: *perdersi di coraggio*).

Concili-o, as, avi, atum, are; *conciliare, concordare.*

Concili-um, i; *n. concilio, radunanza.*

Concitat-us, a, um, *part. di* concito. *v.*

Concit-o, as, avi, atum, are: *incitare, stimolare, provocare, irritare.*

Conclav-e, is, *n. gabinetto, camera, stanza.*

Concordi-a, ae, *f. concordia.* (Specie restituendae concordiae: *sotto colore di ristabilire la concordia*).

Concupi-sco, is, vi, tum, scere: *desiderare.*

C-oncurro, is, ucurri, ursum, oncurrere: *concorrere, unirsi.*

Concu-tio, is, ssi, ssum, tere: *commuovere, scuotere, dicrollare.*

Cond-io, is, vi, itum, ire: *condire.* (Corpus condire: *imbalsamare*).

Conditi-o, onis, *f. condizione, patto.* (Proponere conditionem: *proporre un' accordo*).

Con-do, is, didi, ditum, dere: *nascondere, riporre.*

Condon-o, as, avi, atum, are: *perdonare.*

Confect-us, a, um: *da* conficio. *v.*

Con-fero, fers, tuli, latum, ferre: *portare, conferire, mettere a fronte.* (Conferre castra: *porre un campo in faccia all' altro*).

Confess-us, a, um, *part. di* confiteor. *v.*

Confestim, *avv. subito, incontanente.*

Con-ficio, is, feci, fectum, ficere: *fare, finire, consumare, manipolare.*

(Labore conficere: *opprimere di fatica)*.

Confi-do, is, di *o* sus sum, dere: *confidare, confidarsi.*

Confirmat-us, a, um: *da* confirmo. *v.*

Confirm-o, as, avi, atum, are: *confermare approvare, confortare, rassicurare.*

Con-fiteor, eris, fessus sum, fiteri: *dep. confessare.*

Conflict-o, as, avi, atum, are: *contristare, affliggere, travagliare, opprimere.*

Confli-go, is, xi, ctum, gere: *combattere, venire alle mani.*

Conflu-o, is, xi, xum, ere: *concorrere, affollarsi.*

Confo-dio, is, di, ssum, dere: *ferire, scavare, trafiggere.*

Confoss-us, a, um. *part. di* confodio. *v.*

Confu-gio, is, gi, gitum, gere: *ricorrere, ritirarsi.*

Congeri-es, ei *f. cumolo, mucchio, massa.*

Conge-ro, is, ssi, stum, rere: *accumulare.*

Congre-dior, eris, ssus sum, di: *abboccarsi, azzuffarsi.*

Congreg-o, as, avi, atum, are: *congregare, radunare.*

Conieci, *pret. di* coniicio. *v.*

Coniecto-r, ris, *m. conghietturatore, indovino, sapiente, savio.*

Coni-icio, is, eci, ectum, icere: *gettare, cacciare, conghietturare.*

Coniugi-um, i, *n. congiunzione, matrimonio.*

Coniunct-us, a, um. *part. di* coniungo. *v.*

Coniun-go, is, xi, ctum, gere: *congiungere, radunare, raccogliere.*

Coniur-o, as, avi, atum, are: *congiurare.*

Coniu-x, gis, *m. f. sposo, sposa.*

Cono-r, aris, atus sum, ari, *dep. sforzarsi.*

Conscen-do, is, di, sum, dere: *montare, salire.*

Consci-ndo, is, di, ssum, ndere: *lacerare, squarciare.*

Consciss-us, a, um, *part. di* conscindo *v.*

Consci-us, a, um: *consapevole, accorto, complice.*

Conscripti-o, onis, *f. scrittura.* (Coniugii: *contratto matrimoniale).*

Consecr-o, as, avi, atum, are: *consagrare.*

Consequut-us, e consecut-us, a, um: *part. di* consequor. *v.*

Consequ-or, eris, utus sum, i: *ottenere, succedere, conseguire, seguitare, seguire.*

Conser-o, is, ui, tum, ere: *venire alle mani.*

Consideo, *v.* Consido.

Considerat-us, a, um, *part. di* considero. *v.*

Consider-o, as, avi, atum, are: *considerare.*

Cons-ido, is, edi, essum, idere: *mettersi a sedere, placarsi, calmarsi.*

Consili-um, i; *n. consiglio, sentimento, intenzione, impresa.* (Consilium capere; *prendere una risoluzione).*

Cons-isto, is, stiti, stitum, sistere: *fermarsi, star in piedi, consistere.*

Consolan-s, tis, *part. di* consolor. *v.*

Consolati-o, onis, *f. consolazione.*

Consol-or, aris, atus, sum, ari: *dep. consolare.*

Conspect-us, us, *m. aspetto, cospetto, presenza.* (In cospectu; *dinanzi.* Se in conspectum multis dare; *apparire a molte persone).*

Consperg-o, is, si, sum, gere: *versare, bagnare, spruzzare.*

Conspers-us, a, um, *part. di* conspergo. *v.* (Conspersus cinere: *coperto di cenere).*

Conspexi, *pret. di* conspicio. *v.*

Conspicat-us, a, um, *p. di* conspicor. *v.*

Consp-icio, is, exi, ectum, icere: *vedere, riguardare.*

Conspic-or, aris, atus sum, ari: *dep. guardarsi.*

Constanter, *avv. costantemente, coraggiosamente.*

Constanti-a, ae, *f. costanza, fermezza.*

Constitu-o, is, i, tum, ere: *costituire, porre, introdurre.*

Constrin-go, is, xi, ctum, gere: *costringere, legare.*

Consue-sco, is, vi, tum, scere: *assuefarsi, avvezzarsi.*

Consul-o, is, ui, tum, ere: *domandar consiglio, provvedere.* (Suae saluti: *aver riguardo alla sua salute*).

Consult-o, as, avi, atum, are : *consultare.*

Consum-o, is, psi, ptum, ere : *consumare, usare, compire.*

Consumpt-us, a, um, *part. di* consumo. *v.* (Consumptis diebus quindecim : *essendo scorsi quindici giorni.*

Consur-go, is, rexi, rectum, gere : *levarsi, innalzarsi, sorgere.*

Contamin-o, as, avi, atum, are: *contaminare, macchiare, imbrattare.*

Contem-no, is, psi, ptum, nere : *disprezzare.*

Conten-do, dis, di, sum, dere: *lanciarsi, sforzarsi d' andare, affaticarsi.*

Contenti-o, onis : *f. tensione, sforzo, contesa.*

Con-tero, is, trivi, tritum, terere : *macinare, consumare.*

Con-tineo, es, tinui, tentum, tinere : *contenere, reprimere, frenare.*

Conti-ngo, is, gi, ngere ; *toccare, arrivare, accadere.*

Continuo, *avv. subito, incontanente.*

Contra, *(prep. che regge l' accusativo)*, *contro.*

Contract-us, a, um, *part. di* contraho. *v.*

Contra-ho, is, xi, ctum, here: *raccogliere, stringere, radunare.* (Exercitum contrahere: *levare un' armata.*

Controversi-a, ae, *f. disputa, controversia.*

Contudi, *pret. di* contundo. *v.*

Contuli, *pret. di* confero. *v.*

Contumeli-a, ae, *f. oltraggio, affronto.* (Afficere contumelia : *ingiuriare*).

Contu-ndo, is, di, sum, ndere ; *ammaccare, schiacciare, ficcare, reprimere, sconfiggere.*

Conve-nio, is, ni, ntum, nire : *convenire insieme, radunarsi, esser conveniente, esser lecito.* (Conveniebatur undique : *concorrevasi da ogni parte).*

Conversi-o, onis, *f. conversione, convertimento, mutamento.*

Convers-us, a, um, *part. di* converto. *v.*

Conver-to, is, ti, sum, tere: *voltare, convertire, rivolgersi.*

Conve-scor, eris, esci ; *d. mangiare insieme.*

Conviciato-r, ris, *m. ingiuriatore.*

Convivi-um, i, *n. convito, banchetto.*

Convoc-o, as, avi, atum, are: *convocare, radunare.*

Copi-a, ae, *f. copia, abbondanza, quantità.*(*Al pl.* Copi-ae, arum, *f. truppa, esercito*).

Co-quo, is, xi, ctum, quere: *cuocere, far cuocere.*

Co-r, rdis, *n. cuore.*

Coram: *(prep.) in presenza.*

Corneli-us, i; *m. Cornelio* (*persona.*)

Cornu, u; *n. plur.* cornua, nuum), *corno.*

Corp-us, oris, *n. corpo.*

Corrept-us, a, um, *part. di* corripio. *v.*

Cor-ripio, is, ripui, reptum, ripere: *torre per forza, sorprendere, rapire, prendere in fretta, cogliere, riprendere.*

Corru-mpo, is, pi, ptum, mpere: *guastare, corrompere, violare.*

Corr-uo, is, ui, uere: *cadere, profondare, rovinare.*

Corrupt-us, a, um, *part. di* corrumpo. *v.*

Cortin-a, ae, *f. tenda, cortina.*

Corv-us, i, *m. corvo (uccello).*

Cost-a, ae, *f. costa, fianco.*

Coxi, *pret. di* coquo. *v.*

Creato-r, ris, *m. creatore.*

Credit-us, a, um, *part. di* credo. *v.* (Pecunia credita: *denaro dato ad imprestito*).

Cred-o, is, idi, itum, ere: *credere, confidare, consegnare, dare.*

Credul-us, a, um: *credulo.*

Cre-o, as, avi, atum, are: *creare, trarre dal niente.*

Cre-sco, is, vi, tum, scere: *crescere.*

Crevi, *pret. di* cresco. *v.*

Crim-en, inis; *n. delitto.*

Crin-is, is, *m. crine, capello.*

Cruciat-us, us, *m. tormento.*

Cruci-o, as, avi atum, are; *tormentare.*

Crucifi-go, is, xi, xum, gere: *crocifiggere.*

Crudel-is, *m. f.* e, *n. crudele.*

Crudelita-s, tis, *f. crudeltà.*

Cru-s, ris: *n. gamba.*

Cru-x, cis, *f. croce.*

Cubitu-s, i, *m. cubito.*

Cub-o, as, ui, itum, are: *giacere, dormire:*

Cucurri, *pret. di* curro. *v.*

Cul-mus, i, *m. gambo del frumento, stelo.*

Cul-pa, ae, *f. colpa, demerito.*

Culto-r, ris, *m. coltivatore, adoratore.*

Cult-us, us, *m. culto, religione.*

Cum, (*prep. che regge l'ablativo) con.*

Cumul-o, as, avi, atum, are: *accumulare, ammassare, mettere il colmo, accrescere, arricchire.*

Cupid-us, a, um: *cupido, avido, bramoso.*

Cur? *avv. perchè?*

Cur-a, ae, *f. cura, pensiero.* (Gerere curam: *prendersi pensiero).*

Cur-o, as, avi, atum, are: *procurare, aver cura.* (Curarunt tegendum ac sepeliendum: *ebbero cura di coprire e seppellire*).

Cu-rro, is, curri, rsum, rrere: *correre.*

Curr-us, us, *m. carro, cocchio.*

Curs-us, us, *m. corso, corsa, cammino, passo.*

Custodi-a, ae, *f. custodia, guardia.*

Custodi-o, is, vi, tum, re: *custodire, guardare.*

Custo-s, dis, *m. custode, guardiano.*

Cut-is, is: *f. pelle, cute.*

Cyprian-us, i; *m. Cipriano (persona).*

Cyrenae-us, i; *m. Cireneo (della città di Cirene).*

Cyrin-us, i; *m. Cirino (nome d'uomo).*

Cyr-us, i, *m. Ciro (nome d' uomo.*

D

Daemo-n, nis, *m. demonio.*

Damn-um, i, *n. danno, disgrazia.*

Danie-l, lis, *m. Daniele (nome d'uomo).*

Dari-us, i, *m. Dario, (nome d' uomo).*

Dat-or, ris; *m. datore, che dà.*

Dat-us, a, um, *part. di* do. *v.*

Datur-us, a, um, *part. fut. di* do. *v.*

Davi-d, dis, *m. Davidde (nome d'uomo).*

De, (*prep. che regge l'ablativo) da, per, di, intorno.*

Deambul-o, as, avi, atum, are: *passeggiare.*

Deb-eo, es, ui, itum, ere: *dovere.*

Debit-us, a, um, *part. di* debeo. *v.*

Dece-do, is, ssi, ssum, dere: *partirsi, andar via, morire.*

Decem, *dieci (numero).*

Decepi, *pret. di* decipio. *v.*

Decept-us, a, um: *part. di* decipio.

De-cerno, is, crevi, cretum, cernere: *decretare, deliberare, giudicare, stabilire.*

Decerp-o, is, si, tum, ere: *cogliere, carpire.*

Decert-o, as, avi, atum, are: *combattere, gareggiare.*

Decid-o, is, i, ere: *cadere in giù, precipitare.*

De-cipio, is, cepi, ceptum, cipere: *ingannare.*

Declar-o, as, avi, atum, are: *dichiarare.*

Declinati-o, onis, *f. declinazione, digressione.*

Declin-o, as, avi, atum, are: *declinare, schivare.*

Decret-us, a, um, *part. di* decerno. *v.*

Decuss-o, as, avi, atum, are; *dividere una cosa in forma della lettera X, o in decine. (*Manus decussare: *incrocicchiare le mani*).

Dedi, *pret. di* do. *v.*

Dedicati-o, onis, *f. dedicazione, consegrazione.*

Dediti-o, onis, *f. resa.*

Dedit-us, a, um, *da* dedo. *v.* (Pietati deditus: *dedito alla pietà*).

Ded-o, is, idi, itum, ere: *darsi del tutto.*

Dedu-co, is, xi, ctum, cere: *dedurre, indurre, condurre via, trarre.*

Deduct-us, a, um, *part. di* deduco. *v.*

Defatigat-us, a, um: *stancato, stanco, lasso.*

Defeci, *pret. di* deficio. *v.*

Defen-do, is, di, sum, dere: *difendere, proteggere.*

Defensi-o, onis, *f. difesa.*

De-fero, fers, tuli, latum, ferre: *portare, trasferire, conferire,* (Deferre honorem: *rendere onore, onorare*).

Defer-vesco, is, ui, vescere: *placarsi, calmarsi, raffreddarsi.*

De-ficio, is, feci, fectum, ficere: *separarsi, abbandonare, ribellarsi.*

Defi-go, is, xi, xum, figere: *piantare, ficcare.*

Defle-cto, is, xi, xum, cte-

re: *piegare*, *deviare*. (Ad vitia deflectere; *abbandonarsi ai vizi*).

Deflu-o, is, xi, xum, ere: *scorrere, dileguarsi.*

Defui, *pret. di* desum. *v.*

Defutur-us, a, um, *part. di* desum. *v.* (Non defuturum auxilium: *non verrà meno il soccorso*).

Degener-o, as, avi, atum, are: *degenerare, tralignare.*

Dehort-or, aris, atus sum, ari, *dep. dissuadere, sconfortare.*

Dein, *avv. poi*, *dipoi.*

Deinceps, *avv. dipoi, successivamente, mai più*, *più.*

Deinde, *avv. dipoi.*

Deipar-a, ae; *f. la madre di Dio.*

Deieci, *pret. di* deiicio. *v.*

Dei-icio, is, eci, ectum, icere: *gettare a basso, atterrare, precipitare.*

De-labor, eris, lapsus sum, labi, *dep. cadere, scorrere al basso.*

Delaps-us, a, um, *part. di* delabor. *v.*

Delat-us, a, um, *part. di* defero: *v. accusato, portato.* (Res ad regem delata: *affare portato al regio tribunale.*

Delect-o, as, avi, atum, are: *dilettare.*

Delect-or, aris, atus sum, ari; *dilettarsi, divertirsi.*

Delect-us, a, um, *part. di* deligo. *v.*

Del-eo, es, evi, etum, ere: *cassare, cancellare, annientare, distruggere, esterminare.*

Delet-us, a, um, *part. di* deleo. *v.*

Delici-ae, arum, *f. pl. delizie.*

Del-igo, is, egi, ectum, igere: *eleggere, fare scelta, scegliere.*

Delin-io, is, ivi, itum, ire: *addolcire, calmare, allevare.*

Delit-esco, cis, ui, escere: *occultarsi, nascondersi.*

Delu-do, is, si, um, dere: *ingannare.*

Demetr-ius, i: *m. Demetrio* (*nome d' uomo.*)

Demi-tto, is, si, ssum, ttere: *abbassare, mandar giù, calare.*

Demum), Denique), *avv. finalmente.*

Dens-us, a, um: *denso, fronzuto.*

Denunci-o, as, avi, atum, are: *denunziare, far noto.*

Depo-no, is, sui, situm, nere: *deporre*, *abbandonare*.

Deport-o, as, avi, atum, are: *trasportare*.

Deposit-us, a, um: *da* depono. *v*.

Deposui, *pret. di* depono *v*.

Deprec-or, aris, atus sum, ari, *dep. pregare, intercedere, allontanare, rimuovere, divertire il male con preghiere*.

Deprehen-do, is, di, sum, dere: *cogliere, sorprendere, scoprire, conoscere*.

Deprehen-sus, a, um, *part. di* deprehendo. *v*.

Deprom-o, is, psi, ptum, ere: *metter fuori*.

Derelict-us, a, um, *part. di* derelinquo. *v*.

Dereli-nquo, is, qu[illegible], nquere: *abbandonare*.

Deri-deo, es, si, sum, dere: *beffare, deridere*.

Deris-us, a, um, *part. di* derideo. *v*.

Desaev-io, is, ii, itum, ire: *incrudelire*.

Descen-do, is, di, sum, dere: *discendere, scorrere*.

Desci-sco, is, vi, tum, scere: *ribellarsi, partirsi*. (A moribus paternis: *degenerare dai paterni costumi*.)

Descri-bo, is, psi, ptum, bere; *descrivere, narrare, definire, spiegare*.

Descripti-o, onis; *f. descrizione*.

Dese-ro, is, rui, rtum, rere: *abbandonare*.

Desert-um, i; *n. deserto*.

Designat-us, a, um, *part. di* designo. *v*.

Design-o, as, avi, atum, are: *segnare, disegnare, notare, destinare, eleggere*.

Des-ilio, is, ilii, *o* ilui, ultum, ilire: *saltare d' alto in basso, scendere, smontare*.

Desin-o, is, ii, *e* ivi, itum; *cessare, lasciare*.

Desisto, is, titi, titum, istere; *cessare, desistere*.

Desperan-s, tis, *part. di* despero. *v*.

Desper-o, as, avi, atum, are: *disperare*.

Despon-deo, es, di, sum, dere: *promettere* (*in matrimonio*).

Destin-o, as, avi, atum, are: *destinare*.

Destiti, *pret. di* desisto. *v*.

Destit-uo, uis, ui, utum uere: *abbandonare*.

Destitut-us, a, um, *part. privato, abbandonato.*

De-sum, es, fui, esse: *mancare.*

Deterr-eo, es, ui, itum, ere: *spaventare, rimovere, allontanare.* (A Hierosolyma adeunda: *distogliere dall'andare a Gerusalemme*).

Detra-ho, is, xi, ctum, here: *torre, levare, staccare, strappare.*

Detriment-um, i, *n. danno, pregiudizio.*

Detru-do, is, si, sum, dere: *cacciar in giù, calare.*

Detrusi, *pret. di* detrudo. *v.*

De-us, i. *m. Dio (il Creatore dell'universo).*

Deven-io, is, i, tum, ire: *venire, pervenire.*

Devici, *pret. di* devinco. *v.*

Devict-us, a, um, *part. di* devinco. *v.*

Devi-nco, is, ci, ctum, ncere: *vincere.* (Post devictum ab Alexandro Darium; *dopo che Dario fu vinto da Alessandro*).

Devor-o, as, avi, atum, are: *divorare.*

Devo-veo, es, vi, tum, vere: *consegrare, destinare, votare, sacrificare.*

Dexter-a, ae, *f. la mano diritta, la destra.*

Diabol-us, i; *m. diavolo, demonio.*

Diadem-a, atis, *n. diadema.* (Imponere capiti: *porre sul capo il diadema*).

Di-co, is, xi, ctum, cere: *dire.*

Dictit-o, as, avi, atum, are: *andar dicendo, millantarsi.* (Se filium esse regis: *d'essere figlio del re*).

Dict-um, i, *n. detto, comando.* (Dicto parere o audiens esse: *ubbidire al comando*).

Dict-us, a, um, *part. di* dico. *v.*

Di-es, ei; *m.* e *f. giorno.* (In dies; *di giorno in giorno*).

Difficil-is, *m. f.* e, *n. difficile, malagevole.*

Diffi-do, is, sus sum, dere: *diffidare.*

Digitus, i, *m. dito.*

Dignita-s, tis, *f. dignità.* (Corporis convenit regiae maiestati: *la bellezza del corpo conviene alla maestà reale*).

Dign-us, a, um: *degno.*

Digre-dior, eris, ssus sum, di, *dep. partirsi, far digressione.*

Digress-us, a, um, *part. di* digredior. *v.*

Dila-bor, eris, psus sum, bi, *dep. partirsi nascostamente, scappare.*

Dilaps-us, a, um, *part. di* dilabor. *v.* (Alii alio dilapsi sunt: *l'uno andò da una parte, l' altro dall' altra).*

Dilect-us, a, um: *part. di* diligo. *v.*

Dil-igo, is, exi, ectum, igere: *amare, portar affezione.*

Diligenter, *avv. diligentemente.*

Diluvium, i, *n. diluvio.*

Dimic-o, as, avi, atum, are: *combattere, battagliare.*

Dimidi-us, a, um: *metà, mezzo.* (Pars dimidia: *la metà*).

Dimi-ssus, a, um, *part. di* dimitto. *v.*

Dimi-tto, is, si, ssum, ttere: *lasciar partire, licenziare, perdonare, liberare.*

Dimo-veo, es, vi, tum, vere: *rimuovere.* (Dimovere a consilio. *rimuovere dall'impresa*).

Dinume-ro, as, avi, atum, are: *contare, annoverare, numerare.*

Dirept-us, a, um, *part. di* diripio. *v.*

Dir-ipio, is, ipui, eptum, ipere: *tor per forza, smantellare, lacerare, stracciare, rubare.*

Diru-o, is, i, tum, ere: *rovinare, demolire.*

Dir-us, a, um: *crudele.*

Disce-do, is, ssi, ssum, dere: *partirsi, congedarsi.* (A lege: *dipartirsi dalla legge*).

Discess-us, us; *m. partenza.*

Discipul-us, i; *m. discepolo, scolaro.*

Di-sco, is, dici, scere: *imparare.*

Discu-mbo, is, bui, bitum, mbere: *sedere a mensa.*

Dispensat-or, oris, *m. dispensatore, soprraintendente, maggiordomo.*

Dispo-no, is, sui, situm, nere: *disporre, preparare.*

Disru-mpo, is, pi, ptum, mpere: *dirompere, spezzare.*

Dissen-tio, is, si, sum, tire: *essere di contrario parere, discordare, dissentire.*

Dissidi-um,i, *n. discordia.*
Dissimul-o, as, avi, atum, are: *dissimulare, nascondere.*
Dissip-o, as, avi, atum, are: *dissipare, rompere.*
Dissua-deo, es, si, sum, dere: *dissuadere, disapprova*).
Distribu-o, is, i,tum, ere: *distribuire.*
Distri-ngo, is, nxi, ctum: *stringere, sguainare.*
Diti-o, onis, *f. giurisdizione, dominio.*
Diu, *avv. lungo tempo, di giorno.*
Diutius, *avv. più lungo tempo, più lungamente.*
Diuturn-us, a, um: *continuo, diuturno, di lunga durata.*
Divers-or, aris, atus sum, ari, *dep. albergare.*
Div-es, itis, *m. ricco.* (*Al comp.* ditior *e* divitior; *al superl.* ditissimus, *e* divitissimus).
Divi-do, is, si, sum, dere: *dividere, separare.*
Divinitus, *avv. divinamente, da Dio.*
Divinus, a, um: *divino.*
Diviti-ae, arum, *f. pl. ricchezze.*
Dixi, *pret. di* dico. *v.*
D-o, as, di, atum, are: *dare.*
Doc-eo, es, ui, tum, ere: *insegnare.* (Docuit timere Deum: *gl' insegnò il timore di Dio*).
Doctrin-a, ae; *f. dottrina.*
Document-um, i, *n. ammaestramento, insegnamento.* (Capere documentum: *ricevere un ammaestramento*).
Dol-eo, es, ui, itum, ere: *dolersi, rattristarsi.*
Dolor, ris, *m. dolore.*
Domestic-us, a, um, *domestico, di casa.* (Virtus domestica: *virtù ereditaria*).
Dominic-us, a, um; *dominicale, del Signore.*
Domin-us, i, *m. Signore, sovrano, padrone.*
Dom-o, as, ui, itum, are: *domare.*
Dom-us, us, *f. casa, famiglia*, (Domi: *in casa*).
Donec, *avv. finchè.*
Don-o, as, avi, atum, are: *donare, concedere.*
Don-um, i; *n. dono, presente.* (Dono mittere: *mandare, in dono*).
Dormi-o, is, vi, tum, re: *dormire.*
Dubit-o, as, avi, atum, are: *dubitare, esitare.*

Ducent-i, ae, a, (*agg. pl.*) *dugento* (*numero*).
Du-co, is, xi, ctum, cere: *condurre, guidare.* (Pro nihilo ducere: *stimare per niente).*
Dulc-is, *m. f.* e, *n. dolce.*
Dum, *avv. finchè, mentre.*
Dumtaxat, *avv. solamente.*
Du-o, ae, o: *due* (*nom. di numero).*
Duodecim, *indecl. dodici* (*numero*).
Dupl-ex, icis; *doppio, duplicato.* (Somnium duplex: *due sogni.*)
Dupl-us, a, um: *doppio.* (Pretium duplum: *una volta più di denaro*).
Dur-o, as, avi, atum, are: *vivere lungo tempo, far duro, indurare, aver durata.*
Dur-us, a, um: *duro, crudele.*
Du-x, cis; *m. duce, capitano, guida.*
Duxi, *pret. di* duco. *v.*

E

E, o ex (*prep. che regge l'ablativo*); *da.*
Ecbatan-a, orum, *n.*, *Ebatana*, (*città della Media*).
Ecce, *avv. ecco.*
Ecclesi-a, ae; *f. chiesa.*
Edi-co, is, xi, ctum, cere: *comandare, ordinare.*
Edict-um, i; *n. editto, comandamento.*
Edidi, *pret. di* edo. *v.*
Edit-us, a, um, *part. prodotto, generato.* (Locus editus; *luogo elevato.* Loco editiore; *in luogo più elevato).*
E-do, is, si o di, sum o stum, dere o sse; *mangiare.*
Ed-o, is, idi, itum, ere: *dar in luce, pubblicare.* (Clamorem edere: *mettere un grido*).
Edoct-us, a, um: *istruito, ammaestrato.* (Calamitate: *dalla disgrazia*).
Educ-o, as, avi, atum, are: *educare, allevare.*
Edu-co, is, xi, ctum, cere: *trarre fuori, liberare.*
Eduxi, *pret. di* educo. *v.*
Effect-us, a, um; *part. di* efficio. *v.*
E-ffero, rs, xtuli, latum, fferre: *innalzare, portare, sostenere.* (Laudibus: *innalzare per mezzo di lodi).*
Eff-icio, is, eci, ectum, icere; *fare, fare in modo.*
Efflu-o, is, xi, xum, ere:

dileguarsi, spargersi, scorrere.

Effluxi, *pret. di* effluo. *v.*

Effoss-us, a, um; *part. di* effodio. *v.*

Effo-dio, is, di, ssum, dere: *far fosso, cavare.*

Effug-io, is, i, itum, ere: *fuggire, scampare, evitare.*

Effu-ndo, is, di, sum: ndere; *spandere, esaurire.*

Egen-s, tis: *bisognoso.*

Egen-us, a, um: *povero.*

Egesta-s, tis; *f. povertà, indigenza.*

Egi, *pret. di* ago. *v.*

Ego, mei, mihi, me: *pronome; io, me.*

Egre-dior, eris, ssus sum, di: *dep. uscir fuori.*

Egregie, *avv. egregiamente, benissimo.*

Egregi-us, a, um: *egregio, distinto.*

Egress-us, a, um, *part. di* egredior. *v.*

Eieci, *pret. di* eiicio, *v.*

Ei-icio, is, eci, ectum, icere: *scacciare.*

Ela-bor, eris, psus sum, bi: *dep. scappare, scorrere, sdrucciolare.*

Elaps-us, a, um, *part. di*, elabor.

Elat-us, a, um: *part. di* effero. *v.* (Victoria elatus: *gonfio della vittoria*).

Eleaza-r, ris, *m. Eleazaro* (*persona*).

Elect-us, a, um: *part. di* eligo. *v.*

Elegan-s, tis; *leggiadro, ben fatto.*

Elepha-s, ntis; *m. elefante* (*animale*).

Elev-o, as, avi, atum, are; *innalzare, alzare.*

Elieze-r, ris; *m. Eliezero* (*nome d'uomo*).

El-igo, is, egi, ectum, igere: *eleggere, scegliere.*

El-uo, is, ui, utum, uere: *lavare.*

Emau-s, ntis; *f. Emmaus* (*castello in Giudea*).

Emer-go, is, si, sum, gere; *uscire, emergere.*

Emi, *pret. di* emo. *v.*

Emi-neo, es, nui, nere: *sovrastare, essere eccellente.*

Emiss-us, a, um; *part. di* emitto. *v.*

Emi-tto, is, si, ssum, ttere; *mandar fuori, gittare.* (Emittere spiritum; *spirare, morire*).

Em-o, is, i, ptum, ere: *comprare.*

En, *avv. ecco.*

Enarr-o, as, avi, atum, are: *narrare.*

En-ascor, eris, atus sum, asci: *dep. nascere.*

Enat-us, a, um; *part. di* enascor, *v.*

Enim, *cong. perciocchè.*

Eni-tor, eris, xus sum, ti; *dep. sforzarsi, partorire, mettere al mondo, dare in luce.*

Enix-us, a, um; *part. di* enitor. *v.*

Eo, is, ivi, itum, ire: *andare.* (Itum est obviam: *si andò incontro*).

Ephraim-us, i; *m. Efraimo* (*nome d'uomo*).

Epitom-a, ae) *f. epitome,*
Epitom-e, es) *ristretto, compendio.*

Epul-or, aris, atus sum, ari; *dep. banchettare, mangiare.*

Equ-es, itis: *m. cavaliere.*

Equ-us, i; *m. cavallo.*

Erect-us, a, um; *part. di* erigo. *v.* (Erecta sunt plurima iacientia corpora sanctorum: *molti santi risuscitarono.*

Erept-us, a, um, *part. di* eripio. *v.*

Erexi, *pret. di* erigo, *v.*

Erga, (*prep. che regge l'accusativo*) *verso.*

Ergo, *cong. dunque.*

Er-igo, is, xi, ectum, igere: *dirizzare, rialzare.*

Er-ipio, is, ipui, eptum, ipere; *rapire, togliere, sottrarre.* (E periculo; *campare dal pericolo*).

Err-o, as, avi, atum, are; *errare, ingannarsi.*

Erratu-m, i; *n.*) *errore,*
Err-or, oris; *m.*) *fallo.*

Eru-mpo, is, pi, ptum, mpere; *uscir fuori con impeto, scaturire. sgorgare, traboccare, straripare.* (In has voces erupit: *pronunziò tali parole con impeto.* Flores; *sbocciare, spuntare i fiori*).

Esa-us, u; *m. Esaù* (*nome d' uomo*).

Esca-, ae; *f. esca, cibo.*

Esth-er, eris; *f. Esterre* (*nome di donna*).

Esur-io, is, ivi, itum, ire: *aver fame.*

Et, *cong. e, ed, ancora.*

Etiam, *cong. eziandio.*

Eucharisti-a, ae; *f. Eucarestia.*

Eucharistic-us, a, um; *eucaristico.*

Eupato-r, ris; *m. Eupatore* (*persona*).

Europ-a, ae; *f. Europa* (*una delle parti del mondo*).

Ev-a, ae; *f. Eva* (*nome di donna*).

Eva-do, is, si, sum, dere; *sampare, fuggire.*

Evangelist-a, ae; *m, evangelista.*

Evangeli-um, i; *n. evangelo, vangelo.*

Evenio, is, ni, ntum, nire: *arrivare, succedere, accadere.*

Event-us, us; *m. avvenimento, fine.*

Everto, is, ti, sum, tere; *atterrare, rovesciare.*

Evulgo, as, avi, atum, are: *pubblicare, divulgare.*

Ex (*prep. che regge l'ablativo*); *da.*

Exact-us, a, um; *part. di* exigo. *v.*

Exanima-tus, a, um: *esanimato, sfinito, consumato.*

Exànim-is; *m. f.* e, n. *esanime, mezzo morto.*

Exantlat-us, a, um: *superato, tollerato, sostenuto.*

Exar-deo, es, si, sum, dere: *essere infiammato, accendersi.* (Ira exarsit: *s'accese di collera*).

Exaud-io, is, ivi, itum ire: *esaudire, udire.*

Exe-do, is, ssi, ssum, dere: *partirsi, eccedere.* (Vita; *uscire di vita, morire*).

Excellen-s, tis; *eccellente.*

Excepi, *pret. di* excipio. *v.*

Excessi, *pret. di* excedo. *v.*

Excidi-um, i; *n. eccidio, esterminio, rovina.*

Exc-ipio, is, epi, eptum, ipere: *pigliare, raccogliere.*

Excit-o, as, avi, atum, are; *eccitare, risvegliare, chiamar fuori.*

Excitat-us, a, um; *part. di* excito. *v.*

Exclam-o, as, avi, atum, are: *esclamare, gridare.*

Excusati-o, onis, *f. scusa.*

Exegi, *pret. di* exigo. *v.*

Exempl-um, i; *n. esempio.*

Ex-eo, is, ivi, itum, ire: *uscire, andar fuori.*

Exequor, *v.* exsequor.

Exercit-us, us: *m. esercito, armata.*

Exhal-o, as, avi, atum, are; *esalare, mandar fuori.*

Exhib-eo, es, ui, itum, ere: *produrre, mostrare.*

Ex-igo, is, egi, actum, igere: *escludere, compire, trascorrere, passare, tradurre.*

Exigu-us, a, um: *picciolo, poco* (Exigua manu: *con poca truppa).*

Exil-is, *m. f.* e, *n. tenue, sottile, arido, vuoto.*

Exili-um, i; *n. esilio, bando.*

Eximi-us, a, um; *eccellente, raro, singolare.*

Ex-imo, is, emi, emptum, imere; *esimere, sottrarre, levar via.*

Exinde, *avv. quindi.*

Existim-o, as, avi, atum are; *stimare, pensar, giudicare.*

Exordi-um, i; *n. esordio, principio.*

Exo-rior, riris, rtus sum, riri, *dep. nascere, sorgere.* (Exortum est bellum; *è insorta una guerra*).

Exorn-o, as, avi, atum, are: *adornare, ornare.*

Exort-us, a, um; *part. di* exorior. *v.*

Expect-o, as, avi, atum, are: *aspettare.*

Exped-io, is, ivi, itum, ire: *sciogliere, spedire, liberare.*

Exp-ello, is, uli, ulsum, ellere: *scacciare.*

Experrect-us, a, um: *svegliato, destato.*

Exp-erior, riris, ertus sum, eriri: *dep. sperimentare, provare.*

Expi-o, as, avi, atum, are: *espiare, purgare.*

Exploran-s, tis; *c. esploratore, che esplora.*

Explor-o, as, avi, atum, are: *spiare, esaminare.*

Expo-no, is, sui, situm, nere: *esporre, dichiarare.*

Exposui, *pret. di* expono. *v*

Expr-imo, is, essi, essum, sum, imere: *spreme, re, pigiare, esprimere ottenere per forza.*

Exprob-o, as, avi, atum, are: *rimproverare.*

Expugn-o, as, avi, atum, are: *espugnare, prendere per forza, abbattere.*

Expuli, *pret. di* expello. *v.*

Exqui-ro, is, sivi, situm, rere: *cercare diligentemente, informarsi, rilevare.*

Exquisit-us, a, um : *squisito*. (Supplicium : *supplizio straordinario)*.

Execrat-us, a, um ; *part. di* exsecror. *v*.

Exsecr-or, aris, atus sum, ari: *dep. maledire*.

Exsequ-or, eris, tus sum, i: *dep. eseguire*.

Exsicc-o, as, avi, atum, are: *seccare, disseccare*.

Exs-ilio, is, ilii, ultum, ilire : *saltar fuori*.

Exsol-vo, is, vi, utum, vere : *pagare*. (Poenam: *subire la pena)*.

Expect-o, as, avi, atum, are : *attendere, sperare*.

Exspir-o, as, avi, atum, are : *spirare, morire*.

Extr-uo, is, uxi, uctum, uere : *fabbricare, costruire, innalzare*.

Exten-do, is, di, sum, dere: *estendere, stendere*.

Exten-sus, a, um, *part. di* extendo. *v*.

Exter-us, a, um : *forestiere*.

Extr-mesco, is, mui, mescere : *temere grandemente*.

Extinct-us, a, um: *estinto, morto*.

Extor-queo, es, si, tum, quere : *rapire, torre per forza*.

Extru-ho, is, xi, ctum, here : *trar fuori*.

Extrem-us, a, um : *ultimo, estremo*. (Spiritum agere : *rendere l'ultimo sospiro*).

Ex-uo, is, ui, utum, uere : *spogliare*.

Exu-ro, is, ssi, stum, rere : *abbruciare*.

Exust-us, a, um, *part. di* exuro. *v*.

Ezechi-as, ae : *m. Ezechia*, (*nome d' uomo*).

F

Faci-es, ei ; *f. faccia, volto*.

Faci-le, lius, llime *avver. facilmente, più agevolmente, agevolissimamente*.

Facil-is ; *m. f.* e ; *n. facile, agevole*.

F-acio, is, eci, actum, acere : *fare, trattare, commettere, celebrare*.

Fact-um, i ; *n. fatto, azione, miracolo*.

Fact-us, a, um : *part. di* facio, *e di* fio. *v*.

Faculta-s, tis ; *f. potere, facoltà*. (*Al plur.* : Faculta-tes, um, *f. ricchezze, beni*).

Faetor, *v*. Foetor.

F-allo, is, efelli, alsum, allere: *ingannare.*

Fal-sus, a, um: *falso, ingannatore.*

Fam-a, ae; *f. fama, credito, nuova.*

Fam-es, is; *f. carestia, fame.*

Famili-a, ae; *f. famiglia.*

Familiar-is; *m. f.* e; *n. famigliare, domestico.* (Res familiaris: *beni di famiglia, patrimonio*).

Famul-a, ae; *f. fantesca.*

Famul-us, i; m. *servo, fante, cortigiano.*

Fas, *indeclin. ciò che è permesso, lecito.*

Fa-teor, eris, ssus sum, teri, *dep. confessare.*

Fatu-us, a, um; *pazzo, stolto.*

Faust-us, a, um: *fausto, felice.* (Fausta precari: *augurare felicità*).

Fau-x, cis; *f. fauce, gola.*

Fa-veo, es, vi, utum, vere: *favorire, proteggere.* (Favente Deo: *coll' aiuto di Dio*).

Favo-r, ris; *m. favore.*

Feci, *pret. di* facio. *v.*

Fefelli, *pret. di* fallo. *v.*

Fel, lis; *n. fiele.*

Feliciter, *avv. felicemente.*

Feli-x, is: *c. felice.*

Femin-a, ae; *f. femina, donna.*

Fenestr-a, ae; *f. finestra.*

Fer-a, ae; *f. fiera, bestia selvaggia, belva.*

Fere, *avv. quasi, circa.*

Feretrum, i, *n. bara, cataletto, feretro.*

(Feria sexta; *venerdì.*)

Fer-io, is, ivi o ii, ire: *ferire, percuotere.*

Ferme, *avv. quasi.*

Fer-o, s, tuli, latum, ferre: *portare, sopportare.*

Ferr-um, i; *n. ferro.*

Fess-us, a, um: *stanco, lasso.*

Festinan-s, tis: *frettoloso.*

Fest-us, a, um: *festivo, di festa.* (Dies festos agere: *celebrare giorni festivi).*

Fidel-is; *m. f.* e; *n. fedele.*

Fidenter, *avv. arditamente, sicuramente.*

Fid-es, ei: *fede.* (Manere in fide: *star saldo nella promessa.* Recipere in fidem: *prender a proteggere.* Facere fidem: *persuadere*).

Fiduci-a, ae; *f. fiducia, fidanza.*

Fili-a, ae; *f. figlia.*

Fili-us, i; *m. figlio.*

Fil-um, i; *n. filo.*

Fi-ngo, is, nxi, ctum, ngere: *fingere, formare.*
Fin-is, is; *m. fine, confine.*
F-io, is, actus sum, ieri: *diventare, accadere, esser fatto.*
Firmament-um, i; *n. firmamento.*
Firm-o, as, avi, atum, are: *confermare, stabilire.*
Fiscell-a, ae, *f. cestella, portella.*
Flagell-o, as, avi, atum, are; *flagellare, percuotere.*
Flagell-um, i; *n. flagello, battitura.*
Flagiti-um, i, *n. scelleraggine, malvagità, peccato.*
Flamm-a, ae, *f. fiamma.*
Fle-cto, is, xi, xum, ctere: *piegare, torcere, placare.*
Flen-s, tis: *che piange.*
Fle-o, es, vi, tum, re: *piangere.*
Flexi, *pret. di* flecto. *v.*
Fl-o, as, avi, atum, are: *spirare, soffiare.*
Floren-s, tis: *fiorito, florido.*
Flor-eo, es, ui, ere: *fiorire.*
Flo-s, ris; *m. fiore.*
Fluct-us, us; *m. flutto, onda.*
Fluit-o, as, avi, atum, are: *scorrere, galleggiare.*
Flum-en, inis; *n. fiume.*
Flu-o, is, xi, xum, ere: *colare, stillare.*
Fluvi-us, i, *m. fiume.*
Foede, *avv. crudelmente.*
Foed-us, a, um: *deforme.* (Speciem foedam praebere: *Mostrare una brutta faccia, un brutto aspetto.*
Foedus, deris; *n. confederazione, patto, lega.*
Foenum, i; *n. fieno.*
Foeto-r, ris: *m. fetore, puzza.*
Fon-s, tis; *m. fonte, fontana.*
Foras, *avv. di fuori.*
For-es, ium; *f. pl. porte.*
Foris, *avv. fuori.*
Form-a ae; *f. forma, figura, bellezza.*
Form-o, as, avi, atum, are: *formare.*
Formid-o, inis; *f. paura, terrore.*
Formul-a, ae; *f. formola.*
Forna-x, cis; *f. fornace.*
Forsitan, *avv. a caso, forse.*
Forte, *avv. a caso.*
Fortis, *m. f.* e; *n. forte, coraggioso.*
Fortiter, *avv. coraggiosamente.*

Fortitud-o, inis; *f. fortezza, coraggio.*
Fortun-a, ae; *f. fortuna, stato.*
Fortunat-us, a, um: *fortunato.*
For-um, i; *n. foro, corte di giustizia.*
Fove-a, ae; *f. fossa.*
Fracti-o, onis; *f. frazione, frattura.*
Fract-us, a, um: *da* frango. *v.*
Fr-ango, is, egi, actum, angere: *rompere, frangere.*
Frat-er, ris; *m. fratello.*
Fratern-us, a, um: *fraterno.*
Frau-s, dis; *f. frode, inganno.*
Fregi, *pret. di* frango, *v.*
Frequen-s, tis: *frequente.*
Frequenter, *avv. frequentemente, lungamente.*
Frequenti-a, ae; *f. frequenza, concorso.*
Fret-us, a, um: *confidato, appoggiato.*
Fron-s, tis; *f. fronte.*
Fruct-us, us; *m. frutto.*
Frug-es, um; *f. pl. biada, frutti della terra.*
Fruit-us, a, um: *part. di* fruor. *v.*
Frument-um, i; *n. frumento, biada.*
Fru-or, eris, itus sum, *dep. godere.*
Fudi, *pret. di* fundo. *v.*
Fug-a, ae; *f. fuga.*
Fu-gio, is, gi, gitum, gere: *fuggire.*
Fugien-s, tis: *c. fuggente, fuggiasco, fuggitivo.*
Fui; *pret. di* sum. *v.*
Ful-geo, es, si, gere: *risplendere.*
Fulgo-r, ris; *m. lampo, splendore, baleno, fulgore.*
Fulgu-r, ris; *n. lampo, baleno, folgore, fulmine.*
Fuman-s, tis: *fumante, coperto di fumo.*
Fum-o, as, avi, atum, are; *fumare, mandar fumo.*
Fund-a, ae; *f. fionda.*
Fundament-um, ti; *n. fondamento.*
Fund-o, as, avi, atum, are; *fondare.*
Fu-ndo, is, di, sum, ndere: *fondere, rovesciare, sbaragliare.*(Lacrymas: *piangere.* Preces: *supplicare.* Spinas: *produrre sterpi).*
Funest-us, a, um: *funesto.*
Fun-gor, eris, ctus sum, gi: *dep. esercitare.*
Fun-us, eris; *n. funerale.*

(Facere... *fare le esequie).*

Furen-s, tis; *c. furibondo, furente.*

Fur-or, aris, atus sum, ari; *dep. involare, rubare.*

Furo-r, ris; *m. furore, pazzia.* (In furorem incidere: *divenir furioso).*

Furt-um, i; *n. furto, ladroneccio.*

Fus-us, a, um. *part. di* fundo. *v.*

Futur-us, a, um: *che deve essere, deve arrivare, futuro* (*da* sum).

G

Gabel-us, i; *m. Gabelo, (nome d'uomo).*

Gàle-a, ae; *f. celata, elmo.*

Galgal-a, orum; *n. pl. Galgala, (nome di luogo).*

Galilae-a, ae; *f. Galilea (provincia della Palestina).*

Gaudi-um, i; *n. allegrezza, gaudio.*

Gedeo-n, nis; *m. Gedeone, (nome d'uomo).*

Gelboe, *indecl. Gelboe, (montagna).*

Gemit-us, us; *m. gemito, sospiro.*

Gemm-a, ae; *f. gemma, pietra preziosa, germoglio della vite.*

Gener, i; *m. genero.*

Generos-us, a, um: *nobile, generoso.*

Gen-s, tis; *f. nazione, popolo.*

Gentil-is; *m. f.* e; *n. pagano.* (Ritus gentiles: *cerimonie pagane).*

Genui, *pret. di* gigno. *v.*

Gen-us, eris; *n. genere, stirpe, discendenza.* (Genus humanum: *il genere umano, gli uomini).*

Ge-ro, is, ssi, stum, rere: *portare.* (Morem gerere alicui: *fare a modo di alcuno, dar retta ad alcuno, compiacere.* Rem gerere; *ad effetto un' impresa. mandare* Re male gesta: *riuscita male l' impresa*).

Gessi, *pret. di* gero. *v.*

Gest-o, as, avi, atum, are: *portare.*

Gest-us, a, um; *part. di* gero. *v.*

Gethsemani; *indecl. Getsemani (valle vicina a Gerusalemme.*

G-igno, is, enui, enitum, ignere: *generare.*

Gladi-us, i; *m.*) *spada*,
Gladi-um, i; *n.*) *coltello.*

Glori-a, ae; *f. gloria.*

Glori-or, aris, atus sum, ari; *dep. gloriarsi, vantarsi.*

Gnav-us, a, um: *diligente.*

Gorgi-a, ae; *m. Gorgia (persona).*

Gr-adior, eris, essus sum, adi; *dep. andare, transitare.*

Gradu-s, us; *m. grado, impiego.*

Graec-i, orum; *m. pl. Greci, (popolo).*

Grand-o, inis; *f. gragnuola.*

Grates, *f. pl. grazie.(*Agere o rependere: *ringraziare).*

Grati-a, ae; *f. grazia, beneficio.* (Valere; *aver del credito*).

Gratios-us, a, um: *grato, favorito.*

Gratul-or, aris, atus sum, ari; *dep. congratularsi, rallegrarsi.*

Grat-us, a, um: *grato, riconoscente.*

Gravis; *m. f.* ve; *n. grave, pesante.* (Culpa: *delitto enorme.* Somnus: *sonno profondo.* Vectigal: *tributo insopportabile*).

Graviter; *avv. fortemente.*

Gr-ex, egis; *m. armento.*

Gust-us, us; *m. gusto, diletto.*

Gutt-a, ae; *f. goccia, gocciola.*

H

Hab-eo, es, ui, itum, ere: *avere.* (Quomodo se habent: *come stanno.* Quidnam operis haberent; *qual mestiere facessero*).

Hab-eor, eris, itus sum, eri; *dep. esser tenuto, esser trattato.*

Habit-o, as, avi, atum, are: *abitare, albergare.*

Hactenus, *avv. sin qui, fin' ora.*

Haed-us, i; *m. capretto.*

Hae-reo, es, si, sum, rere: *incagliare, essere dubbioso.*

Haereditari-us, a, um: *ereditario.* (Iure haereditario: *per diritto di eredità).*

Haeren-s, tis; *c. impacciato, imbrogliato.*

Haere-s, dis, *m. f. erede.*

Haran, *indecl. Aran, (nome di luogo).*

Hast-a, ae; *f. asta, lancia, picca.*

Hau-rio, is, si, stum, rire: *tirar fuori, cavare.*

Hebrae-us, a, um: *Ebreo, (nome di popolo).*

Heli, *indeclin. Eli, (nome d' uomo).*

Herod-es, is; *m. Erode (persona).*

Her-us, i; *m. padrone.*

H-ic, aec, oc: *questo, questa.*

Hieronym-us, i; *m. Girolamo (nome d'uomo).*

Hierosolym-a, ae; *f. Gerosolima, Gerusalemme (nome di città).*

Hierosolymitan-us, i; *agg. di Gerusalemme, Gerosolimitano.*

Hilar-is; *m. f.* e; *n. allegro, giocondo, lieto.*

Hinc, *avv. di qui, di quà.* Hinc, et inde: *quinci, e quindi, da una parte e dall' altra).*

Histori-a, ae; *f. istoria.*

Hodie, *avv. oggi.*

Homicid-a, ae; *m. omicida.*

Homicidi-um, i; *n. omicidio.*

Hom-o, inis; *m. uomo.*

Hon-or, oris; *m. onore.*

Honorifice, *avv. onorevolmente.*

Hor-a, ae; *f. ora. (*In horas: *d' ora in ora).*

Horologium, i; *n. orologio.*

Horrend-us, a, um: *orrendo, spaventevole.*

Horre-um, i; *n. granaio.*

Hort-or, aris, atus sum, ari: *dep. esortare.*

Hort-us, i; *m. orto, giardino.*

Hosanna! *gloria! viva! evviva! (esclamazione ebraica).*

Hosp-es, itis; *c. ospite.*

Hospiti-um, i, *n. ospizio, alloggiamento. (*Excipere hospitio: *dar alloggio).*

Hosti-a, ae; *f. ostia, vittima.*

Hostil-is; *m. f.* e; *n. ostile, nemico. (*Animo hostili: *con malvagia intenzione).*

Hostis, is, *m. nemico.*

Huc, *avv. quà.*

Human-us, a, um: *umano.*

Humer-us, i; *m. omero, spalla.*

Humi, *avv. per terra.*

I

Ibi, *avv. là, ivi, in quel luogo.*

Ict-us, us; *m. colpo, percossa.*

Idcirco, *cong. perciò.*

Idem, eadem, idem; *l' istesso, la stessa.*

Identidem, *avv. sovente, spesse fiate, spesso.*

Ideo, *cong. perciò.*

Idone-us, a, um: *idoneo.*

Idumae-a, ae; *f. Idomea, (paese).*

Igitur, *cong. dunque.*

Ignavi-a, ae; *f. pigrizia.*

Igne-us, a, um: *infuocato, ardente.*

Ign-is, is; *m. fuoco.*

Ignomini-a, ae; *f. infamia.*

Ignor-o, as, avi, atum, are: *ignorare, non sapere.*

Igno-sco, is, vi, tum, scere: *perdonare.*

Illaes-us, a, um: *illeso, sano, salvo.*

Ille, illa, illud: *quello, quella.*

Ill-icio, is, exi, ectum, icere: *adescare, lusingare, blandire.*

Illico, *avv. incontanente, subito.*

Illuc, *avv. là, colà.*

Illu-cesco, is, xi, cescere: *risplendere, aggiornare, farsi giorno.*

Illustr-is; *m. f.* e; *n. illustre, chiaro.*

Illuxi, *pret. di* illucesco. *v.*

Imitat-us, a, um, *part. di* imitor. *v.*

Imit-or, aris, atus sum, ari: *dep. imitare.*

Immemor, is; *m. f. dimentico, scordevole.*

Immens-us, a, um: *smisurato, immenso.*

Immin-eo, es, ui, ere: *soprastare, dormire.* (Mors imminet: *la morte si avvicina.*)

Immin-uo, is, ui, utum, uere: *diminuire.*

Imminut-us, a, um, *part. di* imminuo. *v.*

Immisi, *pret. di* immitto. *v.*

Immiss-us, a, um, *part. di* immitto. *v.*

Immi-tto, is, si, ssum, ttere: *mandare, inviare, gettare.*

Immo, *avv. anzi.*

Immol-o, as, avi, atum, are: *sacrificare, immolare.*

Immortalit-as, atis; *f. immortalità.*

Impatien-s, tis: *c. impaziente.*

Imped-io, is, ivi, itum, ire: *impedire.*

Impedit-us, a, um; *part. di* impedio. *v.*

Imp-ello, is, uli, ulsum, ellere: *spingere.*

Imperat-or, oris; *m. imperadore, capitano, generale di un' esercito, duce, comandante.*

Imperat-us, a, um; *part. ciò che è stato comandato.* (Facere imperata: *ubbidire al comando).*

Imperit-us, a, um: *ignorante, poco pratico.*

Imperi-um, i; *n. imperio, comandamento, potere, governo, signoria.*

Imper-o, as, avi, atum, are: *comandare.*

Impert-io, is, ivi, itum, ire: *far partecipe, far parte, comunicare.*

Impetr-o, as, avi, atum, are: *ottenere.*

Impet-us, us; *m. assalto, zuffa.* (Sustinere impetum: *star saldo alla zuffa).*

Impieta-s, tis; *f. empietà.*

Impi-us, a, um; *empio.*

Implacabil-is; *m. f.* e; *n. implacabile.*

Imple-o, es, vi, tum, re: *empire, adempire, compire.*

Implicat-us, a, um, *part. di* implico: *v.*

Implic-o, as, avi, atum, are: *impacciare, avviluppare.*

Implor-o, as, avi, atum, are: *implorare.* (Opem: *implorare soccorso).*

Impo-no, is, sui, situm, nere: *imporre, porre sopra, soprapporre.*

Imposui, *pret. di* impono. *v.*

Imprimis, *avv. soprattutto, principalmente.*

Improbe, *avv. malvagiamente.*

Improbita-s, tis; *f. malvagità, ingiustizia.*

Improb-us, a, um; *maligno, malvagio, perverso.*

Impuls-us, a, um; *part. di* impello. *v.*

Impune, *avv. impunemente.*

In, (*prep. che regge l'ablat. e l'accusativo*) *in, nel, contra, verso, sopra.*

Inambul-o, as, avi, atum, are: *passeggiare.*

Inaudit-us, a, um: *inaudito.*

Inaur-is, is; *f. orecchino.*

Ince-do, is, ssi, ssum, dere: *camminare, passeggiare, avanzarsi.*

Incendi-um, i, *n. incendio.*

Incen-do, is, di, sum, dere: *accendere, abbruciare, infiammare.*

Incens-us, a, um, *part. di* incendo. *v.* (Ira: *acceso di collera).*

Incoh-o, as, avi, atum, are; *incominciare, principiare.*

Incid-o, is, ere: *cadere, incappare.*(In morbum; *cader malato).*

Inc-ipio, is, epi, eptum, ipere; *cominciare.*

Inclam-o, as, avi, atum, are: *chiamar ad alta voce.*

Inclin-o, as, avi, atum, are: *piegare, inchinare.*

Inclu-do, is, si, sum, dere: *rinchiudere, chiudere, serrare.*

Inclus-us, a, um, *part. di* includo. *v.*

Inc-olo, is, olui, ultum, olere: *abitare, albergare, dimorare.*

Incolu-mis; *m. f.* me; *n. sano e salvo.*

Incommod-um, i; *n. incomodità, danno.*

Incommod-us, a, um: *incomodo.*

Inconsiderat-us, a, um: *sconsiderato, inconsiderato, temerario.*

Incredibi-lis, *m. f.* le: *n. incredibile.*

Increp-o, as, avi, atum, are: *riprendere, fare rimproveri.*

Incu-bo, as, bui, bitum, bare: *appoggiarsi.*

Inc-utio, is, ussi, ussum, utere: *inspirare, infondere, percuotere.*

Inde, *avv. indi, da quel luogo, quindi, da ciò.*

Ind-ex, icis; *m. f. rivelatore, indice, segno.*

Indici-um, i: *n. segno, indizio.*

Indic-o, as, avi, atum, are: *manifestare.*

Indignan-s, tis: *c. sdegnoso, adirato.*

Indignati-o, onis; *f. sdegno, indignazione.*

Indigne, *avv. indegnamente, male.*

Indignita-s, tis; *f. indegnità.*

Ind-o, is, idi, itum, ere: *imporre.*

Indol-es, is; *f. naturale, carattere.*

Indu-co, is, xi, ctum, cere: *introdurre, indurre.*

Indulgen-s, tis: *indulgente, condiscendente.*

Indu-o, is, i, tum, ere: *vestire.*

Industri-us, a, um: *indudustrioso, intelligente, destro, attivo.*

Indut-us, a, um; *part. di* induo. *v.*

In-eo, is, ivi, itum, ire: *incominciare.* (Convivium, *mettersi a tavola*).

Infan-s, tis; *m. fanciullo, bambino.*

Infanti-a, ae; *f. infanzia.*

Infantul-us, i; *m. fanciullino.*

Infens-us, a, um: *adirato, nemico.*

In-fero, ers, tuli, llatum, ferre: *portare, recare.*

Infest-us, a, um: *inimico, infesto, contrario, avverso, ingrato.*

Infinit-us, a, um: *infinito.* (Multitudo infinita: *popolo innumerevole*).

Infirm-us, a, um: *debole, infermo, malfermo.*

Infix-us, a, um; *fitto, profondamente impresso.*

Infra, *avv. di sotto.*

Ingeni-um, i; *n. ingegno, spirito, penetrazione.*

Ingen-s, tis: *grande, smisurato, memorabile.*

Ingravesc-o, is, ere: *farsi grave, aumentare.*

Ingre-dior, eris, ssus sum, di: *dep. entrare, introdursi.*

In-iens, euntis: *part. di* ineo; *v. che principia.* (Ab ineunte aetate: *da' più teneri anni*).

Inimiciti-a, ae; *f. inimicizia.*

Inimic-us, a, um: *nemico, contrario, opposto.*

Inique, *avv. ingiustamente, iniquamente.* (Fecit: *egli ha commesso un'azione ingiusta*).

Iniqu-us, a, um: *disleale, malvagio.* (Iniquo animo: *con animo furioso.* Loco: *in luogo disastroso*).

Initi-um, i; *n. principio, esordio.*

Ini-cio, is, eci, ectum, icere: *gettare, mettere le mani addosso.*

Iniuri-a, ae; *f. ingiuria, torto.*

Iniust-us, a, um: *ingiusto.*

Innix-us, a, um; *appoggiato.*

Innoxi-us, a, um; *innocente, che non è colpevole.*

Innumer-us, a, um; *innumerabile.*

Inopi-a, ae; *f. scarsezza, bisogno.*

Inqu-io, is, it: *dico, dici, dice.* Inquiunt: *essi dicono.* (*verb. difett.*).

Insequut-us, a, um, *part. di* insequor. *v.*

Insequ-or, eris, utus sum, i: *dep. susseguire, seguire, seguitare, perseguitare.*

Inser-o, is, ui, tum, ere: *inserire, porre dentro.*

s-ideo, es, edi, essum, Inidere: *essere seduto sopra.*

Insidi-ae, arum; *f. pl. insidia, imboscamento.* (Parare insidias: *tendere agguati*).

sign-e, is; *n. insegna, ornamento.*

Insig-nis; *m. f.* ne; *n. illustre, insigne.*

Ins-ilio, is, ilui *o* ilii, Inultum, ilire: *saltare, saltar dentro, saltar sopra.*

son-s, tis: *innocente.*

Instan-s, tis, *instante, presente.*

Instar, *avv. a guisa, a similitudine.*

Institi, *pret. di* insto, *v.*

Instit-uo, is, ui, utum, Inuere: *istituire, fondare.* (Vitam: *regolare i suoi costumi, la sua vita*).

Institut-um, i; *n. instituto, costume, professione.*

Inst-o, as, iti, atum, *o* itum, are: *far premura, persistere, incalzare.*

Inult-o, as, avi, atum, are: *insultare.*

In-sum, es, fui, esse: *essere, trovarsi.*

Insuper, *avv. di più.*

Intell-igo, is, exi, ectum, igere: *intendere, conoscere.*

Inten-do, is, di, sum, dere: *attendere, rivolgere.*

Inter, (*prep. che regge l'accus. tra, dentro.* (Inter pugnandum: *nella mischia*).

Interclu-do, is, si, sum, dere: *serrare, chiudere.*

Interclus-us, a, um; *part. serrato.*

Interdi-co, is, xi, ctum, cere: *evitare, proibire.*

Interdiu, *avv. di giorno.*

Interdum, *avv. alle volte.*

Interea, *avv. frattanto.*

Interemi, *pret. di* interimo. *v.*

Inter-eo, is, ii, itum, ire: *perire, morire.*

Interf-icio, is, eci, ectum, icere: *uccidere, far morire, trucidare.*

Interim, *avv. intanto.*

Inter-imo, is, emi, emptum, imere: *ammazzare, spegnere.*

Interi-or; *m. f.* us; *n. interiore, interno.*

Intermiss-us, a, um: *tralasciato, interrotto.*

Interneci-o, onis; *f. uc-*

cisione, disfatta. (Ad internecionem caeciderunt; *fecero macello*).

Interpell-o, as, avi atum, are: *interrompere.*

Interpr-es, etis, *m. f. interprete, turcimanno, dragomanno.*

Interpretati-o, onis; *f. interpretazione.*

Interpret-or, aris, atus sum, ari: *dep. spiegare.*

Interrog-o, as, avi, atum, are: *interrogare, chiedere.*

Inter-sum, es, fui, esse: *esser presente.*

Intinct-us, a, um, *part. di* intingo. *v.*

Intin-go, is, xi, ctum, gere: *intingere, tuffare, bagnare.*

Intolerabi-lis; *m. f.* e; *n. insopportabile.*

Intons-us, a, um: *non tosato.* (Coma: *capelli non tagliati.*

Intra, (*prepos. che regge l'accusativo*); *entro, nello spazio di.*

Introdu-co, is, xi, ctum, cere: *introdurre, far entrare.*

Intu-eor, eris, itus sum, eri: *dep. guardare, osservare.*

Intuli, *pret. di* inferro, *v.*

Intum-esco, scis, ui, escere: *gonfiarsi.*

Intus, *avv. dentro.*

Inva-do, is, si, sum, dere: *assalire, venire addosso, invadere, investire, penetrare.*

Inval-esco, is, ui, escere: *corroborarsi, invalorirsi, prender forza, ravvivarsi, rinforzarsi.*

Inve-nio, is, ni, ntum, nire: *ritrovare, inventare.*

Invicem, *avv. l'un l'altro, scambievolmente.*

Invi-deo, es, di, sum, dere: *invidiare.*

Invidi-a, ae; *f. invidia, gelosia.*

Invid-us, a, um: *invidioso, geloso.*

Invi-so, is, si, sum, sere, *vedere, visitare.*

Invis-us, a, um: *odioso, odiato.*

Invit-o, as, avi, atum, are: *invitare.*

Invit-us, a, um; *contrario.* (Vel invitus; *sebbene contro voglia.*

Inult-us, a, um; *invendicato, inulto.*

Invocat-us, a, um: *part.* di invoco. *v.*

Invoc-o, as, avi, atum, are: *invocare, implorare.*

Involut-us, a, um ; *part. di* involvo. *v.*

Invol-vo, is, vi, utum ; vere ; *involgere, coprire.*

Inu-ro, is, ssi, stum, rere: *segnare, marcare.* (Notam : *imprimere marca ignominiosa*).

Ips-e, a, um; *esso, stesso.* (Ego ipse: *io stesso*).

Ir-a, ae ; *f. ira, collera.*

Ira-scor, eris, tus sum, sci : *dep. adirarsi.*

Irat-us, a, um : *irato, adirato.*

Irri-deo, es, si, sum, dere: *beffare, schernire.*

Irrig-o, as, avi, atum, are : *irrigare, inaffiare.*

Irris-us, us; *m. beffa, irrisione, insulto.*

Irr-uo, is, ui, utum, uere: *avventarsi, scagliarsi.*

Irrupti-o, onis; *f. impeto, scorreria, irruzione.*

Is, ea, id: *pron. questo, questa, colui, quella.*

Isaac-us, i; *m. Isacco (nome d' uomo*).

Isai-as, ae ; *m. Isaia (nome d'uomo*).

Israe-l, is ; *m. Israello, (nome di Giacobbe*).

Israelit-ae, arum ; *m. Israeliti, Ebrei (nome di popolo*).

Israelitic-us, a, um: *d' Israello.*

Ist-e, a, ud: *questo, cotesto, quello, quella.*

Ita, *avv. così, in guisa, di modo.* (Ita ut: *in guisa che*).

Itaque, *avv. per la qual cosa, pertanto.*

Item, *avv. parimente, così.*

It-er, ineris ; *n. viaggio, strada.* (Iter facere : *viaggiare*).

Iterum, *avv. di nuovo.*

J

Jabes, *indecl. Jabe (città).*

Jac-eo, es, ui, ere : *giacere, essere in letto, stare coricato.*

J-acio, is, eci, actum, acere : *gittare, lanciare, scagliare.*

Jacob-us, i; *m. Giacobbe (nome d' uomo*).

Jactit-o, as, avi, atum, are : *vantarsi.*

Jacui, *pret. di* jaceo. *v.*

Jam, *avv. già, di già, più.*

Janu-a, ae ; *f. porta.*

Japhet-us, i; *Jafet (nome d' uomo).*

Jeci, *pret. di* jacio. *v.*
Jechoni-as, ae; *m. Geconia* (*nome d' uomo*).
Jens, euntis; *da* eo. *v.*
Jejuni-um, i; *n. digiuno.*
Jeiun-o, as, avi, atum, are; *digiunare.*
Jeiun-us, a, um: *digiuno, che digiuna.*
Jerico, *indecl. Gerico, (nome di città).*
Jeroboam-us, i; *m. Geroboamo* (*nome d' uomo*).
Jerosolym-a, ae; *e*
Jerusalem, *indecl. f. Gerusalemme* (*nome di città*).
Joab-us, i: *m. Gioabbo* (*nome d' uomo*).
Joach-as, ae; *m. Gioacas* (*persona*).
Joa-s, ae; *m. Gioas*, (*nome d'uomo*).
Joath-as, ae; *m. Gioata* (*persona*).
Joiad-as, ae; *m. Gioiada* (*nome d'uomo*).
Jonath-as, ae; *m. Gionata* (*nome d' uomo*).
Joram-us, i; *m. Gioram* (*nome d' uomo.*)
Jordan-is, is; *m. Giordano* (*fiume della Palestina*).
Josaphat-us, i; *m. Giosafat* (*nome d' uomo*).
Joseph, *indecl. e*
Joseph-us, i; *m. Giuseppe* (*nome d'uomo*).
Josi-as, ae; *m. Giosia* (*nome d'uomo*).
Josu-e, es; *m. Giosuè* (*nome d'uomo*).
Ju-beo, es, ssi, ssum, bere: *comandare, ordinare, fare.* (Iubente Deo: *per comando di Dio.* Quod iussus es: *ciò che ti è comandato).*
Jucund-us, a, um; *giocondo, bello.*
Judae-a, ae; *f. Giudea* (*nome di paese*).
Jud-as, ae; *m. Giuda (nome d'uomo*).
Judae-us, a, um: *giudeo* (*della Giudea*).
Jud-ex, icis; *m. giudice.*
Judici-um, i; *n. giudizio, parere, opinione.*
Judic-o, as, avi, atum, are: *giudicare.*
Jun-go, is, xi, ctum, gere: *accoppiare, unire, stringere.*
Junxi, *pret. di* iungo. *v.*
Jurament-um, i; *n. giuramento.*
Jur-o, as, avi, atum, are: *giurare.* (In verba patris: *sull' asserzione del padre*).
Ju-s, ris; *n. diritto.* (Pri-

mogeniti: *diritto di primogenitura*).

Juss-us, us; *m. comandamento.*

Juss-us, a, um: *part. di* iubeo. *v.*

Just-us, a, um: *giusto.*

Juvan-s, tis: *da* iuvo. *v.*

Juven-is, is; *m. giovane.*

Ju-vo, as, vi, tum, vare: *giovare soccorrere.*

Juxta, *prep. secondo.*

L

Laban-us, i; *m. Labano.* (*nome d' uomo.*)

Laben-s, tis; *part. di* labor. *v.*

La-bor, eris, psus sum, bi: *depon. cascare, sdrucciolare.*

Lab-or, oris; *m. fatica, pena.*

La-c, ctis; *n. latte.*

Lacess-o, is, ivi, itum, ere: *provocare, sfidare.*

Lacrym-a, ae; *f. lacrima.*

Laet-or, aris, atus sum, ari; *dep. rallegrarsi.*

Laet-us, a, um: *giulivo, allegro.*

Laev-us, a, um: *sinistro, mancino, stolto.*

Lagen-a, ae; *f. orcio da vino, fiasco, vaso.*

Lament-or, aris, atus sum, ari: *dep. lamentarsi, dolersi, gemere.*

Lament-um, i; *n. gemito, lamento, lagnanza.*

Lampa-s, dis; *f. lampada.*

Lance-a, ae; *f. lancia, picca.*

Lapide-us, a, um: *di pietra.*

Lapi-s, dis; *m. pietra.*

Lassitud-o, inis; *f. stanchezza, fatica.*

Late, *avv. largamente.*

Laten-s, tis; *c. nascosto, occulto.*

Lat-eo, es, ui, ere: *nascondersi.*

Latr-o, onis; *m. ladrone, assassino.*

Lat-us, eris; *n. fianco.*

Laud-o, as, avi, utum, are: *lodare.*

Lau-s, dis; *f. lode, gloria.*

Laut-us, a, um, *lauto, sontuoso.*

Lav-o, as, avi, atum, are; *e*

L-avo, is, avi, autum o otum, avare; *lavare.*

Lavi, *pret. di* lavo. *v.*

Lectul-us, i; *m. letticciuolo.*

Legitim-us, a, um: *legittimo, legale, vero.*

Legum-en, inis; *n. legume.*

Len-io, is, ivii, itum,

ire: *addolcire, mitigare, calmare, alleviare.*

Len-is, is; *m. f.* e; *n. mite, benigno, liscio, morbido, molle.*

Leniter, *avv. dolcemente.*

Len-s, tis; *f. lenticchia.*

Le-o, onis; *m. leone (animale).*

Lepr-ae, arum; *f. pl. lebbra (malattia).*

Lethal-is; *m. f.* e; *n. mortale.*

Leth-um, i; *n. morte.*

Lev-o, as, avi, atum, are: *addolcire, sollevare, alleviare.*

Le-x, gis; *f. legge.*

Liben-s, tis; *volontario, lieto.* (Animo libenti: *volentieri*).

Libenter, *avv. volentieri.*

Lib-er, ri; *m. libro.*

Liber, a, um; *libero, sciolto.*

Liberal-is; *m. f.* e; *n. liberale, generoso, splendido.*

Liber-i, orum; *m. pl. figliuoli.*

Liber-o, as, avi, atum, are: *liberare, assolvere.*

Libert-as, atis; *f. libertà.*

Libet, libuit *o* libitum est, libere: *piacere.*

Licet, licuit, licere: *esser lecito, esser permesso, esser dato.*

Ligne-us, a, um: *di legno, fatto di legno.*

Lign-um, i; *n. legno.*

Lig-o, as, avi, atum, are: *legare.*

Lim-us, i; *m. fango.*

Line-a, ae; *f. linea.*

Lingu-a, ae: *lingua.* (Proferre linguam: *presentar la lingua).*

Lini-o, is, vi, tum, re: *ungere, tergere, spalmare, suffragare.*

Linte-um, i; *m. pannolino, lenzuolo.*

Litter-ae, arum; *f. pl. lettera.*

Litt-us, oris; *n. lido, spiaggia.*

Loc-us, i; *m.* (*al plur.* loc-a, orum; *n.*) *luogo, posto, parte.*

Loquut-us, a, um; *participio di* loquor. *v.*

Longe, *avv. di lungi, di gran lunga.* (Longe alius: *tutt' altro, tutto differente*).

Longinqu-us, a, um: *lontano.* (In longinquum: *in lontane parti, in straniero paese, da lungi).*

Long-us, a, um: *lungo.*

Loqu-or, eris, utus sum, i; *dep. parlare, dire.*
Loric-a, ae; *f. corazza.*
Lot-us, a, um: *part. di* lavo. *v.* (Lotum unxerunt; *lavatolo l'unsero*).
Luc-as, ae; *m. Luca* (*persona*).
Luct-us, us; *m. duolo, lutto, afflizione.*
Ludibri-um, i; *n. scherno, beffa.* (Habere ludibrio: *prendersi giuoco*).
Lu-geo, es, xi, ctum, gere: *piangere.*
Lun-a, ae; *f. luna.*
Lu-o, is, i, ere: *punire.* (Poenas: *pagare il fio, esser punito*).
Lu-x, cis; *f. luce.*
Luxi; *pret. di* lugeo. *v.*
Lysi-as, ae; *m. Lysia* (*nome d' uomo*).

M

Machabae-i, orum; *m. Maccabei* (*nome di uomini*).
Macilent-us, a, um: *magro.*
Macrobi-us, i; *m. Macrobio* (*persona*).
Mact-o, as, avi, atum, are; *accrescere, felicitare.*
Mact-us, a, um; *accresciuto, felicitato, colmato.* (Macte animo: *fatti coraggio*).
Macul-a, ae; *f. macchia.*
Madianit-ae, arum: *m. pl. Madianiti* (*popolo nell' Asia.*
Magis, *avv. di vantaggio, più.* (Quo magis: *quanto più*).
Magnifice, *avv. magnificamente.*
Magnific-us, a, um: *magnifico, splendido.*
Magnitud-o, inis; *f. grandezza, altezza.*
Magn-us, a, um: *grande.* (Maior: *maggiore.* Maximus: *grandissimo*).
Mag-us, i; *m. mago.*
Maiesta-s, tis; *f. maestà.*
Maior-es, um; *m. antenati, maggiori.*
Male, *avv. malamente.* (Male precari: *maledire*).
Maledi-co, is, xi, ctum, cere: *maledire.*
Mâledict-um, i; *n. ingiuria, oltraggio.*
Maledic-us, a, um: *maldicente, maledico.*
Malevol-us, a, um: *malevolo.*
Ma-lo, vis, vult, lui, lle: *voler piuttosto.*

Mal-um, i; *n. male, disgrazia.*

Mal-us, a, um: *cattivo* (*Al comp. ha* pej-or; *m. f.* us; *n. Al sup.* pessim-us, a: um). (Malo animo: *con malvagia intenzione.*

Manass-es, is; *m. Manasse* (*nome d' uomo*).

Mandat-um, i; *n. commissione, ordine.*

Mand-o, as, avi, atum, are: *commettere, ordinare.*

Mane, *indecl. mattina.* (Summo mane: *di buon mattino*).

Man-eo, es, si, sum, ere: *restare, rimanere, mantenersi.*

Manifest-us, a, um: *manifesto, chiaro, evidente.*

Manipul-us, i; *m. covone, manipolo.*

Manna, *indecl. manna* (*specie di nutrimento*).

Man-us, us; *f. mano.* (Violentas manus inferre: *assalire a mano armata*).

Mardochae-us, i; *m. Mardocheo* (*nome d'uomo*).

Mar-e, is; *n. mare.*

Mari-a, ae; *f. Maria* (*n. di donna*).

Marit-us, i; *m. marito.*

Mat-er, ris; *f. madre.*

Mathathi-as, ae; *m. Mattatia* (*nome d'uomo*).

Matrimoni-um, i; *n. matrimonio.* (Accipere in matrimonium: *prendere in matrimonio, far le nozze, sposare*).

Matthae-us, i; *m. Matteo* (*persona*).

Matur-esco, is, ui, escere: *maturare, ridurre a maturità.*

Matur-us, a, um: *maturo, pronto.* (Matura deditio: *pronta sommissione*).

Maxill-a, ae; *f. mascella.*

Maxime, *avv. grandemente, massimamente.*

Maxim-us, a, um: *grandissimo, massimo, il più grande, il maggiore.* (Natu . . . *il primogenito.*

Medi, orum; *m. pl. Medi* (*popolo*).

Medi-a, ae; *f. Media* (*regno*).

Medicament-um, i; *n. medicamento.*

Medit-or, aris, atus sum, ari; *dep. meditare, pensare, macchinare.*

Medi-us, a, um: *mezzo, che è nel mezzo.* (Ha-

bentes medium Judam: *avendo nel mezzo Giuda*).

M-el, ellis; *n. mele.* (Silvestre; *mele selvatico*).

Meli-or; *m. f.* us; *n. migliore.* (*Da* bonus). (Ad meliorem mentem revocare: *ridurre a miglior partito*).

Melius, *avv. meglio.*

Membran-a, ae; *f. membrana, pellicola.*

Membr-um, i; *n. membro.*

Memin-i, isti, isse: *dif. ricordarsi, far menzione.*

Memo-r, ris; *c. ricordevole.*

Memorabil-is; *m. f.* e; *n. memorabile.*

Memori-a, ae; *f. memoria, rimembranza, ricordanza.* (Post hominum memoriam; *a memoria d' uomini; dopo che il mondo è mondo*).

Memor-o, as, avi, atum, are; *ricordare, rammentare, narrare, far menzione.*

Mendaci-um, i; *n. bugia, menzogna.*

Menda-x, cis; *mendace, bugiardo.*

Men-s, tis; *f. mente, animo, pensiero.*

Mens-a, ae; *f. tavola, mensa.*

Mens-is, is; *m. mese.*

Menti-o, onis; *f. menzione.* (Facere mentionem: *parlar di....*).

Menti-or, ris, tus sum, ri; *mentire, dir bugia.*

Mercato-r, ris; *m. mercatante, negoziante.*

Mercenari-us, i; *m. mercenario, servo.*

Merce-s, dis; *f. mercede, ricompensa, salario.*

Merc-or, aris, atus sum, ari; *comperare.*

Mer-eo, es, ui, itum, o / Mer-eor, eris, itus sum, eri) *meritare.*

Meridi-es, ei; *m. mezzogiorno.*

Merito, *avv. a ragione, giustamente.*

Merit-um, i; *n. merito, servigio.*

Mer-x, cis; *f. mercanzia.*

Mesopotami-a, ae; *f. Mesopotamia,* (*nome di paese*).

Messi-as, ae; *m. Messia.*

Mess-is, is; *f. messe, raccolta.*

Met-or, aris, atus sum, ari; *dep. misurare.*

Metu-o, is, i, ere: *temere*. (Nec est quod metuas: *non hai di che temere*.

Met-us, us; *m. timore, spavento, terrore*.

Me-us, a, um: *mio, mia*.

Mic-o, as, ui, are: *risplendere, folgoreggiare, sfavillare, scintillare, lampeggiare*.

Mil-es, itis; *m. soldato*.

Milit-o, as, avi, atum, are: *militare, guerreggiare, combattere*.

Mille, *indecl. mille*. (*Plur.* millia, millium; *mila*).

Min-ae, arum; *f. pl. minaccie*.

Minime, *avv. no, mai no*.

Minim-us, a, um; *il più piccolo*. (Natu: *l' ultimo, il più giovane*).

Minist-er, ri; *m. ministro, uffiziale, servo*.

Ministeri-um, i; *n. ministero*.

Ministr-o, as, avi, atum, are: *servire, somministrare*.

Minitan-s, tis: *minaccievole, che minaccia*.

Min-or, *m. f.* us; *n. più piccolo, minore*.

Min-or, aris, atus sum, ari: *dep. minacciare*.

Minus, *avv. meno*. (Eo minus; *tanto meno*).

Miracul-um, i; *n. prodigio, miracolo, meraviglia*.

Miran-s, tis: *ammiratore, attonito*.

Mire, *avv. mirabilmente, maravigliosamente*.

Mir-or, aris, atus sum, ari; *dep. mirare, ammirare*.

Mir-us, a, um: *maraviglioso*. (Mirum in modum: *di una maniera ammirabile*).

Misael, is; *Misaele* (*persona*).

Mi-sceo, es, scui, xtum, scere: *mischiare, mescolare*.

Misell-us, a, um; *miseretto, meschinetto*.

Miser, a, um: *miserabile, infelice*.

Miserand-us, a, um; *compassionevole, degno di compassione*.

Misere, *avv. miseramente*.

Miser-eor, eris, tus sum, eri; *dep. aver pietà, aver misericordia*.

Miseri-a, ae; *f. afflizione, disgrazia*.

Misericordi-a, ae; *f. compassione, pietà*.

Misert-us, a, um: *da* misereor. *v*.

Miss-us, a, um; *part. di* mitto. *v.* (Lapide misso funda: *avendo lanciato una pietra colla fionda*).

Mitigat-us, a, um; *part. raddolcito, placato.*

Mit-is; *m, f.* e; *n. mite,* (Consilium mitius: *risoluzione più mite*).

Mi-tto, is, si, ssum, ttere: *mandare, lanciare.*

Mixt-us, a, um; *part. di* misceo. *v.*

Modo, *avv ora, poco fa.* (Non modo, sed etiam: *non solamente, ma ancora*).

Mod-us, i; *m. modo, foggia.*

Moeren-s, tis: *triste, dolente, addolorato.*

Moer-or, oris; *m. tristezza, dolore, mestizia.*

Moestiti-a, ae; *f. malinconia.*

Mol-es, is; *f. massa, peso.*

Mone-o, es, ui, itum, ere: *ammonire, avvisare.*

Monit-um, i; *n. ammonizione, avviso.*

Monit-us, a, um; *part. di* moneo. *v.*

Mon-s, tis; *m. monte, montagna.*

Monument-um, i; *n. monumento,*

Mor-a, ae; *f. indugio.*

Morb-us, i; *m. malattia.*

Mores, *pl. di* mos. *v.*

Morien-s, tis; *m. f. moribondo.*

Mor-ior, eris, tuus sum, i; *dep. morire.*

Mor-or, aris, atus sum, ari; *dep. indugiare, fermarsi, dimorare.*

Mor-s, tis; *f. morte.* (Instante morte: *all'avvicinarsi della morte*).

Mortu-us, a, um: *morto.*

Mo-s, ris; *m. usanza, costume, foggia.* (More leonum: *a guisa di leoni*).

Mos-es, is; *e.*

Moys-es, is; *m. Mosè. (persona).*

Mot-us, a, um; *part. di* moveo. *v.*

Mo-veo, es, vi, tum, vere: *eccitare: muovere, agitare.*

Mox, *avv. tosto, subito, poco dopo.*

Mulct-o, as, avi, atum, are: *punire.*

Muli-er, eris; *f. donna.*

Multitud-o, inis: *f. moltitudine, folla, turba.*

Multo o multum, *avv. molto.*

Mult-us, a, um: *numeroso, molto.*

Mul-us, i; *m. mulo* (*bestia*).

Muni-a, um; *n. pl. uffizio, cariche.*

Muni-o, is, vi, tum, re: *munire, fortificare, armare.*

Munit-us, a, um; *part. di* munio. *v.* (Loca parum munita: *posti deboli*).

Mun-us, eris; *n. carica, dono, impiego.*

Mur-us, i; *m. muro, muraglia.*

Mussit-o, as, avi, atum, are: *parlar sotto voce, brontolare.*

Mutilat-us, a, um: *smozzicato, troncato.*

Mut-o, as, avi, atum, are: *cangiare.*

Mutu-us, a, um: *mutuo, scambievole.*

Myrr-a, ae; *f. mirra.*

N

Nabuchodonoso-r, ris; *m. Nabucodonosorre (nome d' uomo).*

Nact-us, a, um; *part. di* nanciscor. *v.*

Nam o namque, *cong. imperciocchè, poichè.*

Na-nciscor, eris, ctus sum, ncisci; *dep. trovare.*

Narrand-us, a, um, *part. di* narro. *v.* (Res nunc narranda venit: *devesi ora parlar della cosa*).

Narr-o, as, avi, atum, are: *narrare, raccontare.*

Nascitur-us, a, um; *part. di* nascor. *v.*

Na-scor, eris, tus sum, sci: *nascere.*

Natal-is; *m. f.* e; *n. natale, natalizio.* (Dies: *giorno della nascita*).

Nathanael, is; *Natanaele* (*persona*).

Nati-o, onis; *f. nazione, popolo.*

Nat-o, as, avi, atum, are: *nuotare.*

Nat-us, a, um; *part. di* nascor. *v.* (Natus annos triginta: *di trent' anni.* Natu maximus, maior; *il primogenito.* Minimus; *il più giovane.*

Nav-is, is; *f. nave, vascello.* (In modum navis: *a foggia di vascello).*

Nav-o, as, avi, atum, are: *far con diligenza.*(Operam: *servire.*

Nazaren-i, orum; *m. pl. Nazareni* (*abitanti di Nazaret*).

Nazareth, *indecl. Nazaret* (*città della Giudea*).

Ne, *cong. acciocchè non.* (Ne quis *vale lo stesso che* ne aliquis).

Nec, *e* neque *cong. nè, non, neppure.*

Necat-us, a, um; *part. di* neco. *v.*

Necdum, *avv. non ancora.*

Necessari-us, a, um: *necessario.*

Necesse est, fuit, *ec. è necessario, è stato necessario.*

Necessita-s, tis; *f. necessità, bisogno.*

Nec-o, as, avi *o* ui, atum, are: *uccidere, ammazzare, strangolare.*

Nefari-us, a, um: *colpevole, scellerato.*

Nefas; *n. ind. illecito, delitto.*

Negati-o, onis; *f. negazione.*

Neglect-us, a, um; *part. di* negligo. *v.*

Negl-igo, is, exi, ectum, igere: *trascurare, ommettere, disprezzare, abbandonare.*

Neg-o, as, avi, atum, are: *negare, rifiutare, dire di nò.*

Negoti-um, i; *n. affare, faccenda, commissione, ordine.*

Nem-o, inis; *m. niuno, nessuno.*

Nempe, *avv. cioè, certamente, appunto.*

Nepo-s, tis; *m. nipote.*

Nequaquam, *avv. in niun modo, nò, non già.*

Neque, *cong. nè, non, neppure.*

Nequ-eo, is, ivi, ire: *non potere.*

Nesc-io, is, ivi, itum, ire: *non sapere, ignorare.*

Nesci-us, a, um: *ignorante, che non sa, ignaro, nescio.*

Ne-x, cis; *f. morte violenta.* (Dare neci: *far morire*).

Nicanor, is; *m. Nicanore* (*persona*).

Nicodem-us, i, *Nicodemo (nome d' uomo).*

Nid-us, i; *m. nido.*

Nihi-l, li; *n. niente.* (Pro nihilo ducere: *aver in niun conto*).

Nihilominus, *avv. nondimeno.*

Nil-us, i, *m. Nilo (fiume d' Egitto).*

Nimium, *avv. troppo, più, in gran copia.*

Nimi-us, a, um: *eccessivo.*

Niniv-e, es; *f. Ninive (città).*

Nisi, *cong. se non, a meno che, se non che.*

Nit-eo, es ui, ere; *rilucere, risplendere.*

Nitid-us, a, um: *brillante, nitido.*

Nobil-is; *m. f.* e; *n. nobile.*

Nobiscum (*invece di* cum nobis); *con noi.*

Noc-eo, es, ui, itum, ere: *nuocere, pregiudicare.*

Noctu, *modo avv. di notte*, *notte tempo.*

Noem-us, i; *m. Noè (nome d' uomo.*

Nol-o, non vis, ui, le: *non volere.*

Nom-en, inis; *n. nome, titolo.*

Nomin-o, as, avi, atum, are: *nominare.*

Nominatim, *avv. segnatamente, in particolare.*

Non, *avv. non, nò.*

Nonaginta, *indecl. novanta (numero).*

Nondum, *avv. non ancora.*

Nonne? *avv. forse non?*

No-sco, scis, vi, tum, scere: *conoscere.*

Not-a, ae; *f. nota, contrassegno.* (Inurere notam: *imprimere il marchio di).*

Novem, *indecl. nove, (numero).*

Novi, *pret di* nosco. *v.* (Nostis ne? *invece di* novistis ne? *conoscete voi?).*

Novissime, *avv. da ultimo, finalmente.*

Novit-as, atis; *f. novità.*

Nov-us, a, um: *nuovo.*

No-x, ctis, *f. notte.*

Nub-es, is; *f. nube, nuvola.*

Nu-bo, is, psi, ptum, bere: *maritarsi (parlando di donna).*

Nudat-us, a, um; *nudato, spogliato.*

Nud-us, a, um: *nudo.* (Nudis pedibus: *a piedi nudi*).

Null-us, a, um: *niuno, nessuno.*

Num? *avv. forse? se.* (Num ego sum? *sono forse io)?*

Num-en, inis; *n. nume, divinità.*

Numer-o; as, avi, atum, are: *numerare.*

Numeros-us, a, um: *numeroso.*

Numer-us, i; *m. numero.*

Nummulari-us, i, *m. ban-*

chiere, cambista, cassiere.

Numm-us, i; *m. moneta, danaro.*

Nunc, *avv. presentemente.*

Nunci-o, as, avi, atum, are: *annunziare.*

Nunci-us, i; *m. nunzio, ambasciadore, novella.*

Nuncup-o, as, avi, atum, are; *nominare, chiamare.*

Nupti-ae, arum; *f. pl. nozze, matrimonio.*

Nuptur-a, ae; *da* nubo. *v.*

Nur-us, us; *f. nuora.*

Nutan-s, tis; *c. vacillante.*

Nutri-o, is, vi, tum, re: *nudrire, alimentare.*

Nutri-x, cis; *f. nutrice, balia.*

Nut-us, us; *m. cenno, volere.*

O

O! (*interiezione col vocativo o l' accusativo*) *o; oh!*

Ob (*prep. che regge l'accusativo*); *per, a cagione, innanzi, davanti.*

Obdormi-sco, is, vi, scere: *addormentarsi.*

Obdu-co, is, xi, ctum, cere: *condurre incontro, coprire.* (Nubes coelo: *coprire il cielo di nubi.*

Ob-eo, is, ivi, itum, ire: *andar intorno, morire, intraprendere, fare.* (Et Cyrinus in Syria et Iudaea provinciam illam census universalis obiret: *e Cirino nella Siria e nella Giudea reggeva l'onore del censo*).

Obiiect-us, a, um; *part. di* obiicio. *v.*

Obi-icio, is, eci, ectum, icere: *offerire, presentare, esporre, mostrare, far vedere, far conoscere.*

Oblat-us, a, um, *part. di* offero. *v.*

Oblig-o, as, avi, atum, are; *obbligare.*

Obli-viscor, ceris, tus sum, visci, *dep. dimenticare.*

Obre-po, is, psi, ptum, pere: *venire occultamente, ficcarsi, penetrare.*

Obru-o, is, i, tum, ere: *coprir di terra, opprimere, seppellire, sommergere.* (Obruere lapidibus; *lapidare*).

Obrut-us, a, um, *part. di* obruo. *v.*

Obsecr-o, as, avi, atum, are: *pregare, scongiurare.*

Obsequ-or, eris, utus sum, i; *dep. ubbidire, secondare, acconsentire.*

Obsecr-o, as, avi, atum, are: *serrare, chiudere.*

Observan-s, tis: *osservante.* (Cultus divini: *attaccato al culto di Dio*).

Observ-o, as, avi, atum, are: *osservare.*

Obs-es, idis; *m. ostaggio.*

Obs-ideo, es, edi, essum, idere: *assediare.*

Obsidi-o, onis; *f. assedio.*

Obs-isto, is, titi, istere: *resistere, ostare.*

Obstinat-us, a, um; *ostinato.*

Obstupef-acio, is, eci, actum, acere; *stupefare, sbigottire, rendere attonito.*

Obstup-esco, scis, ui, escere: *stupefarsi.*

Obtemper-o, as, avi, atum, are: *ubbidire, compiacere.*

Obtest-or, aris, atus sum, ari; *dep. scongiurare.*

Obtrectat-or, oris; *m. maldicente, impugnatore, detrattore.*

Obtuli, *pret. di* offero. *v.*

Obve-nio, is, ni, ntum, nire: *accadere.*

Obviam, *avv. incontro.* (Ire obviam: *andare ad incontrare*).

Obvi-us, a, um: *che s' incontra, incontrato.*

Occasi-o, onis; *f. occasione, opportunità.*

Occ-ido, is, idi, sum, idere: *uccidere, ammazzare.*

Occ-ido, is, idi, asum, idere; *cadere.*

Occis-us, a, um; *part. di* occido. *v.*

Occl-udo, is, si, sum, dere; *chiudere.*

Occubui, *pret. di* occumbo. *v.*

Occultat-us, a, um; *part. di* occulto. *v.*

Occulte, *avv. occultamente, di nascosto.*

Occult-o, as, avi, atum, are: *nascondere, occultare.*

Occu-mbo, is, bui, bitum, mbere: *cadere, morire, perire.*

Occupat-us, a, um; *part. di* occupo. *v.*

Occup-o, as, avi, atum, are: *occupare, impadronirsi.*

Occ-urro, is, urri *o* ucurri, ursum, urrere: *an-*

dare incontro, farsi incontro.

Ochosi-as, ae; *m. Ocozia (nome d' uomo).*

Ocre-a, ae; *m. stivale.*

Octavus; *ottavo (nome di numero).*

Octo, *indecl. otto (numero).*

Octoginta, *indecl. ottanta (numero).*

Ocul-us, i; *m. occhio.* (Coniectis oculis: *avendo fissati gli occhi*).

O-di, is, disti, disse: *odiare.*

Odios-us, a, um: *odioso, importuno.*

Odi-um, i; *n. odio.*

Offen-do, is, di, sum, dere: *urtare, inciampare, offendere.* (Pedibus offendens; *barcollando, intoppando coi piedi*).

Offens-us, a, um, *part. di* offendo. *v.*

O-ffero, rs, btuli, blatum, fferre: *presentare, offerire.*

Offici-um, i; *n. uffizio, dovere.* (Omni officio: *cortesemente, affettuosamente*).

Ole-a, ae; *f. oliva.*

Olim, *avv. altre volte.*

Olit-or, oris; *m. ortolano.*

Oliv-a, ae; *f. ulivo.*

Oll-a, ae: *pignatta, caldaja.*

Omiss-us, a, um, *part. di* omitto. *v.*

Omitt-o, is, si, ssum, ttere: *ommettere, tralasciare.*

Omnino, *avv. del tutto, tutto quanto.*

Omnipoten-s, tis; *c. onnipotente.*

Omn-is, *m. f.* e; *n. ognuno, ogni, tutto.*

On-us, eris; *n. peso, carico.*

Oper-a, ae; *f. lavoro, opera, servigio.*

Oper-io, is, ui, tum, ire: *coprire, inondare, allagare.*

Opert-us, a, um; *part. da* operio. *v.*

Op-es, um; *f. pl. ricchezze, beni, forze.*

Opim-us, a, um: *opimo, ricco, fecondo.*

Opini-o, onis; *f. opinione.*

O-portet, portuit, portere: *verb. difett. bisognare, convenire.*

Opper-ior, iris, tus sum, iri: *aspettare.*

Oppetit-us, a, um; *part. di* oppeto. *v.*

Oppet-o, is, ivi, itum, ere:

andar incontro, incontrare. (Mortem oppetere: *incontrare la morte*).

Oppid-um, i; *n. castello, città.*

Opportun-us, a, um : *opportuno, favorevole.*

Opposit-us, a, um : *opposto, messo avanti, posto a fronte.*

Oppress-us, a, um ; *part. oppresso, colto, sorpreso.* (Oppressus somno: *aggravato dal sonno*).

Oppr-imo, is essi, essum, imere : *opprimere, aggravare, gravare.*

Op-s, is, *f. aiuto, soccorso.*

Optabil-is ; *m. f.* e; *n. desiderabile, utile.*

Optim-us, a, um : *ottimo, perfetto.*

Opti-o, onis, *f. elezione, facoltà.*

Opt-o, as, avi, atum, are; *bramare.*

Op-us, eris; *n. opera, servizio.* (Opus est : *fa d' uopo.* Opus est tibi : *ti è d' uopo*).

Or-a, ae; *f. estremità, lembo.*

Oran-s, tis, *part. supplichevole.*

Orati-o, onis ; *f. orazione, preghiera.*

Orb-is, is ; *m. cerchio.* (Orbis terrarum ; *il mondo, la terra*).

Orb-o, as, avi, atum, are: *privare.*

Orb-us, a, um : *privato.* (Liberis orbatus : *che ha perduti i figli*).

Ord-o, inis ; *m. ordinanza, ordine.*

Orien-s, tis ; *m. oriente la parte dove nasce il sole*).

Or-ior, iris, tus sum, iri; *dep. sorgere, nascere.*

Ornament-um, i ; *n. ornamento.*

Orn-o, as, avi, atum, are : *ornare.*

Or-o, as, avi, atum, are: *pregare, supplicare.*

Ort-us, a, um : *part. di* orior. *v.*

O-s, ris; *n. bocca, becco, imboccatura.*

O-s, ssis; *n. osso.*

Oscul-or, aris, atus sum, ari; *dep. baciare.*

Osi-as, ae; *m. Osia*(*persona*).

Osten-do, is, di, sum, dere : *dimostrare, additare, significare.*

Osti-um, i : *n. porta, ingresso.*

Ovicul-a, ae; *f. pecorella.*

Ov-is, is ; *f. pecora.*

Ov-um, i; *n. uovo.*

P

Pac-iscor, eris, tus sum, isci; *pattuire.*

Palam, *avv. palesemente.*

Palat-us, i; *m. palato, gusto.*

Pale-a, ae; *f. paglia.*

Palli-um, i; *n. mantello, manto.*

Palm-a, ae; *f. palma.*

Palm-es, itis; *m. tralcio, palmite.*

Palpit-o, as, avi, atum, are: *palpitare.*

Palu-s, dis; *f. palude, padule.*

Palu-s, i; *m. palo, pertica.*

Pan-is, is; *m. pane.*

Pa-r, ris; *c. pari, eguale, simile.*

Pa-r, ris; *n. un paio, una coppia.*

Paradis-us, i; *m. Paradiso.*

Parat-us, a, um, *part. di* paro. *v.*

P-arco, is, eperci, arcitum, arcere: *risparmiare, avere riguardo, perdonare.*

Parent-es, um; *m. pl. parenti, genitori, avoli.*

Par-eo, es, ui, ere: *ubbidire.*

Pari-es, etis; *m. parete, muro.*

P-ario, is, eperi, artum, arere: *partorire, generare.*

Pariter, *avv. parimente.*

Par-o, as, avi, atum, are: *apparecchiare, allestire, preparare.*

Par-s, tis; *f. parte.* (Dimidia pars; *la metà*).

Part-us, us; *m. parto, bambino, infante.*

Parui, *pret. di* pareo. *v.*

Parve, e parum, *avv. poco.*

Parumper, *avv. un pochetto.*

Parvul-us, a, um: *piccoletto.*

Parv-us, a, um: *piccolo.*

Pa-sco, is, vi, stum, scere: *pascolare.*

Pasch-a, ae; *f. Pasqua.*

Passim, *avv. quà e là, ad ogni passo.*

Passi-o, onis; *f. passione.*

Pass-us, a, um; *part. di* patior. *v.*

Pasto-r, ris; *m. pastore, mandriano.*

Pastoral-is; *m. f.* e; *n. pastorale, di pastore.*

Paten-s, tis; *patente, aperto.*

Pat-eo, es, ui, ere: *esser aperto, esser chiaro, esser manifesto.*

Pat-er, ris; *m. padre.*

Patern-us, a, um; *paterno, di padre.*

Patienter, *avv. pazientemente, con pazienza.*

Patienti-a, ae; *f. pazienza.*

Pa-tior, teris, ssus sum, ti; *dep. soffrire.*

Patri-a, ae; *f. patria, terra nativa.*

Pauc-i, ae, a: *pochi, in piccol numero.*

Paullatim, *avv. a poco a poco.*

Paullo, *avv. un poco.*

Paupe-r, ris: *m. povero.*

Pa-x, cis; *f. pace.*

Peccat-um, i; *n. peccato, fallo.*

Pecc-o, as, avi, atum, are: *peccare, fallire, offendere.*

Pect-us, oris; *n. petto.*

Pecuni-a, ae: *f. denaro.*

Pec-us, oris; *n. bestiame.*

Ped-es, itis; *m. fante, pedone.* (Pedites: *l'infanteria*).

Ped-um, i; *n. verga da pastore.*

Pei-or; *m. f.* us; *n. da* malus.

Pell-icio, is, exi, ectum, icere: *tirar con lusinghe, adescare.*

Pell-is, is; *f. pelle.*

P-ello, is, epuli, ulsum, ellere: *scacciare.*

Penden-s, tis: *sospeso, pendente.*

Pe-ndeo, es, pendi, nsum, ndere: *esser sospeso, penzolare.*

Pe-ndo, is, pendi, nsum, ndere: *pagare.* (Tributum: *il tributo*).

Pene, *avv. quasi.*

Penes, *prep. coll' accus. appresso, in potere, in mano.* (Victoria penes Davidem fuit: *la vittoria fu dalla parte di Davide*).

Penitus, *avv. affatto, interamente.*

Pensit-o, as, avi, atum, are: *pagare.* (Tributum: *il tributo*).

Peperci; *pret. di* parco. *v.*

Peperi; *pret. di* pario. *v.*

Per, *prep. che regge l'accus. per, per mezzo.*

Peract-us, a, um; *part. di* perago. *v.*

Per-ago, is, egi, actum, agere: *finire, compire.*

Peragr-o, as, avi, atum, are: *viaggiare, scorrere per un paese, andar ramingo, pellegrinare.*

Perc-ello, is, uli, ulsum, ellere: *percuotere, spaventare, atterrire.*

Percit-us, a, um; *mosso,*

commosso. (Percitus furore: *agitato dal furore*).
Percont-or, aris, atus sum, ari ; *dep. informarsi, dimandare diligentemente.*
Perculi ; *pret. di* percello. *v.*
Perculs-us, a, um ; *part. di* percello. *v.*
Percuss-us, a, um ; *part. di* percutio. *v.*
Percu-tio, is, ssi, ssum, tere : *percuotere.*
Perdidi; *pret. di* perdo. *v.*
Perdit-us, a, um; *part. di* perdo. *v.*(Perditis moribus: *di perduti costumi*).
Perd-o, is, idi, itum, ere: *distruggere, perdere.*
Perdu-co, is, xi, ctum, cere ; *condurre, trarre.*
Perenn-is; *m. f.* e; *n. continuo, perpetuo.*
Per-eo, is, ii, itum, ire : *perire.*
Per-fero, ers, tuli, latum, ferre : *portare, sopportare, soffrire.*
Perf-icio, is, eci, ectum, icere : *compire, effettuare.*
Perfid-us, a, um; *perfido.*
Per-go, is, rexi, rectum, gere: *avviarsi, dirizzarsi, andare, continuare.*
Perhumaniter, *avv. umanissimamente, molto obbligantemente.*
Periculos-us, a, um ; *pericoloso.*
Pericul-um, i; *n. pericolo.*
Perit-us, a, um ; *perito, dotto.*
Perlibenter, *avv. molto volentieri.*
Perlustr-o, as, avi, atum, are : *scorrere, visitare.*
Permiss-us, us ; *m. permissione.*
Permot-us, a, um ; *part. di* permoveo. *v.*
Permo-veo, es, vi, tum, vere : *muovere, commuovere.*
Pernicios-us, a, um : *pernicioso.*
Peuoct-o, as, avi, atum, are : *pernottare, passar la notte.*
Perobscur-us, a, um: *molto oscuro.*
Perpetu-us, a, um : *perpetuo, eterno.*
Perrexi ; *pret. di* pergo. *v.*
Pers-ae, arum; *m. Persiani (popolo).*
Persecuti-o, onis; *f. persecuzione.*
Persequ-or, eris, utus sum, i ; *dep. inseguire, continuare.*
Persever-o, as, avi, atum, are : *perseverare.*

Persol-vo, is, vi, utum, vere: *pagare.*

Perspect-us, a, um, *part. di* perspicio: *conosciuto, noto.*

Perst-o, as, iti, itum, are: *perserverare, restare.*

Perstrep-o, is, ui, itum, ere: *schiamazzare, far grande strepito, strepitare.*

Persuade-o, es, si, sum, dere: *persuadere, indurre.*

Pertaes-us, a, um: *annoiato.*

Perterr-eo, es, ui, itum, ere: *spaventare, atterrire.*

Perterritus, a, um; *part. di* perterreo. *v.*

Pertinaci-a, ae; *f. pertinacia, ostinazione, durezza.*

Pertin-eo, es, ui, ere: *arrivare, giungere.*

Pertin-et, ebat, uit, *(v. imp.) appartenere, spettare.*

Pertinen-s, tis; *part. di* pertinet. *v.*

Pertra-ho, is, xi, ctum, here: *tirar per forza.*

Pertuli, *pret. di* perfero. *v.*

Perturbat-us, a, um: *perturbato, confuso.*

Perven-io, is, i, tum, ire: *giungere, arrivare, spettare.*

Pervi-us, a, um: *c. esposto, accessibile.* (Iter pervium: *via libera*).

Pe-s, dis; *m. piede.*

Pessim-us, a, um: *pessimo (superl. di* malus*).*

Pet-o, is, ivi *o* ii, itum, ere: *chiedere.*

Petr-a, ae; *f. pietra.*

Petr-us, i; *m. Pietro (persona).*

Phaler-ae, arum; *f. pl. bardatura, ornamento da cavallo, abbigliamenti, gale.*

Phara-o, onis; *m. Faraone (nome d' uomo).*

Pharetr-a, ae; *f. faretra, turcasso.*

Philiste-i, orum, *m. Filistei (popolo).*

Pie, *avv. divotamente, religiosamente.*

Pieta-s, tis; *f. pietà.*

Pilat-us, i; *m. Pilato (persona).*

Pilos-us, a, um: *peloso.*

Pincern-a, ae; *m. coppiere.*

Pingu-is; *m. f.* e; *n. pingue, grasso.*

Pisc-is, is; *m. pesce.*

Pist-or, oris; *m. fornaio, panattiere.*

Pi-x, cis; *f. pece.*

Placat-us, a, um; *part. di* placo. *v.*

Plac-eo, es, ui, itum, ere:

piacere, essere di genio, compiacersi.
Placide, *avv. placidamente.*
Placid-us, a, um: *tranquillo, quieto.*
Pla-co, as, avi, atum, are: *placare.*
Placuit; *pret. di* placeo. *v.*
Plag-a, ae; *f. piaga, ferita.*
Planct-us, us; *m. pianto, gemito.*
Plane, *avv. intieramente, manifestamente, veramente.*
Plant-a, ae; *f. pianta.*
Plaustr-um, i; *n. carro.*
Plebecul-a, ae; *f. plebaglia.*
Pleb-s, o pleb-es, is; *f. plebe.*
Ple-cto, is, xi, xum, ctere: *punire.*
Plen-us, a, um: *pieno.*
Plor-o, as, avi, atum, are: *piangere.*
Plur-es, e ra; (*nom. pl. di* plus) *molti.*
Plurimum, *avv. molto, assaissimo.*
Plurim-us, a, um: *moltissimo, assaissimo.*
Plus, *avv. più, di vantaggio.*(Plus aequo: *più del dovere, più del giusto).*
Plu-s, ris: *c. più.*
Pluvi-a, ae; *f. pioggia.*
Poen-a, ae; *f. pena, castigo.* (Dare o luere: *pagare il fio, essere punito*).
Poenaliter, *avv. penalmente.* (Homini poenaliter pendenti; *ad uomo meritamente punito).*
Poenitenti-a, ae; *f. penitenza.*
Poenit-et, ebat, uit, ere: *pentirsi.*
Pollic-eor, eris, itus sum, eri; *dep. promettere.*
Pollicit-us, a, um; *part. di* polliceor. *v.*
Pollu-o, is, i, tum, ere: *macchiare, contaminare, profanare.*
Pollut-us, a, um; *part. di* polluo. *v.*
Pomp-a, ae; *f. pompa, trionfo.*
Pompei-us, i; *m. Pompeo* (*nome d'uomo*).
Pond-us, eris; *n. peso.*
Po-no, is, sui, situm, nere: *porre, mettere.*
Pontif-ex, icis; *m. Pontefice* (*sommo Sacerdote*).
Ponti-us, i; *m. Ponzio (persona).*
Poposci; *pret. di* posco. *v.*
Popul-us, i; *m. popolo.*
Porc-us, i; *m. porco.*
Porr-igo, is, exi, ectum, igere: *porgere, offerire.*

Porro, *avv. certamente, invero, ma, poi.*

Port-a, ae; *f. porta.*

Porten-do, is, di, tum, dere: *predire, presagire.*

Port-o, as, avi, atum, are: *portare.*

P-osco, is, oposci, oscitum, oscere: *chiedere.*

Posit-us, a, um; *part. di* pono. *v.*

P-ossum, otes, otui, osse: *potere, aver possanza, aver facoltà.* (Posse plurimum apud. . . . *aver molto credito presso. . .*).

Post, (*prep. che regge l' accus.*) *dopo, appresso.*

Postea, *avv. dappoi, in seguito, da poi.*

Poster-i, orum; *m. pl. posteri.*

Poster-us, a, um; *seguente, successivo.*

Post-is, is; *m. stipite, imposta di porta.*

Postmodum, *avv. dipoi.*

Postquam, *cong. dappoichè, poichè, dopochè.*

Postremo, *avv. finalmente, in ultimo luogo.*

Postrem-us, a, um: *ultimo.*

Postridie, *avv. al dimane.*

Postulati-o, onis; *f. domanda.*

Postulat-um, i; *n. requisito.*

Postul-o, as, avi, atum, are: *domandare, chiedere.*

Posui, *pret. di* pono. *v.*

Potenti-a, ae; *f. potenza.*

Potesta-s, tis; *f. potestà.* (Tradere in potestatem: *dare in potere altrui.* Facere potestatem: *concedere, dar facoltà*).

Poti-or, ris, tus sum, ri: *dep. impadronirsi, ottenere.*

Potissimum, *avv. principalmente, soprattutto.*

Potit-us, a, um; *part. di* potior. *v.*

Potius, *avv. piuttosto.* (Potiusquam: *piuttosto che*).

Potui; *pret. di* possum. *v.*

Pot-us, us; *m. bevanda, il bere.*

Prae, (*prep. che richiede l'ablat.*) *in paragone, a preferenza, per, a cagione.*

Praeb-eo, es, ui, itum, ere: *porgere, dare.*

Praebui, *pret. di* praebeo. *v.*

Praec-eps, ipitis: *strabocchevole, precipitoso.* (Cursus praeceps; *corso precipitoso*).

Praecept-um, i ; *n. insegnamento, precetto.*

Praeci-do, is, di, sum, dere: *tagliare.*

Praec-ipio, is, epi, eptum, ipere: *ordinare, comandare.*

Praecipue, *avv. principalmente, massimamente.*

Praecis-us, a, um, *part. di* praecido. *v.*

Praeclar-us, a, um: *bello, rilucente, illustre, celebre.*

Praec-urro, is, urri *o* ucurri, ursum, urrere : *correre avanti, precedere.*

Praed-a, ae; *f. preda, bottino.*

Praedic-o, as, avi, atum, are; *predicare.*

Praedicati-o, onis ; *f. predicazione.*

Praedi-co, is, xi, ctum, cere : *predire.*

Praedict-us, a, um; *predetto, suddetto.*

Praedit-us, a, um; *dotato.*

Praedixi ; *pret. di* praedico. *v.*

Prae-eo, is, ivi, itum, ire : *precedere, andare innanzi.*

Praefect-us, i; *m. prefetto, uffiziale, governatore.*

Prae-fero, ers, tuli, latum, ferre ; *portar innanzi a se, anteporre, preferire.*

Praef-icio, is, eci, ectum, icere : *mettere alla testa, soprapporre, preporre.*

Praeli-um, i; *n. battaglia.* (Committere praelium : *presentare battaglia*).

Praemi-tto, is, si, ssum, ttere : *premettere, mandare innanzi.*

Praemi-um, i ; *n. premio, rimunerazione.*

Praemonit-us, a, um: *avvisato innanzi, ammonito.*

Praeno-sco, is, vi, scere: *preconoscere.*

Praesci-o, is, vi, tum, re: *antisapere, saper prima, presagire, indovinare, prevedere.*

Praescri-bo, is, psi, ptum, bere; *prescrivere, ordinare, intitolare.*

Praese-ns, tis : *presente.*

Praesertim, *avv. soprattutto, principalmente.*

Praes-es, idis: *presidente.*

Praesidi-um, i; *n. praesidio, guarnigione.*

Praest-o, as, iti, itum, are: *fare, seguire, adempire, somministrare, dare, concedere.*

Prae-sum, es, fui, esse :

presiedere, soprainten-dere.

Praeter, (*prep. che richiede l'accus.*) *oltre, eccetto.*

Praeter-eo, is, ivi *o* ii, itum: *passar oltre, oltrepassare.*

Praetori-um, i; *n. pretorio.*

Prandi-um, i; *n. desinare, pranzo.*

Prav-us, a, um: *vizioso.*

Precati-o, onis; *f. preghiera.*

Prec-es, um; *f. preci.* (Fundere... *far preghiere).*

Prec-or, aris, atus sum, ari; *dep. pregare.* (Precari fausta: *desiderare felicità).*

Pre-mo, is, ssi, ssum, mere: *premere, stringere, stimolare, gravare.*

Pretios-us, a, um: *prezioso.*

Preti-um, i; *n. prezzo, salario, paga, ricompensa.*

Primo, *avv. primieramente, alla prima.*

Primogenit-us, i; *m. primogenito.* (Ius... *dritto di primogenitura).*

Primum, *avv. primieramente, in primo luogo.*

Prim-us, a, um: *primo.*

Princ-eps, ipis; *c. principe, capo, sovrano, primo.*

Pri-or; *m. f.* us; *n. il primo.*

Pristin-us, a, um: *pristino, primiero, di prima.*

Prius, *avv. avanti.*

Priusquam: *avanti che.*

Pro, *prep. per, secondo, in vece.*

Probr-um, i; *n. ingiuria.*

Proce-do, is, ssi, ssum, dere: *procedere, andar innanzi, avanzarsi.*

Processi; *pret. di* procedo. *v.*

Procul, *avv. lontano, di lontano.*

Procurati-o, onis: *f. amministrazione, cura.*

Prod-eo, is, ivi, itum, ire: *uscir fuori, avanzarsi, comparire.*

Prodigi-um, i: *n. prodigio.* (Prodigium edere: *far un prodigio).*

Prod-o, is, idi, itum, dere: *tradire, dare, consegnare.*

Produ-co, is, xi, ctum, cere: *produrre, protrarre, esporre.*

Profan-us, a, um: *profano.*

Profecto, *avv. certamente.*

Profect-us, a, um; *part. di* proficiscor. *v.*

Pro-fero, ers, tuli, latum, ferre: *tirare, metter fuori, pronunziare.* (Proferre verba: *pronunciare delle parole*).

Prof-iciscor, eris, ectus sum, icisci; *dep. partire, andare via.*

Proflig-o, as, avi, atum, are: *distruggere, gettare a terra, sbaragliare, sconfiggere.*

Profu-ndo, is, di, sum, ndere: *spargere largamente, versare.* (Lacrymas: *delle lagrime.* Vitam: *sacrificare la vita*).

Progeni-es, ei; *f. stirpe, razza.*

Progre-dior, eris, ssus sum, di; *dep. inoltrarsi, marciar contro, andare, muovere.*

Prohib-eo, es, ui, itum, ere: *proibire.*

Proi-icio, is, eci, ectum, icere: *gettare.*

Prol-es, is; *f. prole, posterità.*

Promiscu-us, a, um: *confuso.* (Vulgus promiscuum: *il popolaccio.* Caedes promiscua: *strage indistinta*).

Promissi-o, onis; *f. promissione, promessa.*

Promiss-um, i; *n. promessa.* (Stare promissis: *essere fedele alle promesse*).

Promiss-us, a, um: *lungo, steso innanzi, allungato. (E' anche part. di* promitto. *v.*).

Promi-tto, is, si, ssum, ttere: *promettere.*

Pron-us, a, um: *chinato, prostrato.*

Propag-o, as, avi, atum, are: *dilatare, propagare, originare.*

Prope, *prep. che richiede l'accus. presso, vicino.* Propius: *più vicino.*

Proper-o, as, avi, atum, are: *affrettarsi, correre.*

Prophet-a, ae; *m. profeta.*

Propinqu-us, a, um: *parente, vicino.*

Propiti-us, a, um: *favorevole, propizio.*

Propo-no, is, sui, situm, nere: *proporre, esibire, offerire.*

Proposit-us, a, um; *part. di* propono. *v.* (Proposita poena mortis: *avendo ordinata la pena di morte*).

Proposui; *pret. di* propono. *v.*

Propri-us, a, um: *proprio.*

Propter, (*prep. che regge l'accusativo*) *a cagione, appresso, per.*
Propterea, *cong. per questa cagione.*
Prorsus, *avv. affatto.*
Prosequ-or, eris, utus sum, i; *dep. continuare.*
Prospe-r, ra, rum: *prospero, avventurato.*
Prospere, *avv. prosperamente.*
Prospexi; *pret. di* prospicio. *v.*
Prosp-icio, is, exi, ectum, icere: *riguardare, veder da lontano.*
Prost-erno, is, ravi, ratum, ernere: *gettare in terra, rovesciare, atterrare, debellare, disfare.*
Prostrat-us, a, um; *part. di* prosterno. *v.*
Prostravi; *pret. di* prosterno. *v.*
Pro-sum, des, fui, desse: *servire, giovare, esser utile.*
Protenden-s, tis; *part. di* protendo. *v.*
Proten-do, is, di, sum, dere: *stendere, porgere innanzi.*
Protuli; *pret. di* profero. *v.*
Prout, *cong. come.*
Providenti-a, ae; *f. providenza.*
Provi-deo, es, di, sum, dere: *provvedere.*
Provinci-a, ae; *f. provincia, uffizio, dovere, commissione.*
Provoc-o, as, avi, atum, are: *sfidare, chiamare.*
Proxim-us, a, um: *prossimo.* (Morti: *vicino a morte*).
Pruden-s, tis: *prudente.* (Prudens id fecit: *ciò fece avvisatamente*).
Prudenti-a, ae; *f. prudenza, senno.*
Publice, *avv. pubblicamente.*
Public-us, a, um; *pubblico.*
Pu-det, debat, duit, dere: *aver vergogna.*
Puell-a, ae; *f. fanciulla.*
Pue-r, ri, *m. fanciullo.* (A puero: *dalla fanciullezza*).
Pueril-is; *m. f.* e; *n. puerile, fanciullesco.*
Puerul-us, i; *m. pargoletto.*
Pugn-a, ae; *f. combattimento.* (Pugna commissa: *battaglia presentata*).
Pugn-o, as, avi, atum, are: *combattere, lottare.* (Pugnatum est acriter: *si combattè accanitamente*).

Pulch-er, ra, rum ; *bello.*
Pulchre , *avv. egregiamente.*
Pulchritud-o, inis; *f. bellezza.*
Pull-us, i; *m. polledro.* (Pullus asini : *asinello*).
Pulment-um, i ; *n. polta, farinata, minestra.*
Puls-o, as, avi, atum, are: *percuotere , agitare , suonare.* (Pulsare citharam : *suonar l' arpa*).
Puls-us, a, um : *part. di* pello. *v.*
Purg-o, as, avi, atum, are: *purgare, mondare, purificare.* (Se purgare : *giustificarsi*).
Purpure-us , a , um : *di porpora, purpureo.*
Pur-us,a, um : *puro, pretto, schietto.*
Putan-s,tis;*part.di* puto.*v.*
Pute-us, i ; *m. pozzo.*
Putipha-r, ris ; *m. Putifarre (nome d' uomo).*
Put-o as, avi, atum, are: *pensare, credere.*

Q

Qua, *avv. per qual luogo, dove, per dove.*
Quadragesim-us , a , um ; *quarantesimo.*
Quadraginta, *agg. indecl. quaranta (numero).*
Quae-ro , is , sivi, situm, rere : *cercare, domandare.* (Quaesivit quid istud rei esset : *chiese che fosse ciò*).
Quaeso, *avv. di grazia.*
Quaesti-o, onis; *f. quistione, causa, processo.*
Quam, *cong. che, quanto.*
Quamdiu ; *v.* Quandiu.
Quamobrem, *cong. per la qual cosa , il perchè.*
Quamplurim-us , a, um ; *moltissimo.*
Quamprimum, *avv. quanto prima, presto.*
Quamquam, *cong. benchè.*
Quandiu, *avv. per quanto tempo, fin tanto che, fino a che.*
Quandoquidem, *cong. perchè, giacchè.*
Quanquam; *v.* quamquam.
Quantum , *avv. quanto.*
Quant-us, a, um ; *quanto grande, quanto forte.*
Quapropter, *cong. laonde, il perchè.*
Quare ? *cong. perchè?*
Quare , *cong. il perchè, per la qual cosa.*
Quart-us, a, um: *quarto.*
Quasi , *cong. come se.*
Quemadmodum, *cong. come, siccome.*
Querc-us, us; *f. quercia.*
Que-ror, reris, stus sum,

ri; *dep. lagnarsi, dolersi, lamentarsi.*

Quest-us, us; *m. lamento.*

Qu-i, ae, od: *che, il quale.*

Quia, *cong. perchè.*

Quibuscum, (*invece di* cum quibus) *co' quali.*

Qu-icumque, aecumque, odcumque; *chiunque, qualunque, ogni.*

Qu-idam, aedam, oddam, *un certo, alcuno, uno.* (Quadam die, *un giorno.* Quadam nocte, *una notte).*

Quidem, *avv. per verità, invero, anche.*

Quidquam: *niente.* (Nec nocuit quidquam: *non fece alcun male*).

Quie-s, tis; *m. riposo, sonno.* (In quiete: *sognando, in sogno.* Per quietem: *in sogno*).

Quie-sco, is, vi, tum, scere; *riposarsi.* (Placida morte quievit: *di morte tranquilla morì*).

Quievi; *pret.di* quiesco. *v.*

Quin, *cong. che non, anzi, senza che.*

Quindecim, *agg. indecl. quindici (numero).*

Quinque, *agg. indecl. cinque (numero).*

Quintupl-um, i; *cinque volte, quintuplo.*

Quint-us, a, um: *quinto.*

Qu-is, ae, id? *chi? quale? qual cosa?*

Qui-snam, aenam, odnam o idnam? *chi mai? che cosa? che?*

Qu-isquam, aequam, odquam: *alcuno, qualcuno, qualunque.*

Qu-isque, aeque, odque: *ciascuno.*

Qu-isquis, aeque, idquid; *chiunque, checchè, qualunque cosa.*

Quo, *avv. dove: cong. acciocchè, affinchè.*

Quocumque, *avv. in qualunque luogo.*

Quod, *cong. che, perchè.*

Quomodo, *avv. come.* (Quomodo se habent? *come stanno essi?*).

Quoniam, *cong. poichè, giacchè.*

Quoque, *avv. e cong. ancora, anche.*

Quorsum, *avv. verso qual parte.* (Quorsum spectat res? *dove tende la cosa?*).

Quotannis, *avv. ogni anno.*

Quotidian-us, a, um: *quotidiano, d'ogni giorno.*

Quotidie, *avv. ognidì.*

Quoties, *avv. quante volte.*

Quum, *cong. poichè, allorquando.*

R

Rache-l, lis; *f. Rachele (nome di donna).*
Radi-x, cis; *f. radice.*
Rag-es, is: *Rage (nome di città).*
Rague-l, lis; *m. Raguele (nome d'uomo).*
Ram-us, i; *m. ramo.*
Rap-io, is, ui, tum, ere: *rapire, usurpare.*
Rapt-um, i; *n. ratto, rapimento.* (Vivere ex rapto: *viver di ladroneccio).*
Rapui; *pret. di* rapio. *v.*
Rati-o, onis; *f. ragione, modo, maniera.*
Rat-us, a, um; *part. di* reor. *v.*
Rebecc-a, ae; *f. Rebecca (nome di donna).*
Rebell-o, as, avi, atum, are: *ribellarsi.*
Rece-do, is, essi, essum, dere: *ritirarsi, uscire.*
Recens, *modo avverb. recentemente, di fresco, poco fa.* (Recens natus; *nato poco fa).*
Recen-s, tis; *nuovo, recente.*
Recepi; *pret. di* recipio. *v.*
Recept-us, a, um; *part. di* recipio. *v.*
Recess-us, us; *m. solitudine.*
Reci-do, is, di, asum, dere: *ricadere.*
Reci-do, is, di, sum, dere: *recidere, tagliare.*
Rec-ipio, is, epi, eptum, ipere: *ricevere, riscuotere, ricuperare.* (Se recipere: *ritirarsi.* Recipere animum: *riaversi.* Robur: *rucuperare le forze).*
Reconcili-o, as, avi, atum, are: *riconciliare.*
Recond-o, is, idi, itum, ere: *riporre, chiudere.*
Record-or, aris, atus sum, ari; *dep. ricordarsi.*
Recte, *avv. bene, giustamente.*
Rect-us, a, um: *retto, giusto.*
Recu-mbo, is, bui, bitum, mbere: *giacere, sedere a tavola.*
Recuper-o, as, avi, atum, are: *ricuperare, riscuotere.*
Redd-o, is, idi, itum, ere: *rendere, restituire.*
Red-eo, is, ivi, o ii, itum, ire: *ritornare.*
Red-iens, euntis; *part. di* redeo. *v.*

Redu-co, is, xi, ctum, cere: *circondurre.*
Refeci; *pret. di* reficio. *v.*
Re-fero, ers, tuli, latum, ferre: *portare*, *riferire, riportare.* (Referre gratiam; *esser riconoscente*).
Ref-icio, is, eci, ectum, icere: *rifare.*
Reflu-o, is, xi, xum, ere: *rimontare.*
Regal-is; *m. f.* e; *n. regale.*
Regi-a, ae; *f. reggia (palazzo reale).*
Regin-a, ae; *f. regina.*
Regi-o, onis; *f. paese, regione, provincia.*
Regi-us, a, um; *regio, reale.*
Regn-o, as, avi, atum, are: *regnare.*
Regn-um, i; *n. regno, reame, dominio.*
Re-go, is, xi, ctum, gere: *governare.*
Regre-dior, eris, ssus sum, di; *dep. ritornare.*
Regress-us, a, um: *part. di* regredior. *v.*
Reipsa, *avv. effettivamente, in effetto.*
Reieci; *pret. di* reiicio. *v.*
Rei-icio, is, eci, ectum, icere: *rigettare.*
Relict-us, a, um; *part. di* relinquo. *v.*
Religi-o, onis; *f. religione.*
Religios-us, a, um: *religioso.*
Reli-nquo, is, qui, ctum, nquere: *abbandonare, lasciare.*
Reliqu-us, a, um: *rimanente, residuo.*
Reluctan-s, tis; *part. di* reluctor. *v.*
Reluct-or, aris, atus sum, ari; *dep. opporsi, resistere.*
Reman-eo, es, si, sum, ere: *rimanere, restare.*
Remigr-o, as, avi, atum, are: *ritornare.*
Remi-tto, is, si, ssum, ttere: *rimandare, rimettere.*
Remuner-o, as, avi, atum, are, *o* remuner-or, aris, atus sum, ari: *dep. ricompensare.*
Renui; *pret. di* renuo. *v.*
Renunci-o, as, avi, atum, are: *riportare, rinunziare.*
Renu-o, is, i, ere: *ricusare.*
R-eor, eris, atus sum, eri: *dep. credere, pensare.*
Repen-do, is, di, sum, dere: *ricompensare, rendere.*

Reper-io, is, i, tum, ire: *trovare.*

Repert-us, a, um; *part. di* reperio. *a.*

Repetit-us, a, um; *ripreso, replicato, raddoppiato.*

Repono, is, sui, situm, nere: *riporre.*

Report-o, as, avi, atum, are: *riportare, acquistare.*

Reposui; *pret. di* repono. *v.*

Reprehen-do, is, di, sum, dere: *biasimare, riprendere.*

Rept-o, as, avi, atum, are: *rampicarsi, andar carpone, strisciarsi.*

R-es, ei; *f. cosa, bene, evento, fatto, azione, prodigio, miracolo, stato, condizione, patrimonio.* (Ea de re: *a tale scopo.* Rem augere; *aumentare il negozio*).

Resc-io, is, ivi, itum, ire: *risapere, scoprire.*

Reserv-o, as, avi, atum, are: *riserbare, salvare.*

Res-ideo, es, edi, idere: *risiedere, soggiornare.* (Culpa in me residebit: *la colpa sarà mia, io ne risponderò*).

Res-isto, is, titi, titum, istere: *resistere, opporsi.*

Resp-icio, is, exi, ectum, icere: *guardare indietro, risguardare.*

Respon-deo, es, di, sum, dere: *rispondere.*

Respons-um, i; *n. risposta.*

Respu-o, is, i, ere: *rigettare, respingere, disprezzare.*

Restitu-o, is, i, tum, ere: *restituire, ristabilire.* (Rem afflictam restituet; *migliorerà il misero stato.* Templum restituere: *rifabbricare il tempio).*

Restitut-us, a, um; *part. di* restituo. *v.*

Resur-go, is, rexi, rectum, gere; *risorgere.*

Resurrecti-o, onis; *f. risurrezione.*

Ret-ineo, es, inui, entum, inere: *ritenere.*

Retinui, *pret. di* retineo. *v.*

Retuli, *pret. di* refero. *v.*

Re-us, a, um; *reo, colpevole.*

Revera, *avv. in effetto.*

Revers-us, a, um, *part. di* revertor. *v.*

Rever-tor, teris, sus sum, ti; *dep. ritornare.*

Revoc-o, as, avi, atum,

are : *richiamare*. (Revocare ad vitam : *richiamare alla vita*).
Re-x, gis; *m. re*.
Rexi, *pret. di* rego. *v.*
Ri-deo, es, si, sum, dere: *ridere*.
Rip-a, ae; *f. riva, riviera, lido*.
Risi, *pret. di* rideo. *v.*
Rit-us, us : *m. rito, cerimonia*. (Gentilium ritu : *alla maniera dei gentili*).
Roboam-us, i; *m. Roboamo (nome d'uomo)*.
Rob-ur, oris; *n. forza*.
Robust-us, a, um : *robusto, vigoroso*.
Rog-o, as, avi, atum, are: *pregare*.
Roman-us, a, um: *romano*.
Rube-n, nis; *m. Ruben (nome d'uomo)*.
Rub-er, ra, rum : *rosso*.
Ruen-s, tis; *part. di* ruo. *v.*
Ruin-a, ae; *f. rovina*.
Rumo-r, ris; *m. rumore, fama*.
Ru-mpo, is, pi, ptum, mpere : *rompere, fracassare, spezzare, frangere*.
Ru-o, is, i, itum, ere : *cadere, rovinare*.
Rup-es, is; *f. rupe, pendice, roccia*.
Rupi, *pret. di* rumpo. *v.*
Rursum, *e* rursus *avv. di nuovo, una seconda volta*.
Ru-s, ris; *n. villa, campagna*. (Rure o ruri : *alla campagna, per la campagna*).

S

Sab-a, ae; *indecl. Saba (città d'Arabia)*.
Sabbat-um, i; *n. sabbato (giorno di riposo)*.
Saccul-us, i; *m. sacchetto, taschetto*.
Sacc-us, i; *m. sacco*.
Sac-er, ra, rum : *sacro*.
Sacerdo-s, tis; *m. sacerdote*.
Sacrament-um, i; *n. sacramento*.
Sacrat-us, a, um; *sacrato, santo*.
Sacrifici-um, i; *m. sacrifizio*.
Saepe, *avv. spesse volte*.
Saevien-s, tis; *flagellatore, crocifissore*.
Saevi-o, is, i, tum, re; *incrudelire*.
Saeviti-a, ae; *f. crudeltà*.
Sagitt-a, ae; *f. saetta*.
Salt-us, us; *m. bosco, foresta, selva*.
Salubriter, *avv. salutevol-*

mente. (Et salubriter confitenti *; e che il confessava di cuore).*

Salu-s, tis, *f. salute, salvezza.*

Saluta-ris; *m. f.* re; *n. salutare.*

Salut-o, as, avi, atum, are: *salutare.*

Salvato-r, ris; *m. Salvatore.*

Salv-us, a, um; *sano, salvo.*

Samari-a, ae; *f. Samaria (città).*

Samso-n, nis; *m. Sansone (nome d' uomo).*

Samue-l, lis; *m. Samuele (nome d' uomo).*

Sanat-us, a, um; *part. di* sano. *v.*

Sanct-us, a, um: *santo.*

Sane, *avv. certamente.*

Sangui-s, nis; *m. sangue.*

San-o, as, avi, atum, are: *sanare.*

San-us, a, um: *sano.* (Ad sanam mentem redire: *riprendere, migliorare i sentimenti).*

Sapien-s, tis; *m. saggio, dotto, assennato.*

Sapienter, *avv. saggiamente.*

Sapienti-a, ae; *f. sapienza.*

Sar-a, ae; *Sara (nome di donna).*

Satell-es, itis; *satellite, sgherro.*

Satis, *avv. assai, bastantemente.* (Satius: *meglio.* Satis est mihi; *mi basta.* Multo satius est; *assai meglio è*).

Satisf-acio, is, eci, actum, acere: *contentare, appagare.*

Sauciat-us, a, um; *part. ferito.*

Sau-l, lis; *m. Saulle (nome d' uomo).*

Sax-um, i; *n. sasso, pietra.*

Scal-a, ae; *f. scala.*

Scat-eo, es, ui, ere: *esser pieno, abbondare, uscir fuori in copia, mandar fuori in copia.*

Scelest-us, a, um: *scellerato.*

Scel-us, eris; *n. delitto, scelleratezza.*(Istud sceleris: *cotesto delitto*).

Sceptr-um, i; *n. scettro.*

Scienti-a, ae; *f. scienza.*

Scilicet, *cong. cioè, vale a dire.*

Sc-indo, is, idi, issum, indere: *fendere, scindere, lacerare, squarciare.*

Sc-io, is, ivi, itum, ire: *sapere.*

Scirpe-us, a, um: *di giunco.*

Sciscit-or, aris, atus sum, ari: *dep. interrogare, dimandare.*

Scri-bo, is, psi, ptum, bere; *scrivere.*

Scrut-or, aris, atus sum, ari; *dep. investigare, ricercare.*

Scyphus, i; *m. bicchiere, tazza.*

Sece-do, is, ssi, ssum, dere: *ritirarsi, levarsi via.*

Se-co, as, ui, ctum, care: *dividere, segare, lacerare, straziare.*

Secum, *(invece di* cum se); *con se, seco.*

Secundo, *avv. secondariamente, per la seconda volta.*

Secund-us, a, um: *secondo.*

Secur-is, is; *f. scure, mannaia. (*Percutere securi: *troncare il capo, decollare, decapitare*).

Secuturus; *v.* sequuturus.

Sed, *cong. ma.*

Sedat-us, a, um; *part. calmato.*

Sedeci-as, ae; *m. Sedecia (nome d' uomo).*

Se-deo, es, di, ssum, dere: *sedere, esser seduto.*

Sed-es, is; *f. sede, soggiorno.*

Sediti-o, onis; *f. tumulto, sedizione, discordia.*

Sege-s, tis; *f. biada, messe.*

Sell-a: ae; *f. seggia, seggiola.*

Semei *indecl. Semei (nome d' uomo).*

Semel, *avv. una volta.*

Semper, *avv. sempre.*

Sempitern-us a, um: *sempiterno, eterno.*

Sem-us, i; *m. Sem (nome d' uomo.*

Senect-us, utis; *f. vecchiaia.* (Summa senectus; *vecchiezza estrema).*

Sen-esco, is, ui, escere: *invecchiare.*

Sen-ex, is; *m. vecchio.*

Sensi, *pret. di* sentio. *v.*

Sensim, *avv. a poco a poco, pian piano, insensibilmente.*

Sententi-a, ae; *f. parere, opinione.*

Sen-tio, is, si, sum, tire: *sentire, avvedersi.*

Senui, *pret. di* senesco. *v.*

Sep-elio, is, elivi, ultum, elire: *seppellire.*

Sepo-no, is, sui, situm, nere: *mettere a parte, scegliere.*

Septem, *indecl. sette (nome di numero).*

Septies, *avv. sette volte.*

Septim-us, a, um: *settimo.*
Septuaginta, *indecl. settanta.*
Sepulcr-um, i: *n. sepolcro, tomba.*
Sepultur-a, ae; *f. sepoltura.*
Sequen-s, tis: *seguente, che segue.*
Sequ-or, eris, utus sum, i: *dep. seguire.*
Sequutu-rus, a, um; *part. di* sequor. *v.*
Ser-a, ae; *f. serratura.*
Serm-o, onis; *m. discorso, orazione, preghiera.*
Serpen-s, tis; *m. serpente.*
Serr-a, ae; *f. sega.*
Servil-is; *m. f.* e; *n. servile, da schiavo.*
Servit-us, utis; *f. servitù.*
Serv-o, as, avi, atum, are: *serbare, salvare, mantenere, custodire.*
Serv-us, i; *m. schiavo, servo.*
Sex, *indecl. sei (nome di numero).*
Sexaginta, *indecl. sessanta.*
Sexcent-i, ae, a: *seicento.*
Sext-us, a, um: *sesto.*
Si, *cong. se.* (Si autem: *se poi.* Si quando: *se qualche volta, se un giorno.* Si quis, si qua, si quod e si quid; *se alcuno*).
Sic, *avv. cosi, in tal guisa.*
Sicc-us, a, um; *secco.* (Mare siccum: *mare asciutto).*
Sicer-a, ae; *f. birra, sidro (bevanda ebraica).*
Sidon, is; *f. Sidone (città).*
Signific-o, as, avi, atum, are: *significare, indicare.*
Sign-um, i; *n. segno, insegna, miracolo.*
Silen-s, tis; *c. silenzioso.*
Sil-eo, es, ui, ere: *tacere, star zitto.*
Silv-a, ae; *f. selva, foresta.*
Silvestr-is; *m. f.* e; *n. silvestre, selvatico.*
Simeon, is; *m. Simeone (nome d' uomo).*
Simil-a, ae; *f. fiore di farina.*
Simil-is; *m. f.* e; *n. simile, simigliante.*
Similiter, *avv. medesimamente, in simile maniera.*
Similitud-o, inis; *f. similitudine, simiglianza.*
Simpl-ex, icis; *semplice, schietto, sincero, ingenuo.*
Simul, *avv. insieme, in una, unitamente, simultaneamente, nello stesso tempo.*

Simulati-o, onis; *f. simulazione, doppiezza.*
Simul-o, as, avi, atum, are: *simulare, fingere.*
Sin-a, ae; *f. Sina (monte).*
Sincer-us, a, um: *sincero, puro.*
Sind-on, onis; *f. pannolino, lenzuolo, sindone.*
Sine, (*prep. che governa l' abl.*) *senza.*
Singular-is; *m. f.* e; *n. singolare, mirabile*(Singulare certamen:*duello*).
Singul-i, ae, a: *ciascuno, ciascuna.*
Sinistr-a, ae; *f. mano sinistra, manca.*
Sin-o, is, ivi, itum, nere: *concedere, lasciar fare.*
Siquidem, *cong. perocchè, ma.*
Sit-us, a, um: *situato, posto.*
Soce-r, ri; *m. suocero.*
Soci-a, ae; *f. campagna.*
Societa-s, tis; *f. società.*
Soci-us, i; *m. campagno, guida.*
Sol, is, *m. sole.*
Solati-um, i; *n. conforto, sollazzo, consolazione.*
Solemni-s; *m. f.* e; *n. solenne.*
Sol-eo, es, itus sum, ere: *esser solito.*
Solitud-o, inis; *f. solitudine, deserto.*
Solit-us, a, um; *solito, consueto.* (Tristior solito: *più melanconico dell' ordinario*).
Soli-um, i, *n. soglio, trono.*
Sollicit-us, a, um: *inquieto, sollecito, ansioso.*
Sol-um, i; *n. suolo, terreno.* (Solo aequare: *spianare, demolire).*
Solum, *avv. solo, solamente, soltanto.*
Sol-us, a, um: *solo.*
Solvi, *pret. di* solvo. *v.*
Sol-vo, vis, vi, utum, vere: *sciorre, sciogliere.* (Vincula: *sciorre le catene.* Obsidionem: *levar l' assedio*).
Somniat-or, oris; *m. sognatore.*
Somni-o, as, avi, atum, are: *sognare, far sogni.*
Somni-um, i; *n. sogno.*
Somn-us, i; *m. sonno.*
Sonit-us, us; *m. suono, squillo.*
Sopo-r, ris; *m. sopore, grave sonno.*
Soro-r, ris; *f. sorella.*
Spar-go, is, si, sum, gere: *spargere, diffondere.*
Spati-um, i; *n. spazio.*
Speci-es, ei; *f. apparen-*

za, immagine. (Ad speciem iusti exercitus: *in sembiaza di bene ordinato esercito.* Specie: *sotto pretesto*).

Specim-en, inis; *n. mostra, prova.*

Spectacul-um, i; *n. spettacolo.*

Spect-o, as, avi, atum, are: *guardare, riguardare.* (Quorsum spectat: *che vuol dir ciò?*).

Spelunc-a, ae; *f. spelonca, caverna.*

Sp-erno, is, revi, retum, ernere: *sprezzare.*

Sper-o, as, avi, atum, are: *sperare.*

Sp-es, ei; *f. speranza.*

Spic-a, ae; *f. spiga.*

Spin-a, ae; *f. spina, sterpo.*

Spirit-us, us; *m. spirito.*

Splendide, *avv. illustremente, nobilmente, largamente.*

Splendid-us, a, um: *risplendente, magnifico.*

Spoli-o, as, avi, atum, are: *spogliare.*

Spoli-um, i; *n. spoglia.*

Spo-ndeo, es, pondi, nsum, ndere: *promettere, dar parola.*

Sponte, *avv. spontaneamente.*

Spopondi, *pret. di* spondeo. *v.*

Sprevi, *pret, di* sperno. *v.*

Squamat-us, a, um: *squamoso.*

Stan-s, tis; *c. fermo, fermato.*

Statim, *avv. subitamente.* (Statim ac: *tostochè*).

Statu-a ae; *f. statua.*

Statu-o, is, i, tum, ere: *determinare, situare, stabilire.*

Statur-a, ae; *f. statura, taglio di vita, persona.*

Stat-us, us; *m. stato, condizione, dignità.*

Stell-a, ae; *f. stella.*

Sterc-us, oris; *n. sterco.*

Steril-is; *m. f.* e; *n. sterile.*

St-erno, is, ravi, ratum, ernere; *distendere, atterrare, coprire.*

Stimul-o, as, avi, atum, are: *pungere, stimolare.*

Stipendiari-us, a, um: *tributario.*

Stirp-s, is; *f. stirpe, razza, lignaggio.*

St-o, as, eti, atum, are: *star in piedi, star fermo, rimanersene, dimorare.*

Stolid-us, a, um; *stolido.*

Strat-us, a, um; *part. di* sterno. *v.*

Strenue, *avv. coraggiosamente.*

Strenu-us, a, um: *coraggioso, valoroso.*

Strido-r, ris; *m. stridore, grido, urto.*

Stru-es, is; *f. catasta, ammasso, rogo, pira.*

Stultiti-a, ae; *f. pazzia, imprudenza.*

Stupend-us, a, um: *sorprendente.*

Suaden-s, tis; *c. part. di* suadeo. *v.*

Sua-deo, es, si, sum, dere: *esortare, persuadere, consigliare.*

Suasi, *pret. di* suadeo. *v.*

Suav-is; *m. f.* e; *n. dolce, amabile, saporoso.*

Sub, *prep. sotto, verso.*

Sub-eo, is, ii, e ivi, itum, ire: *subire, soggiacere, incontrare.*

Subeund-us, a, um: *part. di* subeo. *v.*

Sub-igo, is, egi, actum, igere; *sottomettere, convertire.*

Subii, *pret. di* subeo. *v.*

Subit-us, a, um; *subito, repentino.*

Subi-cio, is, ieci, iectum, cere: *sottomettere, sottoporre.*

Sublat-us, a, um; *part. di* tollo. *v.*

Sublevat-us, a, um: *sollevato.*

Submiss-us, a, um: *umile, sommesso.* (Voce submissa: *a voce bassa*).

Subnix-us, a, um: *appoggiato, sostenuto, sorretto.*

Suborn-o, as, avi, atum, are; *subornare, sedurre.*

Subr-ipio, is, ipui, eptum, ipere: *rubare, togliere nascostamente.*

Subse-quor, eris, cutus e quutus sum, qui; *succedere, seguire.*

Subsidi-um, i; *n. sussidio, soccorso, ristoro.*

Subter, (*prep. che regge l'accus.*) *sotto.*

Subver-to, is, ti, sum, tere: *sovvertire, voltare sotto sopra, sconvolgere, rovesciare.*

Succe-do, is, ssi, ssum, dere: *succedere, avvenire.*

Succen-do, is, di, sum, dere: *dar fuoco, bruciare, accendere.*

Succens-eo, es, ui, ere: *adirarsi.*

Successi, *pret. di* succedo. *v.*

Success-or, oris; *m. successore.*

Succre-sco, is, vi, scere: *andar crescendo.*

Succu-mbo, is, bui, bitum; mbere: *soggiacere, soccombere.*

Sudari-um, i; *n. sudario.*

Sud-or, oris; *m. sudore.*

Suffect-us, a, um: *part. di* sufficio. *v.*

Suff-icio, is, eci, ectum, icere: *sostituire, bastare.*

Sui, sibi, se, *pron. di sè, a sè, sè.*

Suill-us, a, um: *porcino.*

Sull-a, ae; *Silla* (*persona*).

Sum, es, fui, esse; *essere.*

Sum-o, is, psi, ptum, ere: *pigliare, prendere.* (Id totum sumo mihi; *ciò tutto prendo sopra di me*).

Summ-a, ae; *f. somma, capo, perfezione.* (Summa rerum: *il sovrano potere*).

Summ-us, a, um: *sommo.* (Summas manus ac pedes praecidere: *tagliare l' estremità delle mani e dei piedi*).

Sumpt-us, us; *m. spesa.*

Suppele-x, ctilis; *f. suppellettile, mobile.*

Super, *(prep. che regge l'accus. e l'abl.) sopra.*

Superbi-a, ae; *f. superbia.*

Superbi-o, is, vi, tum, re: *insuperbirsi, inorgoglirsi.*

Superb-us, a, um; *superbo, orgoglioso.*

Superne, *avv. di sopra, dall' alto.*

Super-o, as, avi, atum, are: *superare, vincere.*

Superst-es, itis; *sopravvivente, superstite.*

Superstiti-o, onis; *f. superstizione, falso culto.*

Super-sum, es, fui, esse: *restare, sopravvivere.*

Suppedit-o, as, avi, atum, are: *somministrare.*

Suppet-o, is, ere: *essere bastante, essere in pronto.*

Suppl-ex, icis: *supplice, supplichevole.*

Suppliciter, *avv. supplichevolmente, con preghiere.*

Supplici-um, i; *n. supplizio.*

Suppo-no, is, sui, situm, nere: *sottomettere, sottoporre, metter sotto.*

Support-o, as, avi, atum, are: *trasportare.*

Suprem-us, a, um: *ultimo.* (Diem supremum obire: *morire, finire la vita*).

Sur-go, is, rexi, rectum, gere: *sorgere, alzarsi.*

Suscept-us, a, um, *part. di* suscipio. *v.*
Susc-ipio, is, epi, eptum, ipere: *intraprendere, addossarsi, prendere.*
Suspen-do, is, di, sum, dere: *sospendere, appiccare.*
Suspens-us, a, um, *part. di* suspendo. *v.*
Sust-ineo, es, inui, entum, inere: *sostenere.*
Sustuli, *pret. di* tollo. *v.*
Su-us, a, um: *suo, sua.*
Synagog-a, ae; *f. sinagoga.*
Synops-is, is; *ristretto, compendio.*
Syri-a, ae; *f. Siria (regno).*

T

Tabernacul-um, i; *n. padiglione, alloggiamento, tabernacolo.*
Tabul-a, ae; *f. tavola.*
Tac-eo, es, ui, itum, ere: *tacere.*
Tacit-us, a, um: *tacito, senza dir parola, ammutito, estatico.*
Tacui, *pret. di* taceo. *v.*
Talent-um, i; *n. talento, (specie di moneta ebraica).*
Tam, *avv. tanto, così.* (Tam cito: *sì tosto*).
Tamdiu, *avv. tanto tempo.*
Tamen, *cong. nulladimeno.* (Non tamen; *ma non*).
Tandem, *avv. finalmente.*
T-ango, is, etigi, actum, angere: *toccare.*
Tanquam, *cong. come.*
Tantopere, *avv. sì grandemente.*
Tantum, *avv. tanto.*
Tantummodo, *avv. solamente.*
Tant-us, a, um: *tanto, così grande.*
Tard-us, a, um: *tardo, lento.*
Tardius, *avv. troppo lentamente.*
Tecum, (*invece di* cum te) *teco, con te.*
Te-go, is, xi, ctum, gere: *coprire, nascondere.*
Tel-a, ae; *f. tela.*
Tel-um, i; *n. dardo.*
Temere, *avv. temerariamente, inconsideratamente.*
Templ-um, i; *n. tempio.*
Temp-us, oris; *n. tempo.* (Erit tempus, quum: *verrà tempo, in cui*).
Ten-eo, es, ui, tum, ere: *tenere, conservare.*
Tent-o, as, avi, atum, are: *tentare, provare, sperimentare.*

Tenui, *pret. di* teneo. *v.*

Terg-um, i; *n. dorso, tergo.* (Vertere terga: *voltar le spalle*).

Terr-a, ae; *f. terra.*

Terr-eo, es, ui, itum, ere: *spaventare.*

Terrestr-is; *m. f.* e; *n. terrestre.*

Terribil-is; *m. f.* e; *n. terribile, tremendo.*

Terrific-us, a, um: *spaventevole.*

Territ-us, a, um; *atterrito, spaventato.*

Terro-r, ris; *m. terrore.*

Tertio, *avv. per la terza volta.*

Terti-us, a, um: *terzo.*

Tertullian-us, i; *m. Tertulliano (persona).*

Testace-us, a, um: *di terra cotta.*

Testimoni-um, i; *n. testimonio, testimonianza.*

Test-is, is; *m. testimonio.*

Tetigi, *pret. di* tango. *v.*

Tex-o, is, ui, tum, ere: *tessere.*

Text-us, a, um, *part. di* texo. *v.*

Thabor, is; *m. Tabor (monte nella Palestina).*

Thom-as, ae; *m. Tommaso (persona).*

Thu-s, ris; *n. incenso.*

Tiberia-s, dis; *Tiberiade (città).*

Tiberi-us, i; *Tiberio (persona).*

Tigr-is, is; *m. Tigri (fiume).*

Tim-eo, es, ui, ere; *temere.* (Ne timeas: *non temere*).

Tim-or, oris; *m. timore.*

Tin-go, is, xi, ctum, gere: *tingere, bagnare.*

Tinn-io, is, ivi, itum, ire: *suonare, squillare.* (Quin ei ambae aures tinniunt: *senza che avesse tintinnio in ambedue le orecchie).*

Tobi-as, ae; m. *Tobia (nome d' uomo).*

Tog-a, ae; *f. toga, tunica, veste.*

Toler-o, as, avi, atum, are: *tollerare, sostenere.*

Tollo, is, sustuli, sublatum, tollere: *levare, togliere, innalzare.*

To-ndeo, es, tondi, nsum, ndere: *tosare.*

Tonitr-u, u; *n. tuono,* (*plur.* tonitrua).

Torment-um, i; *n. tormento.*

Tor-queo, es, si, tum, quere: *tormentare, martoriare.*

Torqu-es, is, *c. collana.*

To-rreo, rres, rrui, stum, rrere : *abbrustolire, abbruciare.*

Tot, *agg. indecl. tanti, altrettanti.*

Totidem, *avv. altrettanti.*

Tot-us, a, um: *tutto, intero.*

Tract-o, as, avi, atum, are: *maneggiare, palpare.*

Tradit-us, a, um; *part. di* trado. *v.*

Trad-o, is, idi, itum, ere: *dare, affidare, consegnare.*

Tra-ho, is, xi, ctum, here: *trarre.*

Traject-us, a, um; *part. di* trajicio. *v.*

Traj-icio, is, eci, ectum, icere: *trasportare, trapassare.*

Tranquillit-as, atis; *f. tranquillità, quiete.*

Tranquill-us, a, um: *tranquillo, quieto.*

Trans-eo, is, ivi, itum, ire; *passare.*

Trans-fero, fers, tuli, latum, ferre: *trasportare.*

Transfo-dio, is, di, ssum, dere: *trapassare.*

Transtuli, *pret. di* transfero. *v.*

Trecent-i, ae, a: *trecento (numero).*

Trepid-us, a, um: *timido, pauroso, tremante, atterrito.*

Tr-es, *m. f.* ia; *n. tre.*

Tribul-us, i; *m. tribolo.*

Tribu-o, is. i, tum, ere: *dare, concedere.*

Trib-us, us; *f. tribù.*

Tribut-um, i; *n. tributo. imposta.*

Tridu-um, i; *n. triduo, di tre giorni, da tre giorni.*

Triginta, *agg. indecl. trenta (numero).*

Triphon, is, *m. Trifone (persona).*

Tripl-ex, icis; *c. triplice, triplicato, di tre specie, tre.*

Trist-is; *m. f.* e; *n. triste, funereo, malinconico.*

Tristiti-a, ae; *f. tristezza.*

Tritic-um, i; *n. frumento.*

Trucid-o, as, avi, atum, are: *trucidare.*

Trunc-us, a, um; *troncato, tagliato, mutilato.*

Tu, tui, tibi, te, *pron. tu, di te, a te, te.*

Tu-ba, ae: *f. tromba.*

Tu-eor, eris, itus sum, eri; *dep. difendere, sostenere.*

Tuli, *pret. di* fero. *v.* (Po-

pulus non tulit: *il popolo ricusò di*).

Tum, *cong. di poi, poscia* (Cum... tum:... *si*).

Tunc, *avv. in quel tempo.*

Tunic-a, ae; *f. veste.*

Turb-a, ae; *f. turba, moltitudine.*

Turbat-us, a, um; *part. di* turbo. *v.*

Turb-o, as, avi, atum, are: *turbare, confondere.*

Turp-is; *m. f.* e; *n. turpe, deforme, laido, schifoso, vergognoso.*

Turpitu-do, inis; *f. turpitudine, laidezza.*

Turr-is, is; *f. torre.*

Tute, *pronom. tu medesimo.*

Tut-us, a, um; *sicuro, fortificato.*

Tu-us, a, um: *tuo.*

Tympan-um, i; *n. tamburo.*

Tyrann-us, i; *m. tiranno.*

Tyr-o, onis, *m. novizio, scolare, studioso.*

Tyrocini-um, i; *n. tirocinio, noviziato.*

Tyruncul-us, i; *m. giovanetto, scolaretto.*

Tyr-us, i; *f. Tiro (città).*

U

Uberta-s, tis; *f. ubertà, abbondanza.*

Ubi, *avv. dove.* (Ubi primum; *subito che, tosto che, come*).

Ubinam, *avv. dove mai?*

Ul-ciscor, eris, tus sum, cisci; *dep. vendicarsi.*

Ull-us, a, um: *alcuno, veruno. Gen.* illius.

Ulti-o, onis; *f. vendetta.*

Ulto-r, ris; *m. vendicatore, che vendica.*

Ultra, *prep. che regge l' accus. oltre, di là.* (Ultra biennium: *più di due anni*).

Ultro, *avv. volontariamente, spontaneamente.*

Ultur-us, a, um; *part. di* ulciscor. *v.*

Umbr-a, ae; *f. ombra.*

Una, *avv. insieme.*

Unct-us, a, um; *part. di* ungo. *v.*

Unde, *avv. onde, d'onde.* (Unde factum est: *per lo che avvenne*).

Undecim, *indecl. undici* (*numero*).

Undecim-us, a, um: *undecimo.*

Un-go, is, xi, ctum, gere: *ungere, spalmare.*

Unice, *avv. unicamente.*

Unic-us, a, um: *unico.*

Universal-is; *m. f.* e; *n. universale.*

Univers-us, a, um: *universale, tutto.*

Unquam, *avv. giammai.*

Un-us, a, um: *uno.* (Omnes ad unum: *tutti affatto*).

Un-usquisque, aquaeque, umquodque: *ciascheduno.*

Urb-s, is: *f. città.*

Uri-as, ae; *m. Uria (nome d' uomo).*

Urn-a, ae; *f. boccale, secchio, urna.*

Urs-us, i; *m. orso (animale).*

Usque, *prep. infino, sino.*

Usur-a, ae; *f. usura, godimento, prolungamento.*

Usurp-o, as, avi, atum, are: *usurpare, far uso, usar spesso.*

Us-us, us; *m. uso, costume.*

Us-us, a, um; *part. di* utor. *v.*

Ut, *cong. per, acciocchè.* (Ut ne; *che non.* Ut quid? *e perchè?*).

Ut-erque, raque, rumque: *l'uno e l'altro, tutti e due.*

Uter-us, i; *m. utero, ventre.*

Uti, *cong. come, siccome.*

Util-is; *m. f.* e; *n. utile.*

Utinam, *cong. piacesse a Dio, piaccia a Dio.*

U-tor, teris, sus sum, ti; *dep. servirsi, usare.*

Utpote, *cong. come, perchè, appena, quando.*

Utrinque, *avv. da ogni parte, da ogni intorno.*

Uv-a, ae, *f. uva.*

Uxo-r, ris, *f. moglie, sposa.* (Ducere uxorem: *ammogliarsi, sposare una donna*).

V

Vacc-a, ae, *f. vacca, giovenca.*

Vad-um, i; *n. guado.*

Vag-io, is, ii, itum, ire: *vagire, guaire.*

Vag-us, a, um: *vagabondo, ramingo, errante.*

Valde, *avv. molto, grandemente, assai.*

Valedi-co, is, xi, ctum, cere: *salutare.*

Valen-s, tis; *sano.*

Val-eo, es, ui, itum, ere: *esser sano, star bene.*

Valetud-o, inis; *f. sanità.*

Valid-us, a, um; *gagliardo, robusto, forte.*

Van-us, a, um; *vano, falso.* (Vana narrare visae sunt: *sembrò loro che raccontassero una visione*).

Varie, *avv. in vario modo.*

Vari-us, a, um: *vario*, *differente*.

Va-s, sis; *n. vaso*.

Vast-o, as, avi, atum, are: *guastare*, *saccheggiare*, *devastare*.

Vast-us, a, um: *vasto*, *immenso*, *spazioso*. (Vasti corporis mole: *d' una grossezza smisurata*).

Vat-es, is; *m. profeta*, *indovino*, *poeta*.

Vectig-al, alis; *n. gabella*, *tributo*, *rendita*.

Vect-us, a, um; *part. di* veho. *v.*

Vehemen-s, tis: *veemente*, *violento*, *impetuoso*.

Vehementer, *avv. fortemente*, *sommamente*.

Veh-o, is, xi, ctum, here: *portare*, *vetturreggiare*.

Vel-um, i; *n. velo*.

Velut, *cong. quasi*, *come*.

Venati-o, onis; *f. caccia*.

Venato-r, ris; *m. cacciatore*.

Vend-o, is, idi, itum, ere: *vendere*.

Vener-or, aris, atus sum, ari; *dep. venerare*, *riverire*, *onorare*.

Veni-a, ae; *f. perdono*. (Cum bona venia: *con buona pace*).

Ven-io, is, i, tum, ire: *venire*, *accorrere*.

Ven-or, aris, atus sum, ari; *dep. cacciare*, *andare a caccia*. (Venatum profectus: *partito per la caccia*).

Vent-er, ris; *m. ventre*.

Ventur-us, a, um; *part. di* venio. *v.*

Vent-us, i; *m. vento*.

Vepr-es, is; *m. spina*, *cespuglio*, *pruno*.

Verber, is, *n. battitura*, *sferzata*.

Verb-um, i; *n. parola*. (His verbis: *in questi termini*. Iurare in verba: *giurare sull' asserzione di..*).

Vere, *avv. veramente*, *per certo*.

Ver-eor, eris, itus sum, eri; *dep. temere*, *rispettare*.

Verit-as, atis; *f. verità*.

Verit-us, a, um; *part. di* vereor. *v.*.

Verm-is, is; *m. verme*.

Vero, *cong. ma*, *in verità*.

Vers-or, aris, atus sum, ari; *dep. trattenersi*, *perseverare*.

Vers-us, a, um; *part. di* verto. *v.*

Vert-ex, icis; *m. cima*, *sommità*.

Ver-to, is, ti, sum, tere:

volgere, voltare, convertire.

Ver-um, i; *n. vero, verità.*

Veruntamen, *cong. nulladimeno.*

Ver-us, a, um: *vero, sincero, verace.*

Vesc-or, eris, i; *dep. mangiare, pascersi.*

Vesper, i; *m. vespero, sera.* (Ad vesperum: *sulla sera.* In vesperum: *a sera*).

Vespere, *avv. a notte, a sera, a vespero.*

Vest-is, is; *f. veste, abito.*

Vestit-us, a, um; *part. di* vestio. *v.*

Vetit-us, a, um: *part. di* veto. *v.*

Vet-o, as, ui, itum, are; *vietare, proibire.*

Vexat-us, a, um; *part. di* vexo. *v.*

Vex-o, as, avi, atum, are: *tormentare, vessare.*

Vi-a, ae; *f. strada, cammino.* (Se dare in viam: *mettersi in viaggio*).

Vibr-o, as, avi, atum, are: *vibrare, agitare.*

Vici, *pret. di* vinco.

Vicin-us, a, um: *vicino.*

Victo-r, ris; *m. vincitore, vittorioso.*

Victori-a, ae; *f. vittoria.*

Vict-us, a, um; *part. di* vinco. *v.*

Vict-us, us; *m. vitto, nutrimento.*

Vi-deo, es, di, sum dere: *vedere.*

Vi-deor, eris, sus sum, deri: *dep. parere, sembrare.*

Vigili-a, ae; *f. veglia, vigilia.*

Viginti, *indecl. venti* (*numero*).

Vil-is; *m. f.* e; *n. vile.*

Vin-cio, is, xi, ctum, cire; *legare, attaccare.*

Vi-nco, is, ci, ctum, ncere: *vincere.*

Vinct-us, a, um, *part. di* vincio. *v.*

Vincul-um, i; *v. vincolo, legame, ceppo, catena, prigione.* (Coniectus in vincula: *messo tra'ceppi, incatenato, carcerato.* Vinculis constrictus; *legato*).

Vindic-o, as, avi, atum, are: *vendicare.* (Vindicare in libertatem....... *porre in libertà*).

Vin-ea, ae; *f. vigna.*

Vin-um, i; *n. vino.*

Violat-us, a, um: *part. di* violo. *v.*

Violent-us, a, um: *violento.* (Violentas manus

inferre: *assalire a mano armata).*

Viol-o, as, avi, atum, are; *violare, profanare, oltraggiare.*

Vir, i; *m. uomo, marito.*

Viren-s, tis; *c. verdeggiante.*

Vi-reo, es, ui, ere; *verdeggiare, essere verde.*

Vir-es, ium; *f. forze. (Al sing.* v-is, is).

Virg-a, ae; *f. bacchetta.* (Caesus virgis: *battuto colle verghe*).

Virg-o, inis; *f. vergine.*

Virgultu-m, i; *n. virgulto.*

Virtu-s, tis; *f. virtù, coraggio, valore, robustezza.*

V-is, is; *f. forza, violenza, vigore.*

Viscer-a, um; *n. pl. viscere.*

Vis-o, is, i, um, ere: *andare a vedere, venire a vedere, visitare.*

Vis-us, us; *vista, il vedere.*

Vit-a, ae; *f. vita.*

Vit-is, is; *f. vite.*

Viti-um, i; *n. vizio.*

Vit-o, as, avi, atum, are: *schivare.*

Vitul-us, i; *m. vitello.*

Viven-s, tis: *vivente, immortale.*

Vi-vo, is, xi, ctum, vere: *vivere, essere vivente.*

Viv-us, a, um: *vivo, vivace.*

Vix, *avv. appena.*

Vixi, *pret. di* vivo. *v.*

Vobiscum, (*invece di* cum vobis) *con voi.*

Voc-o, as, avi, atum, are: *chiamare.*

Volit-o, as, avi, atum, are: *svolazzare, andar volando.*

V-olo, is, olui, elle: *volere.*

Volunt-as, atis; *f. volontà.* (Ita fert Dei voluntas: *è volontà divina*).

Volupt-as, atis; *f. voluttà, dissolutezza.*

Vo-x, cis: *f. voce, parola.*

Vulgo, *avv. volgarmente.*

Vulg-us, i; *n. volgo, plebe.*

Vuln-us, eris; *n. ferita.*

Vulp-es, is; *f. volpe.*

Vult-us, us; *m. volto, faccia.* (Quo vultu meliores essent: *affinchè avessero miglior aspetto).*

Z

Zebedae-us, i; *m. Zebedeo (nome di uomo).*

Zorobabel, is; *Zorobabele (persona).*

INDICE

REIMPRIMATUR

Fr. Hier. Gigli O. P. S. Pal. Ap. Mag.

REIMPRIMATUR

A. Ligi Archiep. Icon. Vicesgerens.